כתב הרמב"ם כשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו. החל לדבר בענין הפירות וסדר אחר מסכת חלה. מסכת ערלה. ואחר כך בכורים שכך סדרם הכתוב. הערלה בספר ויקרא. והבכורים בפרשת כי תבא:

מסכת ערלה

פרק א הנוטע לסייג. שיהיה החילון גדר לכרם: ולקורות. לגדל עצים לעשות מהן קורות לבנין ואין עיקר כוונתו לאכול הפירות: פטור מן הערלה. דכתיב (ויקרא יט) ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב לסייג. ולקורות ולעצים פטור: הפנימי למאכל. נתכוין שיחור פנימי יהיה למאכל ויחור החיצון לסייג. אע"פ שהכל אילן אחד. החיצון פטור. ואין הלכה כרבי יוסי: **ב** ומצאו נטוע. פטור. דכתיב (שם) כי תבואו אל הארץ ונטעתם. פרט לנטעי עובדי כוכבים עד שלא באו לארץ: נטעו. בין ישראל בין עובדי כוכבים לאחר שבאו לארץ אע"פ שלא כבשו ישראל את הארץ חייב. דכתיב (שם) כל עץ בין נטעו ישראל בין נטעו עובד כוכבים: הנוטע

פרק א הנוטע א) לסייג ב). ולקורות ג). פטור מן הערלה ד). ר' יוסי אומר אפילו אמר ה) הפנימי למאכל. והחיצון לסייג. הפנימי חייב. והחיצון פטור ו): **ב** עת שבאו אבותינו לארץ מצאו נטוע פטור ח). נטעו ט) אף על פי שלא כבשו חייב.

הנוטע

ח"נ. **א** אסור מ"ש ל"ג. **ב** עת נ"ל עץ. סצאו נמשנ"ג ומצאו ול"ש ביומלמי. ונהג' ל"ש ומצאוהו.

פרק א הנוטע לסייג וכו'. מלאתי מלון דברים הנוטע לסייג ולעצים ולקורות והכי משמע קצת בירושלמי דפליגי התם תנאי אליבא מ"ד דבעינן שמקומן יהא מוכיח עליהן כגון לסייג מקום הסייג מוכיח עליו. לעצים כגון שנטען לעופים ולא הרחיקן זה מזה מד' אמות ופחות מ' כדמפורש במסכת כלאים. לקורות במשפה העגפים כדי שיתעבו ויהיו נסים ורשב"ג הוא דס"ל הכי ורבנן פליגי עלי' והרא"ש ז"ל פסק כרשב"ג: **ב** כתוב בספר לקח טוב פרשת קדושים וכי תבואו אל הארץ וי"ו זו לא מצאתי מי שיאמר ענין בה דאין שייך כאן לומר וי"ו מוסיף על ענין ראשון כדאמרי' במקומות אחרים. ול"ל דהכא אי מאמר מאן דאמר דבעינן מקום הסייג מוכיח עליהן אמאי לא אמר ר' יוסי דבעינן מקום הסייג מוכיח עליהן אלא ודאי דס"ל דבעינן מקום הסייג מוכיח עליהן ולא אמר ר' יוסי אלא בלא מוכיח עליהן ולא אמר ר' יוסי אלא בלא מוכיח עליהן ולא אמר ר' יוסי אלא בלא

הנוטע לרבים. פמחיס כנ״ מ״ שם פ״ל. מול ומו״מ שם פמיף כה: הנוטע ברה״ר. מ״ שם פ״ה פיר ומו״מ שם פמיף מו:

תוספות חדשים

וכש״מ סימן רל״ד סכ״ב פסק כר״ מ״ם. וס״ה אחד לאחל ואחד לקורות לו לעלים ומתני׳ חדא נקט: מ״ב [הר״ב ד״ה] **והנוטע ברה״ר** לעורך עצמו עכ״ל. וכ״כ הרא״ש וכתב עליו הב״י בי״ד סי׳ רל״ד וז״ל ולא ידעתי למה כ״כ

חדושי מהרי״ח

ונטעתם כל עץ מאכל עכ״ל. לכאורה מנלן דבעינן דוקא למאכל בשלמא אם היה כתוב בקרא כל עץ למאכל היה ניחא אבל אפשר לומר דהיבת כל הוא מיותר דהול״ל ונטעתם עץ מאכל אלא כוונת הקרא כל עץ פי׳ כל כוונת העץ יהיה לאכילה דוקא ואף שבמשנה ב׳ מביא כל לדרשה אחרת ע״ש אפשר תרתי שמעת מינה וק״ל:

משנה ב [תוי״ט ד״ה] **והעובד** כוכבים. פי׳ הר״ב שנטע בשדה של ישראל כו׳ בין נטעו עובד

תוספות רע״ק

דחולין (דף י״ז ע״א) דהא דדרשי׳ ובתים מלאים כל טוב דבו׳ שכבשו אפילו בתלי דחזירי הוהר לחם הוא דוקא משלל של כותים אבל

תוס׳ אנשי שם

סר׳ יוסי הוא אמורא בר פלוגתיה דר׳ יוסה. ותרוייהו לפרושי טעמא דת״ק קאתו. וע׳ כמה״פ שם:

ב תוי״ט ד״ה אע״פ כו׳ הרמב״ם כו׳. לפיהו בפי׳ תיל הבעובד כוכבים שנטע לעצמו פטור (הביאו התי״ט בד״ה והעובד כוכבים) מ״כ ליכא לפרש אע״פ שלא בכבשו לוהו מקום שנוטע דמ״כ אמאי חייב הא הו״ל נעוצת עובד כוכבים מה״ה נדתקן לפרש אע״פ שלא בכבשו עדיין אחר כל הארץ. אבל לפיהו שבתורה מ״ם בכבוטה אע״פ שלא בכבשו אפי׳ לוהו מקום שנוטע אפ״ה חייב דערלה מוהגת בכל עובד כוכבים ולפיכך הר״ם דס״ל כפיהו זו כמ״ם התי״ט מ״ה פי׳ כלן כפרושו. (מ״ל): ד״ה ר״ע כו׳ וז״ל דבאמור כו׳. ובכא מיתרלא ממי הקושיא הראשונה דחילו כתב חד מיעוטו הוה ממעטי׳ במבל כל הד׳ אנשים מלוהה הפעולה הבתא דחיבא רבוי אחר רבוי לא ממעטי׳ אלא הבנים וכן ע״ז הדרך. (מ״ל): בא״ר דרשבא הוה כו׳. וסיים הב״י שם וכן ר״ל ברבוי אחר רבוי ע״כ. והכ״ל לא דק בזה. וכ״כ הב״ל: במשנה **והעובד** כוכבים שנטע וכגזלן שנטע. הק׳ נה״ע ז״ל הו״ד דלעריכתו ולהניחו

פי׳ הרמב״ם עניו אע״פ שלא כבשו כל הארץ: **רבי יהודה פוטר וכו׳.** [*כתב הר״ב סבר וכו׳] ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. [*ומהו התוספות דפ״ח דב״ק דף פו דלא לכתוב שום רבוי וממילא אמעוטי] ורלאיתי לכתוב נשון הליכו׳ עולם בשער רביעי פ״ד וז״ל ויש [להקשות] דכשאמרינן אין רבוי אחר רבוי אלא למעט לו איפכא דאם הכונה היתה כשאומר רבוין למעט הוה ליה למימר מעוט אחד וסגיא להו לו איפכא במעוט אחר מעוט. ועוד איך נראה ברבויין דאתו למעוטי. ובמעוטין דאתו לרבוי. יש לומר דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן. המעוט הראשון שאומר. במשל ממעט ד׳ אנשים מפעולה אחת. מוזר המעוט השני וממעט השנים מהם א״כ הוא מרבה האחריים שיעשו הפעולה המזכרת. וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי במה שמרבה ולא מדבר אולתו. כך נ״ל עכ״ל. [*ורלאיתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסיף הגאון קאתו בעל בית יוסף ז״ל על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נותנים לו אבל טעם הדבר הוא שבבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך. וכתב עוד בשם התוספות דיומא פרק ה [דף כב] בשם רביו שמואל דטעמא דשמא הוה ממעטינן מכח שום דרשא או ק״ו או בנין אב. ע״כ]:

הנוטע לרבים [יא]. **חייב. ר׳ יהודה פוטר** [יא]. **הנוטע ברה״ר. והעובד כוכבים שנטע** [יב]. **והגזלן** **לעורך עצמו: והעובד כוכבים שנטע. בשדה**

והעובד כוכבים שנטע בשדה של ישראל. וכ״כ הרמב״ם עניו אע״פ שלא כבשו כל הארץ: **רבי יהודה פוטר וכו׳.** [*כתב הר״ב סבר וכו׳] ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. [*ומהו התוספות דפ״ח דב״ק דף פו דלא לכתוב שום רבוי וממילא אמעוטי] ורלאיתי לכתוב נשון הליכו׳ עולם בשער רביעי פ״ד וז״ל ויש [להקשות] דכשאמרינן אין רבוי אחר רבוי אלא למעט לו איפכא דאם הכונה היתה כשאומר רבוין למעט הוה ליה למימר מעוט אחד וסגיא להו לו איפכא במעוט אחר מעוט. ועוד איך נראה ברבויין דאתו לרבוי. ובמעוטין דאתו לרבוי. יש לומר דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן. המעוט הראשון שאומר. במשל ממעט ד׳ אנשים מפעולה אחת. מוזר המעוט השני וממעט השנים מהם א״כ הוא מרבה האחריים שיעשו הפעולה המזכרת. וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי במה שמרבה ולא מדבר אולתו. כך נ״ל עכ״ל. [*ורלאיתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסיף הגאון קאתו בעל בית יוסף ז״ל על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נותנים לו אבל טעם הדבר הוא שבבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך. וכתב עוד בשם התוספות דיומא פרק ה [דף כב] בשם רביו שמואל דטעמא דשמא הוה ממעטינן מכח שום דרשא או ק״ו או בנין אב. ע״כ]:

והעובד כוכבים. פי׳ הר״ב שנטע בשדה של ישראל. וכ״כ הרמב״ם עניו שנטע בשדה של ישראל בשכירות או בחנם אבל אם נטע העובד כוכבים

מלאכת שלמה

כי תבואתו ונטעתם פרש לשנטעו עובדי כוכבים עד שלא נתן ישראל לארץ ומסיים לה בת״כ יכול שאני מוליא את שנטעו עובדי כוכבים משבתו ישראל לארץ ת״ל כל עץ מכלן אמרו נטעו עובדי כוכבים אע״פ שלא כבשו ישראל חייב*. הנוטע לרבים חייב כגון שנטע ברה״י והוא של הרבה בני אדם כגון בירושלים חייב לבתיב ונטעתם מ״מ קרי בי׳ ונטעתם כלומר וגטעת לבם ואפי׳ שיהא נוטע לרבים הר״ם שירילי״ז ז״ל על דרך הירושלמי. אבל בגמרא דילן בפ׳ כל שעה יש שיטה אחרת והיא מה שפירש ר״ע ז״ל. וז״ל ספר הלבוש בי״ד סי׳ רל״ד סעיף כ״ה והנוטע בתוך שלו לעורך רבים אינה נמ״ד שהוא פטור משום דדרים רבוי אחר רבוי והכי דרים כתיב ונטעתם משמע בין ליחיד בין לרבים ואילו נאחר ונטעתם כל עץ מאכל יהיו ערלים הייבו אומרים כי הנוטע לרבים חייב אבל כשחזר ואמר יהיו לכם ערלים משמע נמי בין ליחיד בין רבים הוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ומיעט הנוטע בתוך שלו לעורך רבים שפטור ואכן לא קיי״ל כי האי פירושא אלא ונטעתם ליחיד משמע שאין דרך רבים לנטוע ולכל חד וחד קאמר ונטעתם וכתב רמ״מ לכם לרבות הנוטע לרבים פי׳ לרבות יחיד הנוטע בתוך שלו לעורך רבים שיהא חייב בערלה ע״כ. ובתוספתא הנוטע לרבים חייב ור׳ יהודה פוטר ר״ם בן אלעזר אומר משום הנוטע לרבים חייב בערלה השולה לרבים מאלין פטור מן הערלה קשבר רשב״א דמודה ר״י הנוטע לרבים חייב ולא פליג אלא בעלה מאלין לרבים כן פי׳ רבינו שמשון ז״ל. ובירושלמי פריך מהלכה שיעתייהו דרבנן תמן בפי״ב דמסכת נגעים איתן אמרין ירושלים וח״ל

יכין תפארת ישראל יכין

נטע עובד כוכבים: י) בשדה ישראל בין לעצמו בין לישראל כך כ׳ הרמב״ם והר״ב כאן ולא יב) בשדה ישראל בין לעצמו בין לישראל כך כ׳ הרמב״ם והר״ב כאן ולא קיי״ל

משנה ראשונה

בני. ונראה דק״ק נטעו אפי׳ קודם כיבוש חייב לאחר כיבוש. אבל אבנו קודם כיבוש פטורין דכל ביאות שבתורה אינם אלא אחר כיבוש והילוק הון מחלה כדאיתא בספרי וכתבוהו התוס׳ בנדה ד׳ מ״ז וכמ״י בתוס׳ כתובות ד׳ כ״ה וגם בפירושו על המורה גבי אלה בפרשת אלה. ומ״מ נ״ע תיל דנטעו קודם כיבוש חייב כיון דבתיב כי תבאו ונטעתם וסתם ביאה אחר כיבוש היא: **הנוטע** לרבים. פי׳ הר״ב שנטע בבשותו לעורך רבים. ולקמן בנוטע ברה״ר פי׳ לעורך עצמו. ולא ניחא לפרש דיקא נמי ברה״ר לעורך רבים הלכך פטור ר״י. וסיפא ברה״ר לעורך עצמו וחייב לכו״ע דליתנא דתתני׳ משמע טעמא לרבים בסתם כל טעמא דבבשותו טעם וכן סיפא טעם ברה״ר מסתמא לעצמו הוא כדכך הטעם. ומ״מ נ״ע אי טעם בבשותו לעורך רבים אתאי אינמיך דיבוא לחכמים לחיובא מדבתיב לכם בגלו לכם מהיכי תיתי לפטרו והיכן מצינו מלוק בין שוטה לעורך עצמו או לעורך אחרים ובעלמא לר׳ יהודה דדרים ונטעתם משמע לרבים הטוטה מיעטתו בהדיא דלכם משמע נמי לרבים ומדה היא בתורה דרבוי אחר רבוי לטעם הוא אבל לחכמים נהי דס״ל ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע כדאמר בפ׳ כל שעה ד׳ כ״ב ופי׳ רש״י דלרבים אין דרך לנטוע. מ״מ אפי׳ הוי כתיב לבון יחיד בהדיא מהיכן מצינו למיפטר נוטע לרבים כיון שהיחיד נוטע בבשותו מה לי אי לעצמו או לעורך רבים דלא אשכח בעלמא חילוק זה. וכ״ת כיון שאין דרך לנטוע לרבים מוקמי׳ לקרא דוקא בחידי דאורחיה. מ״כ נוטע ברה״ר נמי ליפטר מה״ע גופי׳ דפסיעה שאין דרך לנטוע ברה״ר. ואפשר לפרש טעם רבים שכן שותפין עמו כגון שהם נתנו לו נעשות ליטע

בשדה ויחלוקו עם הפירות וס״ל לחכמים ונעשתם ליחיד משמע ופירות שותפין פטורין וכתב לכם לרבות. אבל נוטע ברה״ר לעצמו לא צריך ביבוא מהפירות הם שלו לבד. ומה שפי׳ רש״י שאין דרך רבים לנטוע נמי כך כוונתו שלא כתב אין דרך לנטוע לרבים. אלא ה״ק ונעשתם משמע ודאי רבים הנטעים ואין דרך שאים לנטוע. ואין לפרש נמי ביחיד הנוטע לרבים דפשטי׳ דקרא משמע שהנוטעים הם שנים. הלכך פ״כ קרא ביחיד מייבי ונעשתם כל אחד לעצמו והשתא ניחא לן לרבוי שותפות ואתי לכם לרבויי אבל יחיד הנוטע משלו לעורך רבים לא צריך קרא דחייב. ומ״מ נ״ע דליתנא דתתני׳ לא משמע דמייבי בשותפות: **הנוטע** ברה״ר. פי׳ הר״ב לעורך עצמו. והכי משמע דסתם נוטע לעורך עצמו כדפי׳ לעיל וכ״ה בירושלמי הביאו הר״ם הנוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו ברה״ר פטור. ומתני׳ נמי דיקא הכי דאין לפרש נוטע ברה״ר בר״ע חייב לעורך רבים א״כ ע״כ סתמא ולא כל״ו והו״ל למתניי׳ לעיל בהדי הנוטע ולמיתני פלא פלוגתא דר״י. ואין לומר דר״י לעצמו בר״ע מחייב ולרבים בר״ע פטור ות״ק מחלק דברה״ר בר״ע חייב אפי׳ לרבים ובבשותו לרבים פטרי והלכך לא מצי למיתני לעיל הנוטע ברה״ר בני פלוגתא דר״י. דבאיך לר מודה ר״י דברה״ר חייב כשנטע לעצמו. דכיון דיש מקום לחלק ברה״ר בין הם לעצמו ובין לרבים אינה אינה דר״י אתאי לא ניחא הכי נמי אינה אינה דס״ק וכדאיתא נמי בירושלמי בהדיא כדפי׳. אלא שהאיתי שבב״י כתב בי״ד ס״ס ל״ד בשם הרא״ם הנוטע ברה״ר לעורך עצמו חייב. וכתב עליו ולא ידעתי למה כ״כ דמשמע אפי׳ נוטע לרבים ברה״ר חייב דלא גרע משאלה מאלין. ושוד דמסיכא דמרבינן לרבנן נוטע לרבים לית

ביה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בשדה של ישראל: והגזלן. שגזל קרקע ונטעה ונתיאשו הבעלים ממנה: *) והנוטע בספינה. אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס. לפי שאין כלי חרס עומד בפני הארצים והן מפעפעין דרך החרס ויוצקים מן הקרקע. אבל של עץ בעי נקיבה: והעולה מאליו. ודוקא במקום יפוב אבל במקום יערים ומדברות לא: ג אילן שנעקר. שעקרתו הרוח או שטפו נהר והוליכו למקום אחר: והסלע עמו. הטפר שסביב הארצים קרוי סלע לפי שהוא נעשה שם קשה כסלע. ולקמר שאם היה לותו עפר עמו והוסיף עליו עפר ונשרש שם בארץ. רואים אם יכול לחיות מן העפר שבא עמו בלא תוספת עפר אחר [הרי] הוא כנטוע במקומו הראשון ופטור מן הערלה. ואם

*) נר"ו ונטוע.

יהודה ורבנן בפ"ג דתרומות. דתנן רבי יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי אבל מודה ר' יהודה דיש לעובד כוכבים ערלה. ובהדיא תנן בפ"ק העובד כוכבים שנטע וכו': והגזלן. פי' הר"ב שגזל קרקע ונטעה ונתיאשו הבעלים ממנה. ותמיהני דזו ות"ל לומר זו קתני דאם נטע ברשות הרבים דלא שייך ביה יאוש דמאן לייאוש ואע"ג דאיכא לאסוחי של רבים כמו ארבעה וחמשה אחין שותפין ולייאושי מכל מקום כיון דתנא סתם ואף הר"ב שלא בא אלא לפרש הניחו בסתם משמע ודאי דברשות הרבים העלמא קתני ואם ברשות הרבים דאין בו יאוש קתני דחייב כ"ש בגזל קרקע ונתיאשו הבעלים דחייב. וי"ל דמ"מ הואיל ואין קרקע נגזלת ה"א דפטור טפי מנוטע ברה"ר לפי שסתם רה"ר יש לכל אדם שייכות בזה להלוך או לעמוד ולפוס וכיוצא בזה ולפיכך יתחייב הנוטע בו משום דהוה כנוטע ברשותו מה שאין כן בגזל קרקע אע"ג דאייאוש בעליה מ"מ הואיל ואינה נגזלת א"כ אין לגזלן שום שייכות בקרקע וה"א דפטור קמ"ל. ומ"מ בעיקר הדין דמשמע מדברי הר"ב דדוקא כשנתיאשו הא לאו הכי פטור אין נראה כן מדברי הרמב"ם והטור שסתמו וכתבו והגזלן שנטע חייב ולא פירשו דדוקא ביאוש. גם הר"ם מפרש בלא יאוש דומיא דרשות הרבים: והנוטע בספינה. פי' הר"ב של חרס לא בעי נקיבה לפי שאינו עומד בפני הארצים. וכלומר אע"פ שבפני הארצים עומד ובעי נקיבה דחלה מפרש בספינה נקובה ולא מחלק בין של עץ לשל חרס: ג נעקר הסלע מלדו. פירוש על ידי רוח או נהר דומיא דנעקר

מלאכת שלמה

וקנה ממנו ישראל אח"כ אינו חייב בערלה קשה להא דתנן לקמן ספ"ג ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובחו"ל יורד ונוקח ונלבד שלא יראנו לוקח וכו' וזה לא שייך אלא בעובד כוכבים ובחבורו ג"כ פסק דבשל עובד כוכבים נמי שייך ערלה עכ"ל ז"ל: והגזלן שנטע. פי' הר"ם ז"ל דהיינו בלא יאוש דומיא דרה"ר דלא שייך בי' יאוש דמאן מייאש ע"כ ור"ע ז"ל שפי' ונתיאשו הבעלים עד הנה ליני יודע מנין לו: והנוטע בספינה. כתב הר"ם ז"ל אמרי' בירושלמי הנוטע בעצין שאינו נקוב חייב בערלה ר' יוסי אומר מפני שהארצים מפעפעין אותו מפני שהוא כנקוב אבל האילן דאין כלי חרס עומד בפני ארצים וכן דעת תלמוד שלנו כדפרישית בפ' שני דחלה ע"כ בקיצור: והעולה מאליו חייב בערלה. פי' הרמב"ם ז"ל בתנאי שיהי' צומח ברה"י אבל עולה מאליו ברה"ר אינו חייב בערלה ועל זה אמרו בספרא ונטעתם פרט לעולה מאליו וכן אמרו בפירוש בתוספתא העולה מאליו לרבים פטור מן הערלה ע"כ: ג אילן שנעקר והסלע עמו. אילן זקן שעברו עליו שני ערלה ועקרו הרוח או שטפו הנהר והוליכו למקום אחר ומן הטפר שסביב הארצים נשאר עמו ונשרש שם: אם יכול. מפרש בירושל' דה"ק אם הי' יכול לחיות כלומר תומדין אותו עובדי אדמה אם הי' יכול לחיות מהטפר שבא עמו בלי תוספת עפר אחר הרי הוא כנטוע במקומו ופטור מן הערלה: ואם לאו. הרי הוא כאילן העולה מאליו עכשיו וחייב: נעקר הסלע מצדו. שנפל הסלע לתיינו

העפר

ציונים

וחשלה. פושט מג: פי' שם פרד ושו"ע שם פכ"ו: ג אילן שנעקר. פי' שם פי"ב מהל' ושו"ע שם פי"ש:

תוספות חדשים

כ"כ דמשמע לפירוש טעמא לרבים ברה"ר חייב דלא גרע מעולה מאליו ועוד דמהיכא דמרבי לרבנן נוטע לרבים נים כיס מישועה לנוטע ברה"ר לרבים ואפשר שלא כתב הרמ"ם אלא ליתן טעם אמאי לא פליג ר"י בהא לו ליתן טעם לרבנן למה הוצרכו לחזור ולטעות הנוטע ברה"ר דסיינו נוטע לרבים ותרתי ל"ל לכך פירש דב' דיוים ניינהו חד בנוטע בתוך שלו לרבי' וחד נוטע ברה"ר לעולך עצמו ותרוייהו לריבי עכ"ל הב"י ועל מ"ם דלא גרע מעולה מאליו יש לתמוה דהא בעולה מאליו ברה"ר פטור כמו שמביא הב"י עצמו אה"כ בשם הרמב"ם בפי' המשנה ומ"ם הב"י דלא ידע למה לא כתבו בתורו בתמת כתבו הרמב"ם פרק י' מה' מ"ם ה"ם וכ"מ פירשו בעצמו ע"ם ול"ע. (הר"ז): ועיין מ"ם בהגהותי על הרמב"ם שם בה"ד ולפי דוסתת הר"ם מפורש כן בירושל' אבל בב"י מביא דוסתת אחרת בירושל' ע"ם: [הוי"ם ד"ה] והנוטע בספינה כו' שבפני הארצים עומד עכ"ל. בטעתי מקצין מפ"ז

ראשון לציון

פ"א מ"ב [בשנ'] והעולה מאליו כו'. בשאילתות פרשת קדושים סי' ק' פרק אחת דהעולה מאליו חייב וכה כתיב ונטעתם. ומכאן הוא מיבעי ליה כו' ע"ש:

חדושי מהרי"ח

עובד כוכבים כו' עכ"ל. ואינו מובנת דא"י מחוזקת היתה שירשו את כל ארצם

תוספות רע"ק

אבל דידהו לא אשתרי. א"ש הך דהבא. ולאידך לישנא דהתם דהכל אשתרי צ"ל הא דקתני הבא חייב הייט לענין אם הצניעו הפירות עד אחר ז' שכבשו אסורים משום ערלה פורי אבן בחי' לר"ה (דף יב.): משנה ג [אות ג] במשנה אם יכול לחיות פטור) עי' בתשובת רשב"א ח"ג סי' רכ"ח:

תוס' אנשי שם

ולתיינהו ולע"ד דלא"ם כתוי"ם בשם הר"מ בתמורו דעובד כוכבים שנטע בין לישראל בין לגוף שלו חייב ח"ם דאי מרבינהו הוה מסמע דלא"ם אבל לא ביעבים ומדבריות ע"כ פי' אפי' יש לו שם בית לו מלל

יבין — תפארת — ישראל — יבין

קיימא לן כן אלא בין בארץ ישראל ובין בחוצה לארץ בין של ישראל לו של עובד כוכבים אסור רק בארץ ישראל מדאורייתא ובחוצה לארץ הלממ"ם [בלעיל סי' מ'] : יג) בשדה שגזל אפי' קודם יאוש [ומסר"ב משמע דוקא בנתיאשו. ולא ידענא מי גרע לא נתיאשו משמע מאליו]:

משנה

ביה מישומא בטעמא לרבים ברה"ר וכו' ע"ש שהאריך שוד. וכמדומה שבעלם ממנו הירושלמי שבמתנו. וגם מ"ש דלא גרס משולה מאליו. הוא תימה דעולה מאליו נמי דוקא ברה"י חייב ולא ברה"ר כמ"ש הרמב"ם בפירושו וגם בחבורו כתב העולה מאליו ברה"י חייב. והב"י הביא דבריו שבפירושו ולכאו' לא ידענא למה לא כתבו בחבורו ע"כ שמא לא היה בנירסת הרמב"ם שלפניו. ומ"מ אמת הוא דעולה מאליו ברה"ר פטור. ומ"ש כדמתרגינן טעם לרבים ה"ה ברה"ר לרבים. לא דמי דהכא הרשות שלו אע"פ שהפירות אינם שלו. אבל ברה"ר לרבים דמיהם אינן שלו אין לו לרבות: והעולה מאליו. פי' הר"ב דוקא במקום יאוש אבל לא ביערים ומדבריות ע"כ פי' אפי' יש לו שם בית לו מלל

שוד כוכבים דומיא דגזלן מה גזלן דנטע דלאו דיליה אף שוד כוכבים נמי דוקא דלאו דיליה. קמ"ל. (ס"ל): תוי"ם ד"ה והעובד כוכבים כו' ומשמע כו'. נראה דא"ל לומר כן דכיון דפיר' בפיפא והעובד כוכבים שנטע בשדה של ישראל אתמוה דרישא הוי כפירושו דסיפא אלא דהכא אגבר הר"ב לאחר ביה. (נ"ד): ד"ה והנוטע בספינה כו' הנרעים שומר כו'. ע' פי"ח ומתמ"ע פ"ב מה' בכורים ה"ט שבאר כל דיני עניין. וע"ש שד' שדעת הר"מ כדעת ר"ת דהנרעים של חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה וספינה בעי שאתה נוטשת ובאילנות אפי' של עץ לא בעי נקיבה. וגם לא נמי נוטשת בספינה. ע"ש שמאריך: ג בר"ב ד"ה והסלע עמו כו' כנטוע במקומו. לענין שיהי' אחיל כ' כן אבל לא בעצם שהרי לא"ם הס"מ פס"ד מה' שכנים אע"פ שיכולים לחיות ומגילין מן הערלה אם"ם הר"ב מלאם. (הו"ם). ולריבי שמעון בפיפא ממתת הגושין לגד ע"כ. (רמ"ז): במשנה והסלע עמו. ק' דסלע סלע ל"ל ו"ל דנעקר ר"ל ולא הזיז הרוח ממקומו אבל שטפו נהר והוליכו למק"א אם"ם הר"ב מלאם. (הו"ם). ולריבי שמעון בפיפא נקובה ולא מחלק בין של עץ לשל חרס. אבל נ"ש לא נ"ש לא מ"ש בפיפא דנעקר הסלע מלדו כו'. ומ"ב הוא גלע"ד דמיפא לריבי שמעון נעקר הסלע מלדו כו'. ומ"ב הוא גלע"ד דמיפא לריבי שמעון נעקר הסלע מלדו כו'. ומ"ב הוא גלע"ד דמיפא לריבי שמעון נעקר הסלע מלדו כו'.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דרישה: **או שזעזעו ועשאו כעפר.** פירש הרמב"ם שיגעגע האילן עלמו ויעלה אותו ממקומו אבל לא יפריעו מן האדמה ואח"כ יהי העפר סביביו. ע"כ. ולכן הגירסא הנכונה בעפר בבי"ת. וכ"כ בחבורו ואח"כ מלא סביבותיו בעפר בבי"ת: **ד אילן שנעקר.** פירוש שנעקר מהעפר שסביביו ונשתייר שורש ממנו שלא נעקר ממנו העפר שסביב אותו השרש: **במחט של מיתות.** פי' הר"ב כמחט שהאורגים מותחי' בו וכו'. וזה ל' הערוך ערך מתח. האורגים יש להן עץ ארוך ברוחב היריעה וברחשיו שני מחטין שבורין ונופלים ברוחב היריעה מכאן ומכאן כדי למושכה ולמותחה ומכלי אורגים הוא: **ה** [**ובו בריכה וכו'.** מ"ש בפירוש הר"ב ויעלה שורש היחור. כ' הרא"ש בשם הר"ש בסוף פ"ק דקדושין ויעלה רחש היחור. וכן לשון עוד בפ' ערלה סי' ה'] **הבריכה שנה אחר שנה.** פירושא דרישא הוא. כמבואר בפירוש הרמב"ם

או שזעזעו יח) **המחרישה** כ). **או שזעזעו ועשאו כעפר** כא). **אם יכול לחיות** יח) **פטור. ואם לאו חייב: ד אילן שנעקר ונשתייר בו שורש** כב) **פטור. וכמה יהא השורש. רבן גמליאל אומר משם רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מיתון** כג): **ה אילן שנעקר ובו בריכה** כד). **והוא חיה ממנה. חזרה הזקינה להיות בבריכה** כה). **הבריכה שנה אחר שנה** כו) **ונפסקה** כז). **מונה** כח) **משעה שנפסקה.**

סיפוק

חי"ג. ג או שזעזעתו ביזוסלמי זעזעתו וכ"ה בל"פ. **ד** השורש ביזוסלמי בשורש וכ"ה בל"פ. ר"ג בל"ל ור"ל רשב"ג וכ"ה במסב"ב. **ה** חיה במסב"ב חי. מסנה ביזוסלמי ממנו. הזקינה ביזוסלמי זקינה.

ואם לאו הרי הוא כאילן הטולה מאליו וחייב: זעזעתו המחרישה ונתפזר ממנו העפר ונתגלו השרשים: **ד ונשתייר בו שורש** מחובר לקרקע שלא נעקר: **במחט של מתות.** גרסינן כלומר שיעור עובי השורש כמחט שהאורגים מותחים בו הבגד אחר שארגוהו להפשטו ולהרחיבו: **ה ובו בריכה.** מנהג עובדי אדמה שחופרים גומא ולוקחים יחור אחד מן האילן וטומנין אותו באותו גומא ויעלה שורש היחור מלד אחר ונעשה שם אילן ורחש היחור נשאר מחובר באילן. ואין דין ערלה נוהג בו בעודו מחובר לאילן ויונק ממנו אע"פ שהוא יונק גם מן הקרקע. ואם נעקר אילן החזק מן הקרקע ונמלא שכל חיותו ויניקתו עתה מן הבריכה: **חזרה הזקנה להיות בבריכה.** ושניהם הזקנה והבריכה הוו כאילו נטעו עתה ומונים להם שלש שנים משעה שנעקר האילן: **הבריכה שנה אחר שנה.** לאחר שהגדילה בריכה ראשונה לקח ממנו יחור והבריכו באדמה. וכן עשה כמה פעמים זה אחר זה: **מונה.** לטולן שני ערלה משנפסקה הבריכה הראשונה מן האילן:

ספוק

מלאכת שלמה

המחרישה: זעזעתו ונתפזר ממנו העפר ונתגלו השרשים או שזעזעו הוא שהיינו האילן עלמו זעזע העפר בגון שנקלע בו רוח סערה והוא תקנו בעפר שנתן שם כלקתני סיפא ועשאו בעפר שהיינו ותקנו בעפר כמו ויעשו אלהים את הרקיע. אם יכול לחיות בלא העפר אבר תיקון: **ואם לאו חייב.** דהוי נטעו עכשיו. הר"ש שירלי"ו ז"ל: **ד וכמה יהא בשרש.** בבי"ת כך הגי' ה"ר יהוסף ז"ל: רשב"ג אומר משום וכו'. גרסינן: **במחט של מיתות.** פי' בערוך עיקר הגרסא מיתות כמו וימתחם כאהל לשבת א"ם שכתוב בהן מיתת ים מיתוי ים מיתון וכל אלו מלשון מיתות: **ה ובו בריכה.** בירושלמי משמע דאיכא מאן דתני ובו ברכה שמפרנס עלמו ואביו כמה דאת אמר בוא ברוך ה': **הבריכה שנה אחר שנה.** הבריך ענפי הזקנה שנה אחרי שנה ענף לעורה וענף למערב וכן כל סביביו ולא פסק הענפים מאביהם אם נפסקה הבריכה דאז אין יונקין אלא מן האדמה שעתה מני שני ערלה. הר"ש שירלי"ו ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל חוזרת הזקנה להיות בבריכה ושניהם הזקנה והבריכה הוו כאילו וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה דחוק הרבה כי לא שנה בשום מקום דין הבריכה שהיא אסורה ובכאן אומר אותו בפשוטו בבריכה ותו דהי' לו לומר בבריכה שנפסקה כי שתם בריכה ואינו אסור אלא בריכה שנפסקה וכן מה שפי' על הבריכה שנה אחר שנה שחוזר על בריכה שהבריכה שנה אחר שנה הוא קשה הרבה כי בשום מקום לא דבר מבריכה שיאמר כך שתם הבריכה כי הי' לו לומר בריכה שנה אחר שנה לכן נראה לי לפרש דה"ק אילן שנעקר ויש בו בריכה שבבר

ראשון לציון

משנה ד [במשנה] **כמחט** של מיתון. וז"ל הר"ש כמחט של מתון פי' בערוך יש ספרים

חדושי מהרי"ח

ארצם וגם מה שנשנו הטובדי כוכבים הוי משש לישראל ואף שלא בא משש עדיין ליד' התורה רבתה מן כל עץ והרי שמה שנטע עובד כוכבים קודם

תוס' אנשי שם

עמו והיה יכול לחיות עם הסלע והוסיף עפר ע"ג אינו פטור אלא כ"ז שהסלע שלם אבל אם אח"כ נעקר הסלע מלמטו ולא נשאר בו כדי שיוכל לחיות מהסלע לבד חייב ואם קמ"ל דלא אמרי' כיון שהותר בעת א' שוב נחשב כאלו לגמרי ועד שתעקר כל הספר שבסביבו שלא יבאר בו בישור כדי לחיות פטור קמ"ל דאריך שלעולם יהיה בסלע לבד כדי לחיות ודומה לזה כמ"ש דחזרה הזקנה להיות בבריכה וכ"ע ובירושלמי ל"ג לבבא דשמעו נהר והסלע עמו וע' כפ"מ שם: בחו"ח ד"ה בר"ב ד"ה **והסלע** כו' וכ"ע וכו'. אח"כ ע' בפרישה סב' דכל דאם אינו יכול לחיות חייב אין לדשות לש"ז נוכל דמותר כיון דיכול הפער של קרקע לעשות הגדול בלא עפר שבסביב האילן. משמע דאם אין בעפר שהוסיף כדי לחיות בלתי מותר משום זו"ג וכ"ע: במשנה אין שנשנו. כ"ע (ע"ח): **ד** במשנה **פטור.** שדוגע שיכול לחיות בלא מוסיף עפר. (הר"מ): במשנה ר"נ. בפ"ג דשבת מ"ד אי' אמר' דאמר' לפ"

יכין **תפארת** **ישראל** **יכין**

יט) ערשיטטערע: כ) ומתגלו הענפים וחזר וכסן בעפר אחר: כא) כ"ל דר"ל או שנעגע הסלע בידים ועשאו כשאר עפר הנוס: כב) מחובר בקרקע: כג) כעובי מחט האורגים שמותחים בו הבגד להרחיבו. והכי קיי"ל [שם ס"כ] כד) בריכה ר"ל שכוסף רחש האילן וטומנו באדמה וחוזר ויונק ובכה"ג אין ברחש שלא דין ערלה מדיונק עדיין באילן החזק. מיהו הכא מיירי בנעקר שרש אילן החזק ואז הענף שלא והאילן גופא אינו יונקים מעתה רק ממקום המובדל באדמה: כה) ר"ל שניהן חייבים בערלה ומונין להן ג"ש משעה שנעקר: כו) שחזר וכפף רחש הענף שלא ועשה שוב כמה בריכות חדשות זא"ז: כז) ר"ל שנתנק בריכה א' באמצע דהשתא אין השאר מחובריס לזקן: כח) שטת ערלה: ר"ל

משנה

בכל השרשים כדמפ' הר"ב שנתגלו השרשים והלכך אע"פ שהאילן עדיין מחובר פעמים שאין יכול לחיות מן יניקת הקרקע לעוד כיון שאין סביביו עפר לגמרי והיינו דקתני אם יכול לחיות וכו'. והא דגמתני' דלקמן משמע דמיבור שורש קמן מהני ליה שיכול לחיות בודאי אם הוא בשרש של מיתות. שאם שים עפר בשרש ההוא כמ"ש תוי"ט לקמן. אבל אמנו פי' רע"ד וכן הע"ש שמיעתו כך בנא דינקתי הסלע מלא ולא דלקמן דשמייר בו שורש גמור מייני אאין שם עפר לגמרי והכא קמני אם יכול לחיות מיניקת הקרקע בלא עפר ומתני'

ראשונה

דלקמן אמרה לפרושי כילד יכול לחיות אם שרש המחובר הוא כמחט המיתות ופחות מכן ודאי אין יכול לחיות אי לריך לומר ואם היא כמחט ודאי יכול לחיות: **ד פטור.** ודאי יכול לחיות ע"י חיבור השרש. ובמתני' דלעיל דהאילן ממובר אלא שנעקר הסלע מלדו ואמי אם יכול לחיות דמשמע שאינו ודאי. ל"ל דהכא מיירי שיש עפר אם השרש ולעיל בלא עפר כמ"ש תוי"ט. ולעיל פי' ז"ל בכ"ח: **ה והוא** חיה ממנה. פי' שכל חיותו של אילן הראשון מן הבריכה כמ"ש הר"ב. ואיכא למידק כיון שהאילן יכול לחיות מן הבריכה אמאי חייב והא בתמני' דלעיל אמר אם בשאר בו שרש קמן מחובר פטור ומי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

*) ספוק הגפנים. דרך עובדי אדמה שלוקחים זמורה ארוכה מגפן זו ומושכים אותה לגפן שבצדה ומרכיבין הזמורה בגפן. וזהו הנקרא ספוק. ופטור מן הערלה. והא דתנן א' הטועם וא' המכריך. וא' המרכיב. חייב בערלה. התם מיירי כשתחך הזמורה מן הגפן. או היתר מן האילן. ואח"כ הבריכן או הרכיבן: מקום שכחה יפה מותר. אם הזמורה שהבריכוה בגפן כחה יפה ויונקה מן הגפן אשר ממנה לוקחה מותר ופטורה מן הערלה. ואם כחה רע חייבת בערלה. ואין הלכה כר"מ: והיא מלאה פירות. אם תלמן מיד הן מותרין. מפני שגדלו בהיתר. ואם הניחן באילן וגדלו לאחר שנפסקה ואין בפירות שגדלו כבר מאתים לבטל התוספת אסור דערלה אוסרת עד מאתים. והוא הדין באילן זקן שנעקר וכו פירות וחזר ושתלו: ן שנתערבה בנטיעות. של היתר ואיט מכיר הנטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם. כגון שהעביר עלין נקוב

*) נד"ו ספק.

תחת

שלא יעמדו כנגד העלין של אב. ואם לאו הופכת עליה כלפי עלי הזקנה. וסי' לדבר דאכיל מחבריה מתביים להסתכל בו. וכי פליגי בנטרו העלין. וליכא למיקם עליה דמלתא מכח העלין: אם הוסיף במאתים. וכילד משערין. פי' הר"ב במ"ו פ"ה דכלאים: ן של כלאי הכרם. פי' הר"ב כגון שהעביר עלין נקוב. לחלא אוקימתא בירושלמי והביאו הר"ם והתרכתי בסוף פ"ז דכלאים לפרש דלא נאסרו

הגפנים

מלאכת שלמה

דכמו דהכא בסיפא מונה מטעה שנפסקה גם בריש מונה לאילן הזקן מטעה שנעקר מן הבריכה: ספוק הגפנים. דרך עובדי אדמה וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד והא דתנן אחד הטועם. אמר המלקט בברייתא פ"ק דר"ה ד' ט' ובסוטה פ' משוח מלחמה מצה והוא תירוץ הרמב"ם והר"ם ז"ל והתם בגמרא דסוטה משני שטייא אחריתא כמו שכתבתי שם בשם רש"י ז"ל. וכתב הר"ם ז"ל וצריך לדקדק אי הוי שייך לשטיי הכי בפ' משוח מלחמה לכל זמן שלא נפסקה מאבי' מותר דהתם משני כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר ע"כ: על גבי ספוק. מלת גבי מתקה ה"ר יהוסף ז"ל. וכתוב בספר אגודה סיפוק בגפנים כמו הברכה באילן ומיזן מספוק ראשון דכולהו מזקנה קא ינקי ע"כ: ר"מ אומר מקום וכו'. העתיק הר"ם ז"ל לשון הרא"ש ז"ל מקום שכחה יפה מותר אם הזקנה יש בה לחלוחית הרבה אז כולן יונקים ממנה ואם כחה רע אז אינן יונקים ממנה ומפ' בירושלמי דבעוד העלין באילן יש לברר מהיכן יונקת הברכה אם

תפארת ישראל

כט) ר"ל דאם זמורה שמגפן זה מרכיבו [איינאימפפען] בגפן אחר. וכל דבר קצר שהאריכו נקרא סיפוק: ל) ר"ל זמורה מהסיפוק חזר והרכיבו בגפן אחר: לא) שמנן למלא הסיפוק באדרן דהו"ל השתא ב' טיחות חדשות דכל ענף שהרכיבוהו אזקנה אחרת דאי להתחייב בערלה מדהוא יניקה חדשה וכ"כ הבריכה שבארץ הו"ל כנטיעה מעיקר' וסל"א דלתבטיל בהן יניקתו שמגפן הזקן שממנו ילא: לב) שהזמורה שסיפקה יונקת מהגפן שילאה ממנה: לג) וסי' לזה שהיונקת ממנו העלי' הפוכין לגד אחר מכנגד

משנה

נרע בריכה ע מטרם קטן והרי האילן מי ממט. וי"ל דודאי נרע דשרש לגעיל מייני שהקלא עמו ובריכה זו אם"פ שמטוה באדרן אינה יונקת כ"כ כמו השרש וכ"מ בירושלמי דאמר לענין הבלכת הזמורה שהיא אין בהן ממש ופי' הר"ם לקמן דאין ממש בגרופית זה והא דקתני והוא מה ממנה לגורה לפי שעה הוא יונק אבל קופו ליינם ואינו כמו יכול לחיות לגעיל. ואף אחר שנעשה הבריכה אילן מגד אחר ובשרש שם אין הראשון יונק מוד ממנו כמו מן שרש של עצמו: אע"פ שהבריכן. לפי פי' הר"ב דסיפוק הייט הבלכת הזמורה מגפן לגפן אחר. ומעתה דאימרא הוא משום תבוקו לגפן ראשון א"כ לא א"ל לשון אם"פ דמאי רבותא דהבריכה אפי' מהבריכה כיון דאידי ואידי אין אוקרין כל זמן שמחובר בראשון אא"כ נפרש שהבריכן ונם הבריכן דאיכא תרתי ואפ"ה מותר ודוחק הוא. אבל הר"ם מפרש פ"ה דירושלמי דסיפוק זה בזמורה תלושה שהבריכה באילן זקן ושומר אילן הזקן אם הזמורה וה"ל אחרי' בגמ' סומה ד' מ"ג ילדה שבריכה בזקנה מהבה הזקנה את הילדה והשתא א"ש דתני אם"פ שהבריכה בזמורה בארץ ויש לומר שנשרשה בארץ קודם שמתחתה באילן הזקן ולייחיב קמ"ל דלא מייבינן ואמר הטעם דשרשים אין בהן ממש ופי' הר"ם דאפי' אי מיתת דילדה המתוברת

יכין

נרע בריכה ע מטרם קטן והרי האילן מי ממט. וי"ל דודאי נרע דשרש לגעיל מייני שהקלא עמו ובריכה זו אם"פ שמטוה באדרן אינה יונקת כ"כ כמו השרש וכ"מ בירושלמי דאמר לענין הבלכת הזמורה שהיא אין בהן ממש ופי' הר"ם לקמן דאין ממש בגרופית זה והא דקתני והוא מה ממנה לגורה לפי שעה הוא יונק אבל קופו ליינם ואינו כמו יכול לחיות לגעיל. ואף אחר שנעשה הבריכה אילן מגד אחר ובשרש שם אין הראשון יונק מוד ממנו כמו מן שרש של עצמו: אע"פ שהבריכן. לפי פי' הר"ב דסיפוק הייט הבלכת הזמורה מגפן לגפן אחר. ומעתה דאימרא הוא משום תבוקו לגפן ראשון א"ש לא א"ל לשון אם"פ דמאי רבותא דהבריכה אפי' מהבריכה כיון דאידי ואידי אין אוקרין כל זמן שמחובר בראשון אא"כ נפרש שהבריכן ונם הבריכן דאיכא תרתי ואפ"ה מותר ודוחק הוא. אבל הר"ם מפרש פ"ה דירושלמי דסיפוק זה בזמורה תלושה שהבריכה באילן זקן ושומר אילן הזקן אם הזמורה וה"ל אחרי' בגמ' סומה ד' מ"ג ילדה שבריכה בזקנה מהבה הזקנה את הילדה והשתא א"ש דתני אם"פ שהבריכה בזמורה בארץ ויש לומר שנשרשה בארץ קודם שמתחתה באילן הזקן ולייחיב קמ"ל דלא מייבינן ואמר הטעם דשרשים אין בהן ממש ופי' הר"ם דאפי' אי מיתת דילדה המתוברת

יכין

מילן הזקן כמשל דאכיל דלאו דלי' בחים לאתהטלי בי'. מיהו בכה"ג גם ת"ק מודה כי פליגי בנטרו העלין ר"מ מחמיר בספק: לד) דמהשתא חייבת בערלה: לה) ואילו תלמן מיד היו מותרים מדגדלו בהיתר. אבל אלו הוסיפו בגידולין באיסור: לו) ר"ל שם חלק א' איסור וקל"ש היתר מה שגדל כבר. וכילד משערין עיין כלאים פ"ה סי' ל"א: לז) דערלה בעלה בר' וכ"כ משערין באילן שנעקר בפירותיו וחזר ושתלו: לח) משכח"ל נטיעה שנאסר בכלאים והתערב באחרות כגון שהעביר עלין נקוב תחת

ראשונה

שבנבה בזקנה אין הזקנה ממיתתה. התם הילדה יש לה שרשים לעצמה אבל גרופית אין בה ממש פ"כ. ולפ"ז הא דאמרי' אחד הטועם וא' המכריך וא' המרכיב חייב בערלה דהייט בזמורה תלושה שנתחברה כמ"ש הר"ב. הייט שלא חברה לאילן זקן. אבל אם חברה אינה אינה אם הזמורה. וסיפא נמי מילתי' דר"מ מקום שכחה יפה ומקום שכחה רע כולהו באילן הזקן מייני שהבריכו בו. ותו"מ שהעתיק פי' הר"ם בשמם. ואינם ענין כלל לפי' הר"ב. ונאמת שכפי' הר"ב פירשו ג"כ הרמב"ם בפירושו ובמבוהו וגם התוס' פ"ק דר"ה ד' כ' והרא"ש בהל' ערלה טולם פירשו כפי' הר"ב. ואני אמה כיון שבירושלמי מבואר כפי' הר"ם ומתני' נמי דיקא הכי לאמה נמו מפירוש זה. ושוד שהרמב"ם והרא"ש לא כתבו איקר הדין דילדא שבנבה בזקנה בעלה בשלין פירות בילדה וכיון שדין זה פשוט בגמ' דיקן בסוטה וכאן בירושלמי גם התוס' והר"ן בנדרים ד' כ"ז הביאוהו בפשיטות לאמה המעיקרא הפוסקים. ופי' בתוס' סוטה הביאו ג"כ הירושלמי דהכא: ר"מ אומר מקום שכחה יפה מותר. ופליגי בנטרו העלין כמ"ש הר"ם ומו"מ. ויש לדקדק במאי קמאלגי. ונראה לנוכן כח האילן יפה יותר מכח הזמורה כדאמר בירושלמי שרשים אין בהן ממש כדפי' לעיל. ות"ק

אל

ציונים

ספוק הגפנים. תו"כ פ"ע ע"ל קיוטיס: ברייכה שנפסקה. פיי' אם הפ"ע פוש"ע בס פ"ע נב: ן נטריעה. ניפין נה:

תוספות חדשים

שהוסיף- עליו עפר ולמה הוצרך לומר דהוי באילן השלם מאליו וכ"מ לדיעת דפטור בהכ"ר כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם וכר"מ ור"ש ליתא זה ולפשר דכ' כן מבוסס דמשמע אילו עם בעפר שהוסיף להוד ג"כ אין יכול לחיות אלא בזיקוף שניהם ולא הוי טועם ממש ע"כ כ' דהוי כשולה מאליו אבל ל"ע אם בכה"ג פטור בהכ"ר. (הר"ז):

ראשון לציון

ספרים שכתב בהן מיתה ויש מיתות ויש מיתוי ויש מיתון והעיקר ויומתם כתהל לשנת (ישעיה מ') וכן מנהג האומנים יש לסמ עין אריך פי' עיין שם:

חדושי מהרי"ח

קודם שבאו לארץ דאז דאי נטעו עובד כוכבים לעצמו הוצרכה התורה למעוטי והיינו משום שהי' הבל מוחזקת לישראל ארץ שבעה עממין. כך נראה לי:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות ד] בשנה אם הוסיף במאתים אסור) ולחיפך ילדה ובה פירות שסיבך בזקינה אף שהוסיף וגדל בהיתר:

תוס' אנשי שם

אים בריתותא מבוס ר"י ור"ג ור"ש היה בדור א' כעין מבריים ות"כ לא יתכן שיאמר ר"ג משום תלמיד ר"י ולאיתי במכ"ג הגי' דשב"ג וכן במבריות דפוס קטן וגכון. (רש"ם):

ה במשנה מותר. גל"ע דלעיל תני פטור ומייב דשיך בערלה ובמתני' תני אסור ומותר דלא שייך כ"כ הם לא אמא' דנקע מבוס סיפא דאם הוסיף במאתים אסור. (ע"ח):

בר"ב ד"ה מקום שכחה פי' שבבריכוה פי'. ל"ל שהבריכוה פי'. וכר"ש לשיטתו מפרש דקאי אאע"פ שהבריכן באדרן. וי"ל בשהזקנה שבה הבריכ אם הספוק כחה יפה מותר אע"פ שהבריכה באדרן והאילה שרשים ולא אמרי' הספוק נעשה אילן ולא מכח הזקנה הוא אי אבל כחה רע אסור דזקנה כמ"ל דליתא דמי. (ע"ש)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הגפנים אלא מ"כ הניח העלין בקרקע: ר' יוסי אומר אף יתכוין לנקוט וכו'. מ"ש הר"ב [מחקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת. גמ' במס' ניסין דף נד ע"ב ופי' רש"י אין לך אדם טועה ערלה בין שאר נטיעות בלא סימן. ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת. וכיון דלא שכיחא לא התמירו בה רבנן. ע"כ. ועיין פי' משנה זו שם בפירוש רש"י ותו תבין. ומ"ש הר"ב] ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה. כלומר וטעמא שמא לכתחלה יערב איסור בהיתר בכדי שיתבטל והכא נמי ניחוש. ומ"ש הר"ב ואין הלכה כר' יוסי. כך כתב הרמב"ם בפירושו. אבל בחבורו פ' ט"ז מהלכות מאכלות אסורות פסק כרבי יוסי. וכתב הכסף משנה משום דאמורא מפרשי מילה [בניסין דף נד ע"ב] משמע דהלכה כותיה: ן והלולבין. הם הענפים הרכים היוצאים בראשי הבדיס הקשים והם רכים מאד. הרמב"ם: וסמדר: אבל הבוסר עצמו הכל מודים שהוא פרי. וכן כתב הרמב"ם. ולא קשי' על מה שכתבתי במ"ה פ"ה דמעשר שני דבוסר נמי נקנה במתנה ואע"ג דאין נוטע רבעי ניתן במתנה כדאיתא התם. דמכל מקום דין נוטע רבעי יש לו אלא משום שלא הגיע עדיין לעונתו ניתן במתנה. וכמבואר ממה שכתבתי שם בס"ד: וברבעי. פי' הר"ב דכתיב כל פריו והיי לאו פרי. ועי' מה שכתבתי במשנה דלקמן: ואסורים באשרה. כתב הר"ב הוא אילן הנעבד. וכ"כ הרמב"ם. ודין נטעו מתחלה לו גדעו ופסלו כדתנן בפ' שליסי דע"ז מ"ז ואיכא

מלאכת שלמה

ע"כ ור"ע ז"ל תפס התירוץ השני כגון שהעביר עליו נקוב וכו' כאשר פירש רבינו שמשון ז"ל: ה"ל לא ילקוט. דכל זמן שהיא במקומה במחובר חשיבא ולא בטלא אפי' במאתים ממעם קבוע דקיימא לן כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי ואי לקיש פירות דשריגן להו דאמריגן כל דפרים מרובא פרים הוי מבטל איסור לכתחלה. ואם ליקט ולא נמלך יעלו באחד ומאתים דה"ל שוגג דלא נתכוון לנקוט ע"מ לבטל אבל שכבר בטלו במחובר ולא נתכוון לנקוט ע"מ לבטל דלכך שלא יתכוין לנקוט בכוונת ביטול עכ"ל:

תוספות רע"ק

משנה ו [אות ה] במשנה הרי זה לא ילקוט) וכן בפ"ם מ"ה דתרומות: שם [אות ן] ר' יוסי אומר אף יתכוין) בניסין דף נ"ד בגירסא שלפנינו רי"א אף המתכוין וכו' משמע דר"י מיקל רק אם בימל במתכוין דבטל אבל לא לבטל לכתחלה וכן נראה מלשון רש"י שם עיי"ש. אח"כ מצאתי בפר"ח בס' מ"ח בחי' לניסין שהקשה על הרמב"ם שפסק דלכתחלה ילקוט הא ר"י לא אמר רק אף המתכוין דחיינו דיעבד ע"ש:

תום' אנשי שם

ן במשנה באשרה. ובגיעות דאין דין כל העלין והעולגין שוה כה מ"ה לא קמיירי כה דלא חזי לאוכלו כסו הכא דלאו דוכתייהו ועי' ארש פ"ו דבגיעות. (לח"ם):

חלופי גרסאות

ילקוט ואם לקט בניסין ילקט ואם ליקט. יעלה ניכובלמי יעלו. ובלבד שלא. בל"ם ליתא מכאן עד סוף המשנה: אף יתכוין ללקוט בניסין אף המתכוין ללקוט. וכיובלמי אף יתכוין וילקוט. ויעלו בל"ל ולי יעלה ובמבנ"ג ויעלה ן וסמדר ביובלמי והסמדר. מותרים בל"ל וי"ו מותרות. וכ"ה במבנ"ג. הסמדר בכה"מ המלוויים סמדר.

תוספות חדשים

משנה ו [הוי"ם ד"ה] רבי יוסי אומר כו' ועיין כו' בפירב"י ותו תבין. וי"ל דס"ל ה"ל לא ילקוט דכל זמן שהוא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטילוהי ליקט בפירות ומבטל להו במתחים הרי מבטל איסור לכתחלה ואם ליקט ולא נמלך יעלו דהוה ליה שוגג דלא נתכוין לנקט ע"מ לבטל דלכך שלא יתכוין לנקוט בכוונת ביטול עכ"ל:

יכין תפארת ישראל יכין

נפן ח' והוסיף ר' ואינו יודע איזהו: לט) דבמחובר לא שייך ביטול דה"ל קבוע [כך נ"ל] וכי מלקט להו הו"ל כמבטל איסור לכתחלה: מ) לבטל האיסור: מא) דביטול איסור לכתחלה מד"ס והרי אין לך אדם נוטע ערלה בכרמו בלי סי' ויאסר כרמו ומדהוא מלתא דלא שכיחא ל"ג בה רבנן [כך פי' רש"י ניסין ד' נ"ד ב' ומש"ם פפ"ה דתרומה]: מב) הענפים

משנה

אזל במר רוכא ור"מ לעמיתים דמיים למיטומא. וזה נ"כ טעה לשמת הר"ם דבזמורה תלושה מיירי וכובא אין כח המשרה יפה כמו האילן. אבל לפי' הר"ב לא מתייפב: ן ה"ז לא ילקוט. פי' הר"ב כיון שאין מכיר האיסור טולן אסורות ע"כ ונראה משום דבמחובר לא שייך ביטול כמבר כדתנן פ"ע דתרומות מ"ה לגיגה אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין שאין הקרקע עולה באחת ומאה. אבל לאחר שליקטן תלוש הוא ובטל. והלכך לא ילקוט כיון דהליטתה מבטל לה ואין מבטלין איסור לכתחלה. וכ' יוסי ס"ל הא דאין מבטלין איסור לכתחלה מדלכבן הוא ובמלתא דלא שכיחא ביעב נעיעה אסורה ואסור כרמו לא גזור. ומ"ש הר"ב דלא חיישינן דלמא אתי לערב הנעיעה לכתחלה. הוא מנומנם לפי' לא יערב הנעיעה האמת מיהא הא מבטל לכתחלה בלקיפתו. ומ"ש פרי"ע עכמא דאין מבטלין שמא יבטל כו' דברים המוסים הם ואין טורך לכ"ז אלא דהכא מוחר לנקט אע"ג דמבטל לכתחלה כיון דלא שכיחא. וכמו דאמרי' בגמ' מחקה אין אדם אוסר כרמו. ולאו דאיתי' שמא יעב לכתחלה אלא ה"ק דנעיעה

תחת גפן אחת ונאסרה ואינו מכירה בין שאר גפנים: הרי זה לא ילקט. דכיון שאינו מכיר אותה של איסור. כולן אסורות: אף יתכוין וילקוט. דמחקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ולא חיישינן דלמא אתי לערב הנטיעה לכתחלה. ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה. הכא מלתא דלא שכיחא היא ולא גזור. ואין הלכה כרבי יוסי: ן ומי גפנים. המים היולאים מן הגפנים כשחותכים אותם. או את הזמורות בימי ניסן: והסמדר. הוא הפרח שממנו *) יצא הבוסר. אבל הבוסר עצמו הכל מודים שהוא פרי: מותרים בערלה. דכתיב (ויקרא יט) וערלתם ערלתו את פריו. והני לאו פרי נינהו: ורבעי. נאכלין בשנה רביעית חוץ לירושלים בלא פדיון. דיהיה כל פריו קדש הלוים כתיב (שם). והני לא **) הוי פרי: ובנזיר. מותר הנזיר לאכלם. דכתיב (במדבר ו) לא יאכל. והני לאו בני אכילה נינהו: ואסורים באשרה. דכתיב (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

*) בד"ר יונה. **) בד"ר הוו.

נמי

הגפנים בסמדר נופלין מהן כמו מיס*: והסמדר. פי' רש"י ז"ל בפ' כילד מברכין הענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר ואינו כן שאמו פתח הסמדר שנפתח הגרגיר כמו הקפרס וגיכר הסוסן הקטן שבו אבל בעודנו סתום הסוסן והגרגיר בתוכו קרוי סמדר ופירוש סמדר דר וסמ"ך ולא"י מתחלפים וכן כתב הרב ז"ל נגי פתח הסמדר: וברבעי. דאינו קדוש דמיחייב בפדיון אלא פרי והני לאו פרי ואין בהן קדושה דתניא בת"כ תבואתו מלמד שאינו נפדה אלא תבואה מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיבואו לעונת המעשרות ושעת המעשרות היינו בוסר או גירוש כדתנן בשביעית: ובנזיר. דס"ל לתנא דמתני' כרבנן דקליני אדר' אליעזר בפ' ג' מינין דסבורי דקרא דמיין ושכר יוצר כללי ופרטי מידרים ומה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי ודלא כר' אליעזר דדרש לי' ברינה ומיעט ומכל אשר יעשה מגפן היין אפי' עלין ולולבין במשמע: ואסורין באשרה. דבע"ז לא קפדינן אפרי דכתיב ולא ידבק בידך וגו': ר' יוסי אומר הסמדר אסור. דירוש' מפ' דר' יוסי אכולהו קאי:

מאי

תחת יתכוין. מיי' פפ"ו מהל' מ"א הל"א: ן בערלה. מיי' פ"ט מהלכות מעשר שני וה"ל הי"ע טור ושו"ע שם סעיף ג: ובנזיר. מיי' פ"ה מהל' נזיר ה"ב סמג לאוין שם רנ: באשרה. מיי' פ"ח מהלכות ע"ז ה"ב טוש"ע שם סימן קמה סעיף ח: ר' יוסי. בגכות לו: עמתים נג: קדושין נה: יבמות פ' ב' מיגין: רא"א. נלה מז ע"ז נה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

המעמיד בשרף הערלה מ) אסור. אמר ר' יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלים. בשרף העיקרים מותר. בשרף הפגים מח) אסור. מפני שהם פרי: ח ענקוקלות מט). והחרצנים נ). והזגים נא). והתמד שלהם נב). קליפי רמון. והגץ שלו נג). קליפי אגוזים. והגרעינים נד). אסורים בערלה. ובאשרה. ובגזיר נה).

ומותרין

ח"ג. הערלה נמה ערלה. אסור נמ"ז אסור מפני שהוא פירי. בשרף העיקרים ניטעלמי ובשרף העיקרים וכ"ה נב"ז ונב"ם. שהם גילוטלמי שהוא' וכ"ה נב"ז ונגלה. ח ח והזגים נז"ל והזגים. רסון. והגץ שלו נז"ם רמונים והגץ שלהם. והגרעינים נז"ם והגלעינין:

המעמיד בשרף הערלה. אמר ר' יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלים וכו' מותר. לכאורה נראה דלא אמר ר' יהושע דשרף עלים ועיקרים מותר. אלא באילן העושה פירות. דביה אייר. כאמרו בשרף פגים. אבל באילו עושה פירות מודה דקטפו זהו פריו לפי מה שכתבתי בשם הרמב"ם לענין שביעית במ"ע פ"ז דמס' שביעית. אלא שראיתי להרמב"ם עצמו בחבורו פ' ט"ז מהל' מאכלות אסורות שכתב המעמיד גבינה בשרף פגי ערלה וכו' הרי זו אסורה בהנייה. ולא כתב שכן נמי בשרף עלי ועיקרי אילן שאינו עושה פרי. ודומה לומר שהמעמיד. ר"ה המעמיד כו' אינו עושה פירות וכו'. כ"כ גם הר"ם וכ' כן מסוגיא דגמרא דאמרי' התם הל"פ ר"ל ורי"ו אלא באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות כ"ע מודו דקטפו זהו פריו. אבל פשוט דהך סיומא דאילן באינו עושה פירות לאו לענין ערלה לאתמר דלא שייכא ערלה אלא בגן מאכל וא"כ אף דהוי פירא אבל ודאי לא שמעינו דהשרף יהיה לאיסור מאכל אדם. אלא בעלמא קאי במקום דשייכא איסורא באילן שאינו עושה פירות וכגון בשביעית וזה בחור ודברי הר"ם והר"ב המאירי. וכזה יסור גם קושית התוי"ט בד"ה אריי מעל הר"מ. (מה"פ בספ"ז דשביעית): במשנה שמעתי בפירוש. כלומר משום דר"א לא היה אומר דבר שלא שמע מפי רבו ויודע דריב"ז היה רבם של ר"א ור"י מב"ה קא"ל ר"י בהך ליטא כלו' לאם אמרת שהם בשרף הערלה אסור אם מפני שלא שמעת תלוק בזה והלא שמעתי בפירוש מפי רבי שהוא רבך ג"כ שהמעמיד בשרף העקריס כו'. (מ"ל): במשנה שהם פרי. נ"ל דה"פ אע"ג דגבי גפן אמרו רבנן בריש המדר אינו פרי מ"מ בשאר אילנות אסור מפני שהם פרי מיד בשיוציאו ובמסקנא דגמ' ברכות ד' ל"ו דבשאר אילנות נ"ם רבנן עלי' דר' יוסי והשתא לא אתי ר' יהושע דלא כתי"ק. (מ"ל): תוי"ט ד"ה אר"י פ' המוקדם על המאמר כו'. וא"ע שהוא שלא כדברי עצמו בפ"ב דגיטין מ"ד וסמ"ם דב"ק. (יד מלאכי): ח בר"ב ד"ה ענקוקלות כו' קודם שבאיאו ט'. לא שהמעמיד. מיי' פט"ז מהל' מ"ל הל"ו ופ"ז מהלכות שמחה ויומא הי"ב כ: ח קליפי. ברטנ"ם לו: בערלה. מיי' פ"ב מהלכות מע"ש ופ"ל הי"ב: ובבויאר. מיי' פ"ה מהלכות מיל ה"ב:

תוספות חדשים

מ"ח [במשנה] ענקוקלות כו'. המיכאי על הרמב"ם שלא הענתיק בפ"ה דמירות הלי דענקוקלות אבל בפ"ט מה' מעשר שני הענתיקו לענין ערלה ודבני. (מהאורים"ח ז"ל):

ראשון לציון

משנה ז [תי"ט ד"ה] אמר רבי יהושע כו' הנה הלכות מאכלות אסורות - קודם להלכות שמטה ואין לסמוך כו'. וכן כתב התוי"ט סוף פי"א דערה ועיין יבל"מ: בא"ר וליבא לאידך דבס' אין מעמידין במסכת ע"ז דף נ"ד כו'. נ"ל דף נ"ה:

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה המעמיד כו' שאינו עושה פירות וכו'. כ"כ גם הר"ם וכ' כן מסוגיא דגמרא דאמרי' התם הל"פ ר"ל ורי"ו אלא באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות כ"ע מודו דקטפו זהו פריו. אבל פשוט דהך סיומא דאילן באינו עושה פירות לאו לענין ערלה לאתמר דלא שייכא ערלה אלא בגן מאכל וא"כ אף דהוי פירא אבל ודאי לא שמעינו דהשרף יהיה לאיסור מאכל אדם. אלא בעלמא קאי במקום דשייכא איסורא באילן שאינו עושה פירות וכגון בשביעית וזה בחור ודברי הר"ם והר"ב המאירי. וכזה יסור גם קושית התוי"ט בד"ה אריי מעל הר"מ. (מה"פ בספ"ז דשביעית): במשנה שמעתי בפירוש. כלומר משום דר"א לא היה אומר דבר שלא שמע מפי רבו ויודע דריב"ז היה רבם של ר"א ור"י מב"ה קא"ל ר"י בהך ליטא כלו' לאם אמרת שהם בשרף הערלה אסור אם מפני שלא שמעת תלוק בזה והלא שמעתי בפירוש מפי רבי שהוא רבך ג"כ שהמעמיד בשרף העקריס כו'. (מ"ל): במשנה שהם פרי. נ"ל דה"פ אע"ג דגבי גפן אמרו רבנן בריש המדר אינו פרי מ"מ בשאר אילנות אסור מפני שהם פרי מיד בשיוציאו ובמסקנא דגמ' ברכות ד' ל"ו דבשאר אילנות נ"ם רבנן עלי' דר' יוסי והשתא לא אתי ר' יהושע דלא כתי"ק. (מ"ל): תוי"ט ד"ה אר"י פ' המוקדם על המאמר כו'. וא"ע שהוא שלא כדברי עצמו בפ"ב דגיטין מ"ד וסמ"ם דב"ק. (יד מלאכי): ח בר"ב ד"ה ענקוקלות כו' קודם שבאיאו ט'. לא

מלאכת שלמה

א"ר יהושע וכו'. כל דבר המעמיד כיון שעומדת ומתקיימת הצורה ממתו חשיב כאילו הוא גופא דאיסורא. ה"ר שלמה שיריליו ז"ל. ועיין במה שכתב פ"ז דשביעית סי' ו': בשרף הפגין אסור מפני שהוא הר"ם שיריליו ז"ל בשם הר"י ז"ל דבירוש בעי מה שרף פרי לו פגין פרי וה"פ היכי תקן מפני שהשרף פרי לו מפני שהפגין פרי אבל שרף הפגין לא הוי פרי ובעי ומאי נפקא לן מינה אי פגין אסור לו שרף ומתרץ נפקא מינה אם העמיד בשרף פגי תרומה אם אמרת דשרף פרי הוי אסור ואי אמרת פגין הוא דהוי פרי מותרין שהגיית של ערלה אסור והגיית תרומה מותר ע"כ: ח ענקוקלות. אית דמפרשי בירוש' אפי' לקו משהביאו שלים. ועיין בספר קרבן אהרן פרשה ג' דפרשת קדושים: קליפי רמון. בברכות דף ל"ח כתבו תוס' ז"ל מדמייתין הקליפין ש"מ יש לברך על הגרעינין של הנודלניות וגרעיני אפרסקין ושל תפוחים וכל מיני גרעינין של פירות טורא פרי העץ ע"כ: קליפי רמון והגץ שלו וכו'. פי' הרמב"ם ז"ל אסר אותן לפי שהן ראויין לצבע ואסור לצבוע בערלה דתניא בספרי לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מהן שלא יצבע ולא יהנה ת"ל ונטעתם ערלתו לרבות את כולם. וגרעינים וגלעינין שוין והן הגרעינין שבתוך הפרי עכ"ל ז"ל. וכתב הר"ם שיריליו ז"ל אסורין בערלה משום את פריו והכי איתא בת"כ וכן דעת הרשב"א ז"ל בברכות שלא כדברי בעל התוספות ז"ל. ובאשרה כדי נסבה אגב מיר נסבה. ומותרין ברבעי דלא פרי מינהו דמיינו פדיון דלא מאת פריו הוא דאיתרבו. והטבלות בכולן אסורות גרסי' והן פירות הטעונין מחמת מום השמש שטורפס כדאיתא בפ' כילד מברכין הר"ם שיריליו ז"ל. ועיין במה שכתבתי בעניין עובלות בדפ"ק דדמאי: והגרעינין. ס"א וסגלעינים: ובגזיר. דכתיב בזמן יין וכו'

יכין

שהעמד תחתיו ע"ז דבע"ז כתיב לא ידבק בידך מאומה: מז) הקפיא חלב לגבינה עם גוממי שנוטף מאילני ערלה: מח) ר"ל בשרף פרי שלא נתבשל כ"ל: מט) עגבים שהשירן הרוח קודם שלים בישולן: נ) גרעיני

תפארת ישראל

עגבים: נא) קליפות ענבים: נב) מים שמתנו ע"ג שמרים או חרלים וזגים עד שקלטו טעם יין: נג) פרח שברחמו בעל אתרוג: נד) גרעיני הפירות וכולן מפל לפרי מקרי: נה) ר"ל קליפי וגרעיני ענבים: דאיתקש

יכין

מפני שהן פרי הייטו מפל לפרי. ות"ק סבר דוקא שומר הוי מפל וסבי אמר בגמ' בכילד מברכין ד' ל"ו מפל מאי ניהו שומר: המעמיד בשרף הערלה אסור. ולא אמר שמתה שרף הערלה אסור. אפשר דשרף עצמו אין בו איסור מדאורייתא כיון דלא חזי לאו פרי הוא ואלא בדרך הגאמה הוי אבל כיון שעשוי להעמיד בו ס"ל דזה הוא פריו שמתקן בו גדיות וכדאתמרי' פ"ז דשביעית מ"ע קטפו זהו פריו: מפני שהם פרי. משמע דפגין הוי פרי ובכפ"ג דביכורים מ"ב דלא הוי אלא בעלמא הכא בערלה קרי להו פרי דאפי' מפל לפרי אסור בערלה כדפי' לעיל: ח אסורין בערלה. פי' הר"ב את פריו המפל לפרי. ומרמה דקאי אקליפין וכן וזגין דשומר הן. אבל ענקוקלות ותמד וגרעינין פרי פ"ל לפרש כן דהא מסוק בירוש' אפילו לקו משהביאו שלים וכדמפ' ר"ח דלשון טוריקון כך הוא עגבים דלקו תלתיסון וסייגו שהביאו שלים וגלקה ונפסד השלים שלהן וכן מפרש הר"ם והר"ש. (מה"פ): ד"א והתמד כו' שמרים כו'. לכאו' משמעותו דנקטה התמד שלהם ר"ל דוקא של שמרים אסור אפילו ברבעי ומהני' ר"י דס"ל הכי גמ"ו פ"ה דמעשרות והר"ב שהתמד של שמרים לשיטתו התם דפסק דלא כר"י: ד"ה והגרעינים כו' כגון הגרעינין כו'. לכאורה ר"ל דוקא אלו שרגייש קלת לאכילה כמ"ש הר"ב במשנה ג' פרק ז' דשביעית: נר"ב

משנה ראשונה

מפני שהן פרי הייטו מפל לפרי. ות"ק סבר דוקא שומר הוי מפל וסבי אמר בגמ' בכילד מברכין ד' ל"ו מפל מאי ניהו שומר: המעמיד בשרף הערלה אסור. ולא אמר שמתה שרף הערלה אסור. אפשר דשרף עצמו אין בו איסור מדאורייתא כיון דלא חזי לאו פרי הוא ואלא בדרך הגאמה הוי אבל כיון שעשוי להעמיד בו ס"ל דזה הוא פריו שמתקן בו גדיות וכדאתמרי' פ"ז דשביעית מ"ע קטפו זהו פריו: מפני שהם פרי. משמע דפגין הוי פרי ובכפ"ג דביכורים מ"ב דלא הוי אלא בעלמא הכא בערלה קרי להו פרי דאפי' מפל לפרי אסור בערלה כדפי' לעיל: ח אסורין בערלה. פי' הר"ב את פריו המפל לפרי. ומרמה דקאי אקליפין וכן וזגין דשומר הן. אבל ענקוקלות ותמד וגרעינין פרי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מותרין. מיי' פ"ט מהלכות מע"ש וגליר פ"ג: ט ר' יוסי. מ"ר פמ. מיי' שם פ"י ה"כ מהל' מע"ש שם פסיק יג: ואין מרכיבין. מיי' שם הכ"ח:

תוספות רע"ק

משנה ט [אות ז] בתר"ב ד"ה בבפניות. רבי יוסי לשעמיה) הוא תמוה הא בסתיא דרפ"ו דברכות מבואר להדיא דבשאר אילנות לא פליגי רבנן עליה ומוכחי לה התם מתני' דסמ"ר דשביעית ע"ש:

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה אסורים כו' הטפל כו'. כ"ה בנרש"תו"ל הטפל ושומר לפרי ותע"ג דגרעינין אינ שומרין לפרי מ"מ א"ל דהגרעינין עצמן הן קליפה ונטוכה אוכל והוי הקליפה שומר לפרי שבתוכו ומזה מוכיחין התוס' בתמת דאוכל שבגרעין נקרא פרי גם לענין ברכה מהקליפה נקראת שומר לפרי שבתוכו. ונפ"ז בתמת ברבעי אינו מותר אלא קליפת הגרעין אבל האוכל שבתוכו הוי פרי לכל מילי ולפ"ז אסור גם ברבעי. אבל דעת הרמב"ם דברבעי מותר כל הגרעין שם האוכל שבתוכו אלא הוי פרי בכל ומ"מ אסור בערלה דהוי טפל לפרי שהיא בתוכו ולא בעינן שיהא שומר לפרי אלא בשה שהוא חוץ לפרי אלא שייך כ"כ לומר שהוא טפל לפרי אא"כ שומרה. (ג"ח) שם: שם ד"ה ומותרים ברבעי שנטע כו'. לכאו' עיכוב פי' ים כאן בלעיל בטעם איסור ערלה פי' בכרי"ם ולפ"ז טעם היתר רבעי משום דאין כתיב בזה את לרבות הטפל לפרי וכ"כ הר"ם בהדיא בהתנינא פרי אתה פודה ואי אתה פודה אלא בוכר ולא פגין. ומ"ם הר"ב כאן הוא מהר"מ דאזיל לשיטתו שכ' בטעם איסור הערלה וז"ל לא מפני בסם פרי אלא לפי שהם רחוייס לנטוע ואסור לנטוע בערלה ואמר בספרי לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל ממין שלא יטע ולא יהנה ת"ל ועלתה ערלתו ערלים לרבות את כולם והאתו כולם בנטע רבעי לפי שנ"ר אינו אסור בהנאה כו'. גם יפלא בעיני למה כתב הר"מ טעם אחר באיסור הערלה כיון דבגמ' מפורש כמ"ש הר"ב. וצ"ע: בא"ר אינו אסור בהנאה כו'. לכאו' היא נראה דר"ל דמשכחת בבי היתר אכילה והנאה אחר הפדיון אבל כ"ז שלא נפדה ה"ה אסור כמו הערלה וזהו דאמרי' בגי"ק מתני' דרפ"ה דמע"ש כרם רבעי מליינן אותו בקונאות אדמה מינה אף אלו כי מפרק שרי לאתסטויי מיניה והכיאה הר"ב שם וכ"מ מתוס' קדושין דל"ח ד"ה וה"ס ערלה. אבל לפי האמת זה אינו אלא דמהאי מתני' דמע"ש נופה ראיה דל"ר אינו אסור כ"ל באכילה דאי אית' דאסור בהנאה היו נרכין לעשות הסיתן כמו בערלה כדי שיפרשו גם מהנאה עד שיפדו וחזו לאחרים קושיא לדעת ר"ת וכ"ם דעת הר"מ. (מה"ם): תוי"ט ד"ה וכותרין כו' שכן במ"ג פ"ב כו'. היינו לפי' הר"ב אבל לא להרמב"ם דסתם שם היא כפירושו של הר"ם דמע' ועערלה את הערלה כפשוטו ע"ש. (ל"ד): בתשנה והנובלות טולם. פי' והעלנה של כולם. (הו"ש): בר"ב ד"ה נובלות פירות כו'. עמ"ש בפ"ו דברכות מ"ג ועש"ך יו"ד סי' רל"ד סק"ה: ט בר"ב מד"ה בבפניות כו' ואין מלבה וסי' כ' סל"ד

(ויקרא יט) את פריו. את הטפל לפריו: ומותרים ברבעי. שנטע רבעי אינו אסור בהנאה אלא נאכל לבעלים בירושלים כמעשר שני. ואין מתקדש בקדושת מעשר שני אלא דבר הראוי לאכילה: נובלות. פירות הנשרין מן האילן קודם גמר בשולן: כולן אסורות. בין בערלה. בין ברבעי. בין בתשרה. בין בזרע: ט נוטעים יחור של ערלה. שהעץ מותר בהנאה. אבל לא האגוז שהוא פרי ואסור בהנאה. ומודה רבי יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שהוא מותר. דזה וזה גורם מותר: בבפניות. יחור שיש בו כפניות תמרים בעודן סמדר נקראים כפניות. *) רבי יוסי לטעמיה דאמר הסמדר אסור מפני שהוא פרי. והלכה כמותו דמותר ליטע יחור של ערלה. ואין הלכה כמותו שאוסר בכפניות:

*) כד"ז וכ'.

ומותרין ברבעי נו). והנובלות נז) כלם אסורות נח): ט רבי יוסי אומר נוטעין יחור נט) של ערלה ס). ואין נוטעין אגוז של ערלה. מפני שהוא פרי סא). ואין מרכיבין בבפניות של ערלה סב):

יכין

נו) דאיתקש רבעי לנטע"ש שאינו נהג רק בחזי לאכילה: נז) פירות שנשרו מהאילן אחר שיש בשולן קודם שנתבשלו כ"ל: נח) ר"ל בין של ערלה או אשירה או מיר או רבעי אסורות: נט) גרופיה בזית וחריות בדקל וזמורה בגפן יחור בתאנה [ג ח ז י סי'] כולן לשון ענף: ס) העץ מותר בהנאה ולא גזרינן עץ אטו אגוז: סא) ואף ע"ג דגדולי עבל ומע"ש מותרים [כפ"ע דתרומות מ"ד] שאני ערלה דאסור בהנאה. מיהו בדיעבד מותר מדה"ל זוז"ג קרקע דהיתר ופירא דאיסור [י"ד רל"ד סי"ב]. ופשוט דעב"פ לריך ג"ש לאילן שגדל מהפרי [פ"ז שם פק"ח]: סב) עקר שיש בו תמרי ערלה בעודן סמדר אסור להרכיבו באילן אחר (א):

תפארת ישראל

פ"א (א) וב' הר"ב והלכה כר"י בבפניות וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא שליט"א [באות ז] תמהני הרי בשאר אילנות לא פליגי עליה ברפ"ז דברכות ולע"נ עכלה"ם. ולפע"ד דברי הר"ב מיוסדים על אדני פז דקאמר בירושלמי מאן תנא כפניות ר' יוסי אלמא אינא תנא דפליג עלי' נם בבפניות וכ' הר"ב שפיר דהלכה כר' יוסי מדקיימי רבנן דכל אילנות מטיולא [ברכות דל"ו ב'] כוותי' וגם מדמוקמו שמו [נימין פ"ז א']:

בועז

משנה ראשונה

ואח"כ הבריך דה"ה נטע ואח"כ נטע הנמיכה זו מותר דהא לבתחלה נמי טעמין יחור של ערלה אלא אורחא דמלתא להבריך תיכוף ומה שהקשו התו' דגידולי עבל ומעשר שני מותר ומאי שנא מגידולי ערלה היינו לשתתם דגידולי ערלה לר' יוסי אף דיעבד אסור אבל לשתת הש"י ערלה אמי דיעבד מותר. ומה שתירלו דערלה איסור הנאה גידולין אסורין. לא משמע כן בגדלים ד' נ"ע דפריך שם מגידולי קונמות אגידולי תרומה מגידולי גידולין. ומאי קושיא הא קונמות איסור הנאה הוי. ועוד דבגדלים שם מוכח דחליפין וגידולין דין אחד להם. ולהתוס' הא חליפי ערלה מותרין דאין לך דבר שתופס דמיו אלא ע"ז ושביעית ואמאי גידולין אסורין. ומי' בספר חק יעקב לסלסות פסח ס"ם אמ"ג שכתב גידולין כחליפין וכ"כ התוס' פ"ק דפסחים. בתוספות לא מצאתי אלא בפסקי תוס' שם ד' ה' אבל נראה דמ"ש הוא שם ובמקום גידולי ל"ע נתני: ואין מרכיבין בבפניות. פי' הר"ב יאור שיש בו כפניות. וקשה קשה אמאי נקט הכא מרכיבין ולא טעמין כדלעיל. ושמא משום דאמרים דרכן בהרכבה כת"ם תוי"ע ספ"ד דפסחים גבי מרכיבין דקליס. ומיהו מ"ש הר"ב דאין מרכיבין בבפניות דבני ר"י סס ואינה הלכה. ומדברי הרמב"ם נראה דאחיא כמ"ש שהוא מיהו מפרש כפניות הם סמדר אלא לוכבי הדקל וגם בתבוכו הסמיק בגא זו. וכ"ל ראיה לדבריו דבפ"ב דטוקלין מ"ז תנן הכפניות אוכלין:

מלאכת שלמה

שלרמוז בסוף מתני' משמע דס"ל דזה וזה גורם מותר ובמתני' דהתם פי' מ' משמע דס"ל דזה וזה גורם אסור ומשני לה כדפי' ר"ע ז"ל. ולכתב הר"ם שיריל"ר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שיריי"ן ז"ל שכתבו שם התוס' ז"ל צריך לומר דבנטיעת אגוז לכתחלה לא פליגי רבנן דאי פליגי ושרו רבנן לכתחלה מ"כ לדידהו אמאי פרי של ערלה בשריפה יעסעו אותן ויהי' היוצא מהן זה וזה גורם אלא ודאי בדיעבד פליגי ובא ר' יוסי להמציעתו שאם נטעוהו אף בדיעבד כל הגדל ממנו אסור וכדמפ' טעמא מפני שהוא פרי והא דנקט אין נוטעין אגוז מידי דתנא ריש נוטעין תנא סיפא נוטעין ולא הי' להם לומר כן אלא כן הי' להם לומר והלא שריפת ערלה דאורייתא הוי כדתנן בתמורה ופי' רש"י ז"ל הטעם דגמרא מכלאי הכרם במה מצינו זו מאתים וזו מאתים והיכי תיסק אדעתין לומר דסברי רבנן דנוטעין לכתחלה להפקיע דינא דאורייתא אלא ודאי בדיעבד פליגי והייבו דקאמר ר' יוחנן בירום עבר ונטע מותר עבר והרכיב אסור לומר לך דתנ"ג דתני להו בהדי הדדי לא דמיין דבעבר והרכיב אפ' בדיעבד אסור דכפיות הייבו סמדר ור' יוסי קתני לה וכדאמרי' לעיל ובהא הלכתא כר' יוסי אבל עבר ונטע לא קיימא לן הכי דזה וזה גורם מותר כדאיתא בפ' כל שעה ובפ' כל הצלמים ומכלן משמע דר' יוסי בדיעבד הוא דקאמר הר"ש שיריי"ן ז"ל. וברמב"ם ס"פ עשירי דהלכות מעשר שני ונטע רבעי פסק הלכה כר' יוסי בכולה מתני' אפי' בכפיות ותימה על ר"ע ז"ל שפסק שאין הלכה כמותו בכפיות ומפירוש הרמב"ם ז"ל במשנה ג"כ אין הכרח נמור לפסק ר"ע ז"ל אלא שבאמדר פסק גם שם בתחבורו פ"ם דלא כר' יוסי משמע דהא בהא לא תניא ולזה לומר דס"ל להרמב"ם ז"ל דכפיות שתמא היא ולא ר' יוסי קאמר לה דהא בירום מוכח דר' יוסי קאמר לה. ובפ' כל הצלמים דף מ"א העלה הר"ן ז"ל דברלאין דברי הרלאב"ד ז"ל שפירש דכפיות הייבו מתחלי דאמרי' בפסחים ומפני שנעשו שומר לפרי בשעת עבודו נאסרין ור' יוסי לטעמי' דאמר שמדר אסור מפני שהוא פרי ומס"ה קאמר ר' יוסי דאין מרכיבין יחור שיש בו כפיות של ערלה לפי שכפיות הללו הן עצמן מוציאות יחורין ואסורות הן לר' יוסי דאמר שמדר אסור מפני שהוא פרי אבל רבנן שרו להרכיבן לכתחלה משום דס"ל שאין תורת פרי עליהן ומס"ה קאמר רב יהודה אמר רב ותניא כותי' דתנ"ג דפליג ר' יוסי עלייהו דרבנן בלכתחלה בדיעבד מודה להו שאם הרכיב או הבריך יחור שיש בו כפיות וכפיות הללו הוציאו יחורין שיחורין הללו מותרין לאחר שלא ולאו מטעמייהו דרבנן דאמרו לדידהו כל היתרן תלוי מפני שאין עליהן תורת פרי ומס"ה שרו להרכיבן אפי' לכתחלה הא אילו היו פירות גמורים אפי' דיעבד אסור דאיתא אסרי זה וזה גורם ואילו ר' יוסי סבר דפירות גמורין הן ומס"ה הוא אומר להרכיבן לכתחלה ובדיעבד שרי דזה וזה גורם לדידי' מותר וכי קאמר רב יהודה ובריתא דמודה ר' יוסי שאם נטע מותר אגב גרדא דהבריך והרכיב נקט לה ולאו דשייכא בפלוגתא דר' יוסי ורבנן כלל ולא שייך בה מודה ר' יוסי ומיהו בנטע לרבנן ממי מותר לפי שהוא כלה בארץ עד שלא ימות והכי איתא בירושלמי עכ"ל ז"ל. בפי' ר"ע ז"ל בכפיות יחור שיש בו כפיות תמרים וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו יודע לישבו דמה איסור באלף לא בטל מדהתם ליה קבוע. ואם"ה מותר ללקט פירות כולן יחד ויתבטלו. ולא הו"ל כמבטל איסור לכתחלה דאסור מד"ס. מדלא שכיח שלא יעשה סימן באילן האסור ולא יחזיש שיאסרו עי"ז כל אילני נגו. ובמלתא דלא שכיח לא גזרו רבנן: **משנה ז** העלין ונפים רבים של גפנים. ומים היוצאים מהזמורה כשיחתכו בה באביב. וסמדר היינו ענב קודם שהגיע לגודל פול. מותרים בערלה. רבעי. ונזיר. אבל מאשירה היא אילן הנעבד. או שהועמד תחתיו ע"ז. אסורים. מדכתיב גבה מאומה. וכ"כ בהעמיד גבינה בשרף העצים או העלים או עקרים של ערלה מותר. אבל בשרף הפרי אפילו שלא נגמרה עדיין. אסור:

משנה ח פירות אפילו קודם שליש בשולן. כשנדלו רק כפול. וגרעיני ענבים וקליפתן ותמד של שמרי יין או של גרעיני וקליפות הענבים. וקליפי רמון ופרח שבראשה. וקליפי אגוזים. וקליפי וגרעיני כל הפירות. אסורות בערלה ואשרה ונזיר. ומיתרים ברבעי. אבל פירות שנשרו מאילן קודם נטר בישולן. אבל כבר גדל שליש בשולן. אסור אף ברבעי:

משנה ט מותר ליטע ענף מאילן ערלה. ופירותיו מותרים אחר ג"ש ערלה מנטעתו. אבל פרי ערלה אסור לזרוע. ואם זרעה פירותיו מותרים אחר ג"ש ערלה. **ענף** ערלה שבו פירות. אסור להרכיבו להוך אילן זקן. שיתפבר יחד. ואם נתפבר יחד בגידול. הפירות אסורים לעולם אפי' דאיפשר הרבה בהיתר דאין גידולי היתר מבטלים עקרי איסור [נדרים נ"ז ב']. [**ולא** זכיתי להבין דברי הרמב"ם [פס"י מע"ש] שכתב שכשהרכיב ענף כפניות ערלה בדקל. הפירות שגדלו מותרים מדהא"ל זו"נ; ותמוה הרי כפניות תמרים שלא נחבשלו עדיין הן (כרש"י פסחים נ"ב ב'); ואיך יבטל גדולי היתר לעיקר האיסור; ואם כוונת הרמב"ם שרק הפירות שיגדלו אח"כ בהענף יהיו מותרים. א"כ מה זו"נ איכא הכא. הואי ענף עצמו מהערלה לא נאסר מעולם. וצ"ע]:

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א אין איסור ערלה נוהג רק אם בשעה שזרע או נטע היה בדעתו שיהיה אילן למאכל. אבל אם אז עושה מעשה שמוכח עי"ז שבוונתו שיהיו הנטיעות לסייג או לעצים. ואפי' התכוון באילן שיהיה חלק ידוע ממנו לעצים. וחלק אחר שבו לאכילה. כל שעשה מעשה המוכיח. פטור הצד שמעצים מערלה: **משנה ב** אילן שמצאוהו ישראל בא"י כשכבשוה פטור מערלה. אבל מה שנטעו ישראל בה קודם שכבשוה לגמרי. חייב: **הנוטע** ברה"ר או בשלו לצורך אכילת רבים. או עובר כוכבים שנטע בין בא"י או בחו"ל בין בשלו ובין בשל ישראל. אסור. רק בא"י אסור מדאורי'. ובחו"ל מד"ס. נטע בשדה שנולה אפילו קודם יאוש. או נטע בספינה או בעציץ הרס אפילו אינו נקוב אסור. אבל בעציץ עץ צריך שיהיה נקוב:

משנה ג אם ע"י מים או רוח נעקר אילן עם שרשיו שנדבק בהן עפרן. והושלך כך עם העפר למקום אחר. והוסיף שם עליהן עפר. ועשה פירות. אומדין אם היה יכול לחיות מעפרו שנעקר עמו. הרי הוא כאילו נשאר נטוע במקומו הראשון ופטור מערלה. ואם לאו חייב:

משנה ד וכ"כ אילן שנעקר ונשאר רק שרש א' דק כמחט מחובר ממנו במקומו: א"צ אומר. אלא ודאי יכול לחיות כך. ופטור מערלה. אבל בנעקר כולו. אפילו חזר ונטעו במקומו ממש. כל שלא נשאר עפר דבוק בשרשיו. הו"ל כנטעו מחדש: **משנה ה** אילן שהובריך. אפילו כמה פעמים. הרי דין הילדים כהזקנה. רק אם נעקרה הזקנה. הרי דין פירות הזקנה כפירות הילדים. ומונין להם ג"ש מיום שנעקרה. ואם ניתקה הזקנה מהילדים. אין אראין זה לזה. ומונין ג"ש ערלה רק לילדים משעה שנתקו. **וה"ה** בסיפוק דהייבו שתחב ראש זמורה של זקנה באילן אחר. ונתפס שם בגידול. ואפילו חזר ולקח זמורה מסיפוק הנ"ל. וחזר ותחב ראשה שוב באילן אחר. הרי כל זמן שמחוברין להזקנה שכ"כ נשארה מחוברת כולן דינן כזקינה. ובנתקלקלו ממנה. הו"ל כאילו נטשום אז: **בריבה** שנפסקה מזקינה. והיא מלאה פירות. אם הלשן מיד מותרים. ואם הניחן

ר' עובדיה מברטנורה **ערלה התרומה פרק ב** תוספות יום טוב

פרק ב א התרומה. עולין באחד ומאה. אם נפלה כאה לתת מלאו במלה סלין של חולין בטלה. ומותרים לזרים. בכפות ממלה הכל אסור לזרים ומפקינן לה מדכתיב גבי תרומת מעשר (במדבר יח) את מקדשו ממנו. מה שהורם ממנו אם חזר לתוכו מקדשו. דהייבו ל"ט. דממלה הפרים עשרה למעשר

פרק ב א ותרומת מעשר של דמאי. אבל תרומה גדולה דדמאי לא משכחת לה דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדאיתא ברים דמאי. והא דמחמרינן בתרומת מעשר של דמאי כמו בודאי כתב הר"ש בשם סירוס' דרבי מאיר היא דמחמיר בדבריהם כדברי תורה דתנינן תמן הרואה כתם הרי זו מקולקלת ומשמע משום זוב דברי ר"מ בפ' בא סימן.

פרק ב א התרומה ותרומת מעשר של דמאי א) **החלה** ובבכורים. **עולים באחד ומאה** ב) ובצטרפין

והייבו נמי דאמרינן בפרק קמא דנדה ר"מ מחמיר בכתמים. ע"כ. ומשום הכי הרמב"ם בחיבורו פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות השמיטו של דמאי [*ועוד אחריך בזה בס"ד במ"ח פ"ד דבבא מציעא]: **עולים** באחד ומאה. פי' הר"ב ומפקינן לה וכו'. כבר כתבתי בסוף

מלאכת שלמה

פרק ב **א** התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי. כל"ל. ובירוס' ר' יוסה בעי ולמה לא תנינן חלת דמאי אי בנין דתנינן חלת ודאי

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

פ"ב א) וכל שכן וודאי. מיהו תרומת דמאי לא משכחת לה דהרי לא נחשדו עמי הארץ עליה: ב) סלה אסור מתבטל בק' היתר: להרומה משום דאף אם היא נקראת תרומה דכתיב חלה תרימו מ"מ אין שם זה מפורש בהם בכתובים. (הו"ע): תי"ט ר"ה **ותמ"ע** כו' ומס"ה הרמב"ם כו'. ז"ל הר"מ בפס"ו מה' תרומות

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

א התרומה. מעילה פו: פוס' בשנם דף פס: ובכ"מ דנ"מ. ובפ"ז דף כו. והרא"ש שם ס' בתכלת דפ"ז כו' ל. ובכ"י ע"ל סימן קנ"ו. מיי' פט"ו מהלכות תרומות ה"כ כא ופפ"ז מהלכות מ"א ה"ב. סמג עשין קנב ולאוין קמא:

הלופי גרסאות

א ותרומת מעשר נד"ע התרומת מעשר ותרומת מעשר וכ"ה בתעילה פ"ד מ"ב. ובפ"א ותרומת מעשר של ודאי ותרומת מעשר.

תוס' אנשי שם

פרק ב א במשנת **והבכורים** מדלא נקיבי אלא בז' המינין מש"ה לא הקדימם לתרומה ועוד דבתרומה כתיבא הרואה אבל קשה דה"ל להקדימם לחלה דאינה מוהגת אלא בה' המינים וי"ל דסמך אלה המינים הר"מ בפסקנלי נגד הרמב"ם. (מ"ל):

למעשר. ומעשרה אחת לתרומת מעשר: ומצטרפין זה עם זה. אם נפלה סאה אחת מכולן לפחות ממאה חולין מקדשתן. ובהא מודו כולי עלמא דמצטרפין דשם אחד ניתנו וכולהו מקריין תרומה. דבחלה כתיב (במדבר טו) חלה תרימו תרומה. ובכורים נמי אקרו תרומה. דאמר מר ותרומה ידך אלו בכורים. דכתיב בהו (דברים כו) ולקח הכהן הטנא מידך: וצריך להרים. הסאה שנפלה ולתת אותה לכהן והשאר מותר לזרים. ואע״ג דבערלה וכלאי הכרם דחמירי טפי א״ל להרים. והאיסור עצמו בטל. שאני תרומה דיש לה בעלים וצריך להרים *מפני גזל השבט. אבל בכל שאר איסורים דלא שייך בהו דין גזל. כשהן מתבטלין א״ל להרים: עולין באחד ומאתי׳. דגבי תרומ׳ כתיב מלאה (שמות כג) מלאתך ודמעך לא תאחר וכלאי הכרם כתיב מלאה (דברים כב) פן תקדש המלאה. מה מלאה האמור להלן שלה כדילפינן מאת מקדשו ממנו אף כאן שלה. ולפי שכפל אסורו שהוא אסור בהנאה כפלו עלייתו. וצריך מאתים. וערלה ילפינן לה מכלאים. לפי שהיא אסורה בהנאה כמותן: ומצטרפין זה עם זה. ערלה וכלאי הכרם מעורבין יחד שנפלו לתוך היתר מצטרפין לאסור ביבש עד מאתים ובלח בקדירה בטתן טעם: אינן מצטרפין. אפי׳ לאסור הקדירה בטתן טעם כיון דשני שמות נינהו. אלא אם יש בקדירה לבטל.

תוספות יום טוב

בסוף פ״ק דחלה דמדרבנן. וקרא אסמכתא בעלמא: ומצטרפין זה עם זה. מ״ש הר״ב מעורבין. משום דאי לאו הכי הא תנן במ״ג דמעלין. והתם בנפלו ומצטרפין זה עם זה ג). יוצריך להרים ד). הערלה וכלאי הכרם: עולים באחד ומאתים ה). ומצטרפין זה עם זה ו). ואין צריך להרים. ר׳ שמעון אומר אינן מצטרפין ז). רבי

מלאכת שלמה

לא תני אלא דמאי והתניין תרומת מעשר ותרומת מעשר של *) ודאי ולא משני מידי וכתב הר״ם שירילי״ו ז״ל ושמא ס״ל דגלי תנא בחדא וס״ס לאיתי: ומצטרפין זה עם זה. הך מילתא אינטריכא למימר משום דקיימא לן כר׳ יהושע דאמר במשילה פ׳ קדשי מזבח דשני שמות לא מצטרפי ור״ם דאמתני׳ ס״ל כותי׳ דשני שמות אין מצטרפין ומס״ה מהדר בירושלמי לפרושי לן דטעמא דהכא משום דהוי שם אחד דתיקו כר׳ שמעון אבל לר״מ לא צריך דאיהו דרים לא תאכל כל תוצאה כל שהיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל ומס״ה כי קתני דערלה וכלאי הכרם מצטרפים אמרינן דר״מ הוא דלא מפליג בין שני שמות לשם אחד והך רישא לא נערכה אלא לר״ם דקאי כר׳ יהושע דאע״ג דפליג בסיפא מודה בריש״א ומצטרפין דקתני היינו בין לקולא עליהן בכזית ולחייב

*) ל״ל דמאי.

יכין תפארת ישראל בועז

ג) באכל כזית מכולן נקי אי נמי בנפל סאה מכולן לפחות מק׳ נאסרו ובהא כ״ע מודו מדכולן אקרי תרומה והו״ל משם ס׳ (א): ד) מהתערובות כמדה שנפל ונותנו לכהן. מיהו בשאר איסורים דליכא גזל השבט א״ל להרים כשכבר נתבטל. ונ״ל דאפי׳ היה התרומה שלו כגון שירשה או שקנה אותה אפ״ה צריך להרים מדאיכא עכ״פ גזל השבט אי׳ הסאה בזול בדמי הרומה: ה) סאה איסור בר׳ היתר דמדכפול איסורו לאסור גם בהנאה הוכפל בשיעור ביטולו משא״כ הרומה רק הנאה של כליון אסור [פסוס׳ פסחים דל״ד א׳]. ודוקא בנתערב בא״מ ביבש או במינו אפי׳ בלח אבל בא״מ בלח א״ל ק׳ ור׳ דבש׳ סני וכמ״ז. ומשכח״ל א״מ ביבש בנתפרר או שא״י איזה מין הוא האיסור [ש״ך י״ד ק״ע סק״ח]: ו) דב׳ איסורים שנעשון שוה ובשעורן להתבטל שוה אף דשמותיהן מחולקין מצטרפין למלקות בכזית ולאסור בר׳ ביבש ובלח בש׳ מיהו דוקא בנפלו מעורבין אבל בזש״ז מבטלין זה את זה וכמ״ג דאף למה דקיי״ל כמ״ד ובלח בלח דוקא בשאר איסורים והפ״מ א״א חכ״ל [י״ד סי״כ]. אבל ב׳ מבטלי׳ זא״ז [י״ד י״ח ס״ד]: ז) אף בלח דשניהן מתנין טעם א׳ של איסור מסם א׳ ומ״ן

משנה ראשונה

פרק ב א וצריך להרים. פי׳ הר״ב מפני גזל השבט. והיכא דליכא גזל נראה דא״ל להרים כגון תרומה שיצאה מתחי׳ תחו׳ או שנראה מכהן ונפלה לתחה א״ל להרים וכה״ב כתב הרמב״ם רפי״ב מהל׳ תרומות תרומת כליסין ומכוזין שאין הכהנים מקפידין עליהם אין צריך להרים: עולין באחד ומאתים. פי׳ הר״ב דגבי תרומה כתיב מלאה וכו׳. ואינו נכון דמלאתך דהתם היינו ביכורים ודמעך זו תרומה כדאמרי׳ פ״ב דתרומות מ״ו אלא ה״ב מביכורים הוא דילפי׳ וכ״כ הר״ם. ות״מ ביקר ילפוהא מנ״ש מלאה מלאה משמע דהיא מדאורייתא ע״ש לענין ביקר הבינול אלי צריך ג״ש פשיטא דכל האיסורים בעלי בכונה מדאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות. וכל האיסורים שנים ומאה אינם אלא מדרבנן כמ״ש הרמב״ם רפ״ו מהמ״א וסוף כל תרומות ודאשא דמקדשו ממנו בתרומה אסמכתא בעלמא היא כמ״ש תוי״ט בפ״ק דחלה. וא״כ אלי קאמר מה להלן עולה טו׳ מהיכי תיתי דלא יעלה ואפשר דסד״א באיסורי הנאה לא צריך דעולין אפי׳ שאינו נוטע בעשה האיסור בתבטל מ״מ כיון שבאתר הנעבוכת הוא הרי הנהה בתוספתו. להכי ילוף בג״ש דבהו נמי שייך בינול דגזרת הכתוב הוא דהאיסור בטל כמלן דליתי׳ או שהפך ונעשה היתר. וכיון דמביכורים ילוף אמרו הכמים שיעור ביטולו במאתים הוא״ל וכפל איסורו שאסורים בהנאה. וה״מ בשר בחלב דאסור נמי בהנאה לגמה לא כפלו

יכין תפארת ישראל בועז

פ״ב (א) ובתב עלה רבינו הגאון מהו׳ עקיבא שליט״א [אות ח׳] בשם שער המלך רפ״ע ממשנה דמכאן ראיה כו׳ ליכא גזל השבט דהרי רשאי לומרה לכהן עכלה״ע. ולפע״ד אכתי לא מסתייע דהא מני ר״מ הוא דמחמיר בדברים כשל תורה וכדמוקי לה בגמרא הירושלמי לאתני׳ כר״מ מה״מ והו״ל שפיר גזל השבט. וגם בל״ז מחשב גזל השבט דעי״ז שמוכרח למכרה לכהן והרי די לו לכהן לחמו בזול בדמי תרומה:

תוס׳ אנשי שם

תרומות פ״ב כ״ח ת״ע ותמ״ע והחלה והבכורים כולן נקראו תרומה כו׳ לפיכך דין לרבנן לענין אחילה ודמוע לחד הוא כו׳ ודין תמ״ע של דמאי בכל אלו הדברים כתמ״ע של ודאי אלא שאין לוקין על אכילתה עכ״ל וזה עצמה מהתוי״ט אחר מתילת כ״ח ובה מ״ל לא כתב אלא בקצרה ודרך כלל וסמך על מה שיאחר פרטי הדינים מכאו״א במקומו וכמ״ש בעצמו בפ״א ממ״א ובכמה מקומות שם ופרטי הדינים יתבארו כלו״א במקומו ועוד דהאי מתני׳ דפ׳ בא סומן דמייתי הירוש׳ הכא אין הלכה כחכמים אלא כר״מ דאלמר בהתם מאן הכמים ר״ח בן לעזיגום וב״ש הר״מ כר״מ בזה. (מה״פ). ופלא מהש״ל בהאריך הרבה לישב דברי הגרי״ש ולא ראה ג״כ דברי הר״מ אלו המפורשין בהכר. ע״ש: במשנה וצריך להרים. עי׳ תוד״ע ועי׳ בירוש׳ כאן סוגיא בש״ס. ולפ״ז בנפלה סאה תרומה אלו שנפלה לו בירושה מבית אבי אמו בכהן או בכהן שנפלה לו סאה תרומה בחולין א״ל להרים וצ״ע אלא מכר זה. (אומץ יוסף). ועי׳ בתוי״ט מ״ה פ״ב. וה״ל יל בתמ״ע של דמאי דצריך להרים משום ל״פ. (רכ״ש): בר״ב ד״ה עולין באי׳ ומאתים כו׳ שכפל איסורו כו׳. וא״ת א״כ בנב״ח שאסור ג״כ בהנאה ליבעי ק״כ לבטולו כפל משאר איסורים וכ״ל דשאני הכי שהן בשריפה ובב״ח הכי בשריפה תמורה מקבורה כדאמר כוף תמורה ומ״ש כפל איסורו לאפשר כוונתו גם לזה שחמיר איסורו דעשון שריפה כנ״ל ועי״ל שאני בב״ח דתלוש הוא ואין לך בו אלא הדוחה עי׳ תוי״ט רש״ש ריש שקלים ועי׳ עוד תוי״ט בפ״ב דבכורים מ״ב ד״ה ויש דבדבריו שם אפשר לקיים תירוצו של לח״מ הר״ל. (ני״ש): ד״ה ומצטרפין כו׳ ביבש כו׳. ל״ע במאי מיירי אי במין במינו אמאי יהיה בלח בג״ע הא במינו אין תלוק בין לח ליבש ולעולם בעינן ב׳ ע׳ רמב״ם פ״ו מה׳ תרומות ופע״ו מה׳ מ״א הי״ד ואי מיירי בשאינו מינו אמאי יהיה צריך מאתים ביבש אם לא דנימא דהכי״ל כדעת רש״י בחולין דף ל״ע. דאפי׳ בחינו מינו בעי׳ ר׳ הוא דלמיכ״ל דמינו דיעבד ר׳ כשממשות האיסור נשאר בתערובת ול״ע. (לה״מ): במשנה וא״צ להרים. מכלן הוכיח הר״ם ז״ל לן בפ״ב מ״ו (הוכח נמ״ש שם) דלא כרש״ש דבפ״ק דיעלה ג:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

טעם הערלה בפני *)עצמן. וטעם כלאי הכרם בפני עצמן הכל מותר: מצטרפין בנותן טעם. שצריך בקדרה בלח כדי לבטל טעם שתיהן יחד: אבל לא לאסור. ביבש שא"ל שיהיה בהיתר מאתים כנגד שתיהן. והלכה כת"ק: **ב** התרומה מעלה את הערלה. מצטרפת עם החולין לבטל את הערלה. וכן הערלה מצטרפת עם החולין לבטל את התרומה: שנפלה למאה. ולחו דוקא מאה אלא פחו ממאה דאילו מאה ממש עולה ולא בעי לירוף. אלא ה"ק

*) בל"ו עצמה. התרומה

רבי אליעזר אומר מצטרפין בנותן טעם ח) אבל לא לאסור ט): **ב** התרומה מעלה את הערלה י). והערלה את התרומה. ביצד סאה תרומה שנפלה למאה יא) ואחר לפחות ממאה. ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר. ועוד שאם בהפיל במזיד. הא הכן אם מזיד אסור. והיאך העלה תרומה את

מלאכת שלמה

שם אחד וכלאי הכרם שם אחד וכיון דאיכא מאתים דהיתרא לגבי ערלה או לגבי כלאי הכרם אע"ג דליכא מאתים לגבי שניהם בטל והא דקאמר ר"ש אין מצטרפין דמשמע דבלא ירוף ליכא שום מלקות ולא שום איסור היינו כי איסתרי איסורי מבריתי' כגון טום יין מנסך ערלה ומנסך של כלאי הכרם וכיון שניהם היה רביעית אז אינו נוקה אז אינו מדמע כיון דליכא שיעורא לגבי כל איסור לחודי' ואף ליתן טעם נמי כגון אם נפלו לקדרה לא בעינן מאתים רביעיות אלא בא' רביעיות סגי דהא איכא מאתים לגבי כל איסור לחודי' אבל אי לא איסתרי איסורא מבריתי' כגון שאכל פרידה של ענבים מערלה ופרידה של ענבים מכלאי הכרם כברייתן נוקה שתים על' זה לעצמו ועל זה לעצמו דאשכחן דסבר ר' שמעון כל שהוא לעכות ואינה כברייתה לקי בפ"ג דמכות והשתא לא פליגי סוגיא דמעילה וסוגיא דע"ז והשתא פליג ר"ש ארבנן בתרתי חדא דבשאכל עניבה מה ועניבה מזה לר"מ בעינן מציתם כזית וכגזית לקי ולרבנן אפי' איכא כזית פטור דשני שמות ניתנו ולר"ש נוקה שתים ואפי' ליכא כזית כיון דברייא היא ואם שתה רביעית יין מציתם לר"מ מצטרפין אע"ג דשני שמות הן ולר"ש פטור דשני שמות הן ואין מצטרפין ובזה יתישב סוגיא דפ' השוכר דע"ז וסוגיא דפ' קדשי מזבח שפיר ואין צורך לפלוגו של ר"ת ז"ל. מצטרפין בכ"ש דמיני מתיקה הן דיהבי טעמא בקדרה בעינן מאתים כנגד כולן אבל לא לאסור כדתני סיפא התרומה מעלה את הערלה לסוף מילתי' דר' אליעזר היא עכ"ל ז"ל ומשמע קלת מתוך פירושו ז"ל דגרסי' ר' אליעזר ביו"ד* וכך הגהה אבן ה"ר יוסף ז"ל בני' אליעזר גרלה ג"כ בהדיא ממה שפירש על מה שאמרו בירושלמי כמה דתניון ר' אליעזר ביקוד קמן גם הגיה אבל לא לאסר וכתב ס"ל לאסור ע"כ:

ור' יהושע אומרים התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה וכו' ופי' הוא ז"ל דלא שייך הכא לומר סתם כר' יהושע משום דסמוכין הדברים על דברי ר' אליעזר וסיפא דר' אליעזר היא ומפ"ה אמר כמה דתניון ר' אליעזר ור' יהושע כלומר ותני כן ר"א ור' יהושע אומרים התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה וכו' ושעמא דאשכחן דתרוייהו בעינן ירוף ובעינן שיעור שוין דאשכחן לר' יהושע דסבר בפ' קדשי מזבח הפנול והטומר אין מצטרפין זה עם זה מפני שהן שני שמות ור' אליעזר נמי אית לי' הכא דאין מצטרפי' לאסור ומתני' דהיא סיפא דר' אליעזר סבר דתרומה בטלה במאה ושוה ואע"ג דתניון בתרומות בפ' המפרש ר' אליעזר אומר תרומה עולה בא' ומאה ור' יהושע אומר במאה ושוה הא מפרשינן סתם דבהוספה לכתהלה על הטעים ותשעה הוא דפליגי דבשיעורא קמא בשנפלה התרומה בג"מ ושוה שני לתרוייהו אלא ג"ש דהיתרא כמה מוסיף להעלות פליגי בה ר' יהושע סבר אפי' הטתא נמי מוסיף כל שהוא ומעלה ור' אליעזר סבר מוסיף סאה ומעלה *) בע"ו ושוה

*) לפי הגרלה יש כאן תמהון דבריה בהתקנה לגון הרע"ש:

יכין — תפארת ישראל — יכין

ומעין מ' אמ"ל: ח) ר"ל צריך ס' נגד שהיהן בהתערב בלח: ט) בהתערב ביבש כ"ח מצטרף לבטל חבירו: י) ר"ל תרומה מצטרף להחולין לבטל הערלה [ס"ה שמבטל לכלאי הכרם אלא מדמוכח כן ממאי דמסיק להכי קיצר תנא בלשונו] וכמו כן ערלה [או כלאי הכרם] מבטלין את התרומה: יא) ר"ל נע"ע

משנה ראשונה

במינו מייבי וה"ה ברישא דמצטרפי' אלא ותרומה נמי מפרשא בכה"ג והא דלא פירשו כן לעיל משום דהכא פליגי תנאי דאילו ברישא ג"פ וכו"ע מודו דמצטרפין בלח וביבש דכולהו שם תרומה הם כמ"ש הר"ב לעיל. וכל ירוף דמתני' בין ברישא ובין בסיפא מיירי שאני האיסורים הם ממין א' והלכך ברישא כו"ע מודו דמצטרפין לכל דבר דהא איכא מין אחד ושם אחד. ובסיפא שהם שני שמות פליג ר"ש דלא מצטרפי דאיהו אמר לקמן מ"י שני שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אין מצטרפין. וה"ק לשטמי' דאמר התם דאי שוו בשמא או במין מצטרפין. וכ"ש דלענין דתינה עשה להיתר אחיו מינו נמצטרפין ולא לאסור במינן כדפי' ולפ"ז נראה דלש"ק תרומה ופלה נמי מצטרפין זא"ז אם הם מין א' לאסור לזרים ובכי תנן לקמן מי"ד בהדיא.

ציונים

ב התרומה. מיי' שם פט"ו ה"ז ים:

חלופי גרסאות

אליעזר נ"ל וצ"ע אלעזר.

תוספות חדשים

פ"ב משנה ב [תוי"ט ד"ה] סאה כו' ומסיים הר"ש כו' לגבל התרומה שנפלה לבסוף עכ"ל. אמר המגיה הקוי"ע קיצר בלשון הר"ש וז"ל הר"ש והערלה מעלה את התרומה אם נפלה ערלה בתחלה בחולין ושם בהן כדי לבטל הערלה כו' ובין הכל יש מאה לבטל התרומה שנפל לבסוף: תוי"ט

ראשון לציון

פ"ב מ"ב [תי"מ ד"ה] סאה תרומה כו' ותמיהני דהא נפלו תנן דמשמע מאלתן. הפרי מגדים י"ד סימן ל"ט ס"ק כ"א הוסיף להפליא על הר"ב והתו"ע ע"ש כי האמרין:

חדושי מהרי"ח

בחנם דנמצא יש כאן גזל השבט אבל לפי מה שמביא שם בשם הר"ש שאין צריך ליתן בחנם רק מכרו לכהן קשי' דלמה צריך להרים בתרומת מעשר של דמאי ונ"ל לדעתו דלא קאי וצריך להרים אלא אאינך דהיינו תרומה ודאי וחלה ובכורים ועל תרומת מעשר של דמאי לא קאי אלא שמצם-פת וכהנה סוגיות רבות בגם' בבמה מקומות: משנה ב [תי"ט ד"ה] סאה תרומה שנפלה למאה כו' ופירש הר"ב כו' ומסיים הר"ש וז"ל לא שיהא מותר לזרים שבבר נדמע אלא להתיר לכהנים כו' ותמהני כו' עכ"ל. והנה לא רציתי להאריך ולהביא כל פי' הר"ש על זה כי היא מצוי אבל עכ"פ תוכן כוונתו ופי' שבשני נפילות מיירי דהיינו אם היה שם צ"ם חולין ונפלה לשם סאה תרומה וכמו שמביא בשם חירוש' בפי' דבין הכל מאה שלא היה רק צ"ם של חולין ורצה לפרש הר"ש אליבא דהלכתא דר"א דבעינן

תוספות רע"ק

משנה ב [אות י] [בתוי"ט ד"ה] סאה תרומ'. ותמיהני כו') לענ"ד דברי הר"ש ברורים דהרי הכא אילו נפלו התרומה והערלה בב"א היו מצטרפין לאסור כיון דהם מין אחד אלא בנפלו זא"ז כיון דהראשונה נתבטלה בעלה את השניה וא"כ

תוס' אנשי שם

שכ' גם בערלה צריך לסיר מ' וחולק. וי"ל דמתני' בלח בלח דל"ל דמה שמסיר היא האסורה אבל ביבש ביבש י"ל שצריך וכן תיקן בי"ד ובעי"ז כ' רש"י ב"כ לענין תמן דצריך להסיר מ' ותמה הרא"ש ועי"ש ק"ע. (מר"ג):

הגהה נע"ד דה"ש בתמיה דמי ליה לן כר' יהושע דסבירא לי' במאה ועוד דקתני הכא שוין בא' ומאה ולא קתני במאה ועוד והא אפשיקא הלכתא בירושלמי כר' יוסי בן מבולס דאמרו בשיתי' דר' יהושע וז"ל וכו' ומ"מ בגרסי"ג הלכות תרומות פסק כר' אליעזר וכן כתב רבינו עובדי' ז"ל במתניתין דבסמוך:

יהושע דקתני שוין בא' ומאה* וי"ל דלאידי דתני סיפא אחד ומאתים תני רישא אחד ומאה עכ"ל ז"ל. וז"ל הרמב"ם ז"ל ומצטרפין זה עם זה שהם מתאוקות בדבר ת"ק אומר מצטרפין בין לאתיר בין לאסור הוא שיהי' חלק אחד מכולם נופל בפחות ממאתים חלקים יאסר הכל ולאיתר הוא שיהי' חלק אחד מכולן ג"כ נופל במאתים חלקים ויהיו אותן המאתים חלקים על דרך הדמיון ממין הערלה בלבד לא ממין הכלאי הכרם ואולי חלק הערלה שנתערב בכלאי הכרם היינו מצטרפין בג"ש לפי שהוא מין בשאינו מינו ואם הי' אותן חלק כלאי הכרם טעם במאתים חלקים יהי' נאסר הכל מפני הטעם ואפי' הי' אותו חלק פחות ממאתים חלקים נחשוב אבל מפני הערלה שנצטרפה לכלאי הכרם והוא ממין המאתים חלקים נחשוב כאילו הכל מין במינו ושוה באחד ומאתים ור"ש אומר אין מצטרפין לא לאיסור ולא להיתר ור' אליעזר אומר מצטרפין בג"ש עמינו אלא יאסרו בג"ש וזה להיתר כמו שנתנו הדמיון אבל לא לאסור במאתים אפי' נפל בדרך דמיון ליערא יין תניא ערלה ותניא כלאי הכרם בפחות ממאתים ליערא יין מותר לא יאסור אותו המעורב כלל לפי שאינו לא נחשוב אותו היין האסור ליערא אלא תני ליערא נחשוב אותו לפי אלא נאמר שהם מצטרפים לאסור עכ"ל ז"ל: **בפירוש** ר"ע ז"ל מצטרפין בג"ש שצריך בקדרה בלח כדי לבטל טעם שתיהן יחד וכו'. וכתב עליו ה"ר יוסף ז"ל פי' זה שפי' אינו בלשון המשנה ואין לו ישוב אפי' בדברי אלא שפני מיני לרוף הן האחד לענין שיעור כזית שאם יאכל אחי זית שעבים של ערלה ואחי זית שעבים של כלאי הכרם הוא חייב מלקות שהרי אכל משניהם יחד כזית ועוד יש לרוף אחר כגון בשנפלו לתוך התבשיל או שנתערבו בתערובת אחרת שאם אין באחד מהם כדי ליתן טעם השני מצטרף עמו ואוסרין את התערובת והגה הת"ק קאמר סתם ומצטרפי' זה עם זה דס"ל דמצטרפין בכל אופן ור"ש סובר שאין מצטרפין לא לזה ולא לזה כי לענין לרוף התערובת ג"ש קסבר ר"ש שאין שני מינים מצטרפין ולענין האיסור דהיינו להתחייב מלקות ג"כ אינם מצטרפין כי ר"ש מחייב בכל שהוא והרי אין לרוף וכך יש במסכת מעילה ור' אליעזר קאמר לענין כ"מ מצטרף אבל לא לאסור על האוכלין בענין כן כ"ל עכ"ל ז"ל: **ב** התרומה מעלה את הערלה. כלומר מצטרפת עם החולין

תפארת ישראל

ומשנה ראשונה

ולענין מה שהקשה מו"ע דהכא אמרי' דמצטרפין ובמתני' דלקמן אמר דאדרבה מעלין זא"ז. ומיכן דהכא שנפלו בבת אחת כמ"ש הר"ב דנפלו מעורבין. ולקמן בזה אחר זה מעלין זא"ז ע"כ. ואין זה כלום לפי שעת הר"ב במתני' דלקמן דנפלה הערלה א"כ כנפלו בבת אחת דמי כיון שלא נתבטל מתחלה ובכה"ג לכו"ע תוכר ויעור ובאחת הסיקר כשעת הר"ש והרמב"ם לקמן דנפולה הראשונה בכדי ביטול היו ואם אין שם כדי ביטול לא הותר בנפולה שניה אלא שמעלה את הערלה וכמו שנכתוב לקמן וכ"כ הפרי חדש ביו"ד ס"ס ג"ע: **ב** שנפלה למאה. פי' הר"ב למאה לאו דוקא אלא לפחות ממאה והתערובת נאסר והערלה שנפלה אח"כ מתרת את התערובת שע"י הערלה נשלם כדי ביטול לתרומה ע"כ. והאריך הפרי חדש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

את הערלה שהפילה במזיד. ואף לר"י שכתב הטור יו"ד סימן קי"ח בשמו דהפילה בשוגג נמי אסור דדוקא נפל מאליו בשוגג שרי. קשיא נמי דאי בהכי מיירי אמאי תעלה את הערלה ובודאי שאין זו דעת הר"ב דהא אליבא דרבי אליעזר פי' דערלה מעלה התרומה שכבר נדמעת ומדר' אליעזר נשמע לדרבי יהושע למר כשיעור דאית ליה. ולמר כשיעור דאית ליה. ומ"ש הר"ב לדר"א דנפלה בש"ע ואני. לא קשיא אמאי נקטה מתני' מאה דהואיל והוי כופי מל"ע אע"ג דמאה ממש לא הוי. אפי' הכי נקט מאה כדי לקצר: ואחר

ואחר כך נפלו שלשה קבין ערלה. או שלשה קבין בלאי הכרם. זו היא שהתרומה מעלה את הערלה יב). והערלה את התרומה יג):

הערלה

ח"ג. ב שלשה בירושלמי שלשת וכן בכמוך. או שלשה בד"ל ודל"ל דשלשה וכ"ה בתפא"ע. כלאי בירושלמי של כלאי. והערלה בד"ל והערלה מעלה.

המרומה שנפלה לחולין ונעשה הכל מאה: ואח"כ נפלו שלשה קבין של ערלה. סתם מתני' כר' יהושע דאמר בפ"ק דתרומות דתרומה עולה במאה ועוד. הלכך כשנפלה סאה של תרומה לש"ע של חולין וחזרו ונפלו שם שלשה קבין של ערלה ומלטרפין עם החולין שנמלאו שם ל"ט ועוד שלשה קבין חולין הרי סאה של תרומה בטלה במאה ועוד. אי נמי מצינן לאוקמה כר' אליעזר דהלכתא כותיה דאמר תרומה עולה באחד ומאה. וכגון שנפלה סאה של תרומה לתוך ל"ט סאין וחצי סאה של חולין. ושלשה קבין הללו של ערלה שהול חצי סאה. מלטרפין עם החולין להשלים לשיעור מאה של חולין כדי שתעלה באחד ומאה: זו היא שהתרומה מעלה את הערלה. שאותה סאה של תרומה נלטרפה עם החולין להשלים מאתים חצי סאין להעלות שלשה קבין של ערלה באחד ומאתים: והערלה את התרומה. דשלשה קבין של ערלה שהן חצי סאה נלטרפו עם החולין לבטל סאה של תרומה באחד ומאה. דכשנפלה סאה לתוך ל"ט וחצי נאסרו. וכשחזר ונפל שם שלשה קבין

מלאכת שלמה

ערלה

החולין ומסלקת את איסור הערלה ומבטלתו וכבר פירשנו למעלה דהך מתני' ר' אליעזר קתני לה דקסבר דאין האיסורין מצטרפין לאסור אלא בנ"ט כלומר כשהן מיני מתיקה אבל נאו מיני מתיקה כיון דאינם משם אחד אדרבה מבטלין זה את זה כדמפ' ואזיל סאה תרומה שנפלה למאה מפ' בירושלמי דבל"ש הוא דקאמר דאילו מאה ממש לא בעי לרוף ג' קבין לבטל את התרומה ועוד מה צריך לצרוף סאה לבטל שלשה קבין דערלה אלא ודאי ל"ט חולין הוו וסאה תרומה הרי מאה סאה דהוו להו מאתים חצאי סאה וכי נפלו שלשה קבין של ערלה דהיינו חצי סאה נתבטלו דאשכחו מאתים לבטלן והתרומה עצמה נתבטלה כשנפלו שלשה קבין דערלה שהרי יש נגד התרומה ל"ט סאה וחצי דהוי כמו ועוד ועל כרחך אתיא כר' יהושע דאמר ל"ע ועוד שני ור' אליעזר מודי לי' דלא בעי מאה דהיתרא אלא כשבא להוסיף כדאמרי' לעיל ומראה דהך מתני' לא מפליג בשמודע לו בין נפילה לנפילה אלא כיון דזה נמבטל לזה וזה מבטל לזה ל"ש מודע לו ל"ש לא מודע לו הר"ש שיריטי"ן ז"ל. ועיין במה שכתבתי בפ"ה דתרומות סי' ח': בפי' ר"ע ז"ל לשון המתחיל ואח"כ וכו' עד בפירקא קמא. אמר המלקט נריך להני' בפ"ד דתרומות וכו': ואח"כ נפלו שלשת קבין ערלה או שלשת קבין וכו'. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: ועל מה שפי' ר"ע ז"ל וכנון שנפלה סאה של תרומה לתוך ל"ט סאין וחצי סאה של חולין וכו' כתב עליו קצה לפירושו דל"כ היאך הכלאים עולין בערלה והערלה בכלאים במשנה דלקמן ובירושל' לא אמרו כן. עכ"ל ז"ל: זו היא שהתרומה מעלה את הערלה. שנלטרפה עם החולין ולא שיהא מותר לזרים שכבר נלמשו אלא להתיר לכהנים והערלה את התרומה אם נפלה הערלה תחלה בחולין וכן הכל יש מאה לבטל סאה תרומה שנפלה בסוף ה"ר שמשון ז"ל. והרמב"ם ז"ל כי פי' וז"ל כפי שהוא רצה לספר בזה המאמר שני דברים וסם התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה והביא דמיון שמא יעלה על הדעת שזה הדמיון מספיק ומפרש שני הענייניים הודיעו שאין הדבר כן אלא שהוא הביא דמיון הענין הראשון ועליו יש לקחת הסברא והיקש האחר ואמר בדמיון הקודם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואח"כ חזר והודיענו כי על זה הדרך ג"כ תהי' הערלה מעלה את

יכין — תפארת ישראל — יכין

ל"ט ונעשה הכל ק' ודאי לק' ממש ל"ל לירוף: יב) דמדנפלו לשם בשוגג מלטרף התרומה להחולין לבטל הערלה בר' חצאי סאה: יג) דמלטרף הערלה להחולין לבטל התרומה בק' ועוד. ומתני' ר"ו פ"ד דתרומה

משנה

חדש בי"ד ס"ס ל"ש להגיע פ"ז דאם בתחלה נאסר התערובת אדרבה היאסור שנפל לבסוף מלטרף לראשון כדתנן בר"פ שמלטרפין זה עם זה אם הם מין אחד והכא נמי מין אחד הם דכל בישול של מאה ומאתים אינו אלא שנפלו במינם ומתוילא שהאיסור והאיסורי' מין אחד הם ואי אפשר שיעלו זה את זה. והעלה עיקר כפי' הרמב"ם והכ"מ דתרומה שאכלה התערובת מתחלה אף לנפשו לא אסר ונשאר התערובת אסור לזרים בתחלה אלא שהיא מעלה את הערלה דאילו לא הי' התרומה הי' הערלה אוסר הכל בהנאה ובכשר על ידי התרומה יש בתערובת שיעור לבטל הערלה והרי כל התערובת מותר באכילה לכהנים ובהנאה לישראל. ומה שתמה תוי"ט דנפלה שוגג קי"ל דמותר. אינו ענין לכאן דהתם היתר נפל לנפשו והיתר ודאי מעלה אבל איסור אינו מעלה את האיסור ואדרבה מלטרפין. ומיהו הערלה מעלה את התרומה דקתני לא קאי אהך דיעקא דנפלה התרומה מתחלה דבהא ודאי לא אומר שבכר

ראשונה

נאסר אלא קיפא שנפלה הערלה מתחלה חצי סאה למאה סאה של חולין ואח"כ נפלה סאה ועוד תרומה לתוך התערובת הראשון דאי לאו חצי סאה של ערלה שבתוך התערובת לא היתה התרומה מתבטלת מפני הועוד שיותר על הסאה. אבל חצי סאה של ערלה מבטל הועוד כשיש בחצי סאה מאה נגד הועוד ונמצא ערלה מעלה את התרומה. וכתב הרמב"ם דשיעור המשנה וערלה את התרומה כאילו אמר וכן הערלה את התרומה. וי"ל שלשון המשנה נמי משמע כן דקתני זהו שהתרומה מעלה והערלה מעלה דלפי' הר"ב לא הו"ל למיתני זהו אלא הרי אלו מצלין זה"ז. אלא דפירושא דמתני' כיון לא קאי אלא אתרומה כיון היא מעלה את הערלה ופיפא לא אמר אלא דיכול אתה לומר בכה"ג שהערלה מעלה את התרומה. ומדברי הראב"ד בהשגות פע"ז מהמ"א נראה בנירסתו במשנה זו היתה בהדיא כן כיון שאם תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלה חצי סאה ועוד ערלה אז שלשה קבין ערלה שנפלו למאה סאה ואח"כ נפלה סאה ועוד של תרומה

זהו

בא"ד את הערלה שהפילה במזיד עכ"ל. אין זו קושיא דשכל לומר דהפילה במזיד לגבול התרומה אבל לא ידע שהיא ערלה דהוי לגבי ערלה שוגג אבל מ"מ ק' מי דתקו לפרס במזיד וספר"ח כתב על הטו"ר וז"ל ולא דק לפי שהר"ש ז"ל מפרש שאין כאן חולין אלא ל"ט סאין דוקא כפבא ליעבא דמתני' ופש שאי סאה של ערלה הרי ל"ט וחצי וחצי כאן מאה לבטל הסאה של תרומה ולפיכך כתב דמתני' לא נתית אלא לאשמועינן דאין כאן איסור ערלה ולהתירם לכהנים עכ"ל הפר"ח ז"ל ובאמת הוא תירוץ מספיק במקומו אבל לא ידעתי מאי יתרץ על דברי הר"ש לקמן מ"ג שמביא הירושלמי שכתב לא לחוד ר' אלא לק"ש וכן' הר"ש דא"כ כבר נאסר הכל מתחת הערלה וכו' ע"ש שהאריך הרי מפורש שם שאפי' יש בזה שנפל לגוף לעלה לחולין אינם מבטלין וע"כ נלע"ד הכר"ש סובר דאין מצטרף לבטל אא"כ נתבטל תחלה ונעשית כולה חולין וכ"ה בהא"ש בשם הרמב"ם ע"ש וא"כ ממילא נתחלק קו"ש הת"ע.(הר"ז).

ראשון לציון

[בא"ד] ואף לר"י שכתב הטור י"ד סימן קי"ח בשמו כו'. ע"ל בסימן ק"י: [הר"ב ד"ה] שנפלה למאה כו'. סתם מתני' כרבי יהושע דאמר בפרק קמא דתרומות כו' ע"ל בפרק ד' דתרומות מ"ת:

חדושי מהרי"ח

דבעינן מאה ואחד דוקא וא"כ אף שנפלו אח"כ ג' קבין ערלה ליכא מאה ואחד נגד התרומה ובאמת לזרים אסורים רק שמתני' הסאה תרומה לבטל הערלה שיש בנגדה מאתים דהיינו עם הערלה. מאתים ואחד וז"ש הר"ש לא שיהא מותר לזרים שכבר נדמע פי' ואין מי להוציא כי אף שנפלה הערלה אין עדיין מאה ואחד והדין השני הוא אם נפלה תחלה ערלה עם החולין לבטל הערלה ואח"כ

תוספות רע"ק

וא"כ היכא דלא היה בתחלה שיעור ביטול רק ע"י נפילת הערלה פשיטא דהוי כנפלו בב"א מש"ה פירש הר"ש דמותר רק לכהנים: ומה דקתני אח"כ והערלה מעלה את התרומה מיירי באמת ע"כ בנוונא אחרינא דבתחילה היה שיעור לבטל הערלה ונפל אח"כ תרומה הרבה דליכא מאה כנגדו אלא בצירוף הערלה. והוא ברור בעזה"י. גם דעת הרמב"ם (פרק ט"ו הי"ו מהל' מ"א) כהר"ש אח"כ מצאתי בזזה"י שכוונתי בזה לדעת הפרי חדש יו"ד סי' צ"ם ס"ק ב"א:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ערלה. לו כלאים. הוא"ו: ג והערלה את הערלה. צריך לומר דלאחד מהם נטע רבעי. שהם שני שמות. דאי לאפשר לאיסור של שם א'. שיהיה מבטל קלתו לקלתו. וקרי תנא לנטע רבעי ערלה. שמן הערלה הוא בא. ולהכי קתני הערלה את הערלה ולא קתני הכלאים את הכלאים. שאין בכלאים שני שמות כמו שיש בערלה: שנפלה למאתים. ולו למאתים דוקא. דאילו מאתים ממש לא בעי לירוף. וכשנפלה סאה ערלה לתוך קל"ט של היתר נאסרו. וכשחזר ונפל שם סאה ועוד של כלאים. מצטרפים עם הקל"ט לבטל הערלה. וכן הערלה מצטרפת עם הקל"ט לבטל סאה ועוד של כלאי הכרם. והיינו כרבי יהושע דאית ליה דערלה בטלה במאתים ועוד. כמו תרומה במאה ועוד הלכך סאה של כלאים בטלה בקל"ט ומשהו *) והעוד בטל בסאה חסר משהו. וכן נמי אם נפל שם סאה ועוד של נטע רבעי מצטרפין עם הקל"ט לבטל את הסאה של ערלה שנפלה ואסרה הכל וכן סאה של ערלה מצטרפת

*) כל"ו והוא עוד

ג הערלה מעלה את הכלאים. והכלאים את הערלה. והערלה את הערלה יד). ביצד סאה ערלה שנפלה למאתים טו). ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה. או סאה ועוד של כלאי הכרם טו). זו היא שהערלה מעלה את הכלאים. והכלאים את הערלה. והערלה את הערלה יז):

עם

ג ואחר כך נפלה סאה ועוד. פי' הר"ב והעוד בטל בסאה חסר משהו. [*יש לתמוה. אמאי נקטה מתניתין כלל להאי ועוד. וכבר הקשה זה הר"ש ולא פירש במתניתין כלום. והרמב"ם מפרש דסאה נפלה למאתים ובטלה בלא לירוף. ואחר כך נפלה סאה ועוד]. ומפרש הרמב"ם להאי ועוד. יהיה חלק ממאתים חלקים מסאה. [*ונערך סאה של ערלה עם מאתים של חולין. ויהיו כלאי הכרם חלק אחד מן המאתים סאה חולין. וסאה של ערלה. ועל דרך זה בעצמו יהיו כלאי הכרם מעלים את הערלה]. ע"כ. [*ופירוש זה לא היה נראה להר"ב. לפי שיותר נראה לו לפרש שהמעלה זה את זה הוא בענין אחד בעצמו יהיה מעלין זה את זה בערוב אחד. וכמו שמפרש למתניתין דלעיל. וכמה גם שם מפי' הרמב"ם. דמפרש נמי למתניתין דלעיל שהטעלאות הן בשני ערובים. וגדולה מזה שירושלמי דמתניתין דהכא ודאדלעיל אתמר בחד לישנא. ולהרמב"ם יתפרשו בשני עניינים. ולענין קושיתנו הך ועוד. אמאי נקטיה מתניתין. יש לומר מלתא ומשבחא בעלמא אשמעינן שהעוד יכול להתבטל גם כן כדמפרש הר"ב] והא דמפרש הר"ב אליביה דרבי יהושע. הוא הדין דיכול לפרש נמי אליביה דרבי אליעזר וכגון שנפלה למאתים פחות משהו. ולאחר כך נפל לתוכו סאה ועוד כלאי כרם. דהשתא הערלה בטלה במאתים וסאה. וכלאי כרם בטלי

מלאכת שלמה

באופן ובו'] באופן שלשה קנין של ערלה שנפלו שם והן עצמן מבטלין אותו ע"כ: ג לשון החכם ה"ר שלומון אומא ז"ל פי' ר"ש ז"ל והערלה את הערלה כ"ל דאחד מהם נטע רבעי וכו' תימה דנטע רבעי דינו כמעשר שני ואין דינו בא' ומאתים כמו הערלה ודינו לענין בטול כדין מעשר שני שנינו בפ' שני דבכורים שאסור בכל שהוא בירושלים וחוץ לירושלים בטל ברובו כמו שכתב שם במשנה ז' ומה שהקשה שאיך אפשר לאיסור של שם א' לבטל קלתו לקלתו אינה קושיא שהרי גם הערלה וכלאי הכרם תנן לעיל דמצטרפין זה עם זה לאיסור ואיך יהיו מעלין זה את זה אלא מאי איכא לך למימר שיש הפרש בין כשנפלו שניהם ביחד או כשנפלו זה אחר זה ס"ר בערלה וערלה כשנפלו זה אחר זה מעלין זה את זה עכ"ל ז"ל. וז"ל פי' החכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל פי' זה קשה הרבה דאין נטע רבעי נקרא ערלה שתהא וגדולה מזאת כי אין דרך המשנה לומר דבר שיש בו שעות בדין וגדולה מזאת כי סאה של נטע רבעי יש לה מתירין וא"כ אין צריך לומר שהוא עולה במאתים ונראה לפי דמיירי שנפלה סאה ערלה ולא ידעו בה ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה וידעו ומדלו ומצאו שהנפלה במאתים שלימות ואח"כ עודע להם שכבר נפלה בתוכו סאה אחרת הרי זו הסיה כבר מתבטלה והיא מסייעת לבטל את הראשונה וכך יש בירושלמי

בפירוש שהידיעה מתרת ואוסרת דקאמר התם פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חברו מהו שתתיר כל"ל וכ"ע עכ"ל ז"ל: הערלה מעלה את הכלאים וכו'. כשנפלה סאה ערלה במאתים חולין ושל כלאי הכרם ואחד ואח"כ נפל באלו המאתים ואחד סאה ועוד של כלאי הכרם מן הק"ק ואחד חלק מק"ק וזה כשיהיו כלאי הכרם סאה וחלק מק"ק חלקים מסאה אז יהיו כלאי הכרם שוין בא' ומאתים לפי שאינו נחשוב הסאה של ערלה ויהיו כלאי הכרם חלק מן המאתים סאה של חולין וסאה של ערלה ואילו לא היינו חושבין סאה של ערלה היתה סאה ועוד של כלאי הכרם חלק מקל"ט וזהו ענין אמרם בירושלמי אין כאן מאתים אלא קל"ט עניינו כי לולי הסאה של ערלה שחשבנו אותה ואמרנו שהיא מעלה לכלאי הכרם לא היו אפשר שתעלה סאה ועוד של כלאי הכרם בק"ק של חולין לפי שמה שיחלק ממנה הוא חלק ממאה וי"ט ואינו צריכין חלק מק"ק וכשנחשוב אותה סאה של ערלה יהי' עולה סאה ועוד של כלאי הכרם כמו שבארנו ועל זה הדרך בעצמו יהיו כלאי הכרם מעלין את הערלה והערלה את הערלה. הרמב"ם ז"ל: סאה ועוד. אמאי ועוד הוא אחד ממאתים מן הסאה ערלה שנפלה בתחלה: בפי' ר"ע ז"ל צריך להגי' וההוא ועוד בטל בסאה חסר משהו וכו' אמאי ועוד וכו'. ופי' הר"ש

בטלי

יכין

בלא ביבש אבל ביבש ביבש א"א חג"ג וכלעיל סי' ו': יד) אע"ג דבשש א' אמרינן דחו"ל אפילו בעודע ביעתיים [וכי"ד סע"ש ס"ע] משכח"ל. הכא בתערב ביבש ביבש במינו דאז אינו חו"ב [בש"ך שם]. ואע"ג דלעיל [תרומות פ"ה מ"ו] אמרינן אפי' בתרומה דקילא דאסור רק לכהן ואפ"ה גם בנתבטלה בכר חו"ב כשחזר ונפל לשם. כבר תי' הש"ך שם דתרומה שאני מדלפל לשם השני קודם שהרים את הראשון וכ"כ גם הר"ש הכא. אי דמיירי הכא דאד מנייהו נטע רבעי וקרי לה ערלה דמן הערלה הוא בא [ובשמים דמ"ד ב'] וכרא"ש. ואף ע"ג דכ"ר הו"ל יש לו מתירין בפדיון ולא בטל [כמוקדשין פ"ג מ"ג]. כ"ל דבנ"ר בירושלים מייריי דאין לו פדיון מדדינו כמע"ש: טו) ל"ד ר'. דבכה"ג א"ל לירוף. רק מייריי בנפל לקל"ט ונעשה הכל ר' ואסר: טז) מצטרף הכ"כ לג"ט כאילו היה ר' ומשהו חולין ומתבטל הערלה וכן מצטרף סאה ערלה לג"ט דחולין לבטל סאה ומשהו של כ"כ דמתני' ר"י היא וכלעיל. ה"ל סאה כ"כ בטל בקל"ט ומשהו. והעוד בטל בסאה חסר משהו (ב): יז) אי נפרש שיהיו בערלה ממש וכמו שכתבתי לעיל

תפארת ישראל

(ב) כך הוא לפי פי' הר"ב. ויש לדקדק א"כ אמאי נקט תנא כלל להאי ועוד. ולפיכך אפי' נראה פי' רשו"ש דמתניתין אתיא אליבא דר"א דאריך לבטול ערלה או כלאי הכרם ר' ממש והא דנקט תנא סאה ערלה שנפל למאתים היינו לר' פחות משהו. ולהכי שפיר צריך תנא לנקט בתר הכי ואח"כ נפל לתוכה סאה ועוד נטע רבעי או כלאי הכרם. דבכה"ג הוא"ו של כלאי הכרם משנים הר' של חולין לבטל סאה הערלה שנפלה

בועז

בלא ביבש אבל ביבש ביבש א"א חג"ג וכלעיל סי' ו': יד) אע"ג דבשש א' אמרינן דחו"ל אפילו בעודע ביעתיים [וכי"ד סע"ש ס"ע] משכח"ל. הכא בתערב ביבש ביבש במינו דאז אינו חו"ב [בש"ך שם]. ואע"ג דלעיל [תרומות פ"ה מ"ו] אמרינן אפי' בתרומה דקילא דאסור רק לכהן ואפ"ה גם בנתבטלה בכר חו"ב כשחזר ונפל לשם. כבר תי' הש"ך שם דתרומה שאני מדלפל לשם השני קודם שהרים את הראשון וכ"כ גם הר"ש הכא. אי דמיירי הכא דאד מנייהו נטע רבעי וקרי לה ערלה דמן הערלה הוא בא [ובשמים דמ"ד ב'] וכרא"ש. ואף ע"ג דכ"ר הו"ל יש לו מתירין בפדיון ולא בטל [כמוקדשין פ"ג מ"ג]. כ"ל דבנ"ר בירושלים מייריי דאין לו פדיון מדדינו כמע"ש: טו) ל"ד ר'. דבכה"ג א"ל לירוף. רק מייריי בנפל לקל"ט ונעשה הכל ר' ואסר: טז) מצטרף הכ"כ לג"ט כאילו היה ר' ומשהו חולין ומתבטל הערלה וכן מצטרף סאה ערלה לג"ט דחולין לבטל סאה ומשהו של כ"כ דמתני' ר"י היא וכלעיל. ה"ל סאה כ"כ בטל בקל"ט ומשהו. והעוד בטל בסאה חסר משהו (ב): יז) אי נפרש שיהיו בערלה ממש וכמו שכתבתי לעיל

משנה ראשונה

זהו שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה ע"כ דלפ"ז בנפילה הראשונה מייריי במאה חולין שלמים ונתבטלה שם הסאה של תרומה או חלי סאה ערלה אלא שנפילה שניה צריכה התרומה לבטל העוד וכן הערלה שבתחלה צריך כדי לבטל העוד של תרומה. וכתב הפר"ח שנראה זו נכונה מאד דהשתא הן מתני' דמיא ממש למתני' דלקמן: ג הערלה מעלה את הכלאים. הר"ב מפרש לה כהך דלעיל דמאתים לאו דוקא אלא לתוך קל"ט ונפילה שניה הוא מה

ציונים

ג הערלה. פשנפ הרמב"ם סימן מ"ע. מיי' שם פי"ע:

תוספות חדשים

ועיין בפירוש הר"מ גם כן מבמע כן וה"ק: מ"ג [הר"ב ד"ה] והערלה כו' רבעי עכ"ל. *וקשה דהא יש לו מתירין בפדיון כמ"ש לקמן בפ"ג מ"ע בני מוקדשים וי"ל שאלא פחות משוה פרוטה. (ממהרי"ח ז"ל):

חדושי מהרי"ח

ואח"כ נפלה תוספת ויש בין הכל מאה ואחד אז מותר הערלה לבטל התרומה וא"כ נחלקה תמיהת הרב תוי"ט על הר"ש ועי' בפי' וראה שדקדק בכך. ולדעתי לא צריך לאוקמי כרבי יהושע דלית הלכתא כוותי' ועוד אי כר"י כמו שאינו צריך בתרומה מאה ואחד כך אין צריך בערלה מאתים ואחד ואז היה יכול ליטול אפי' יותר מג' קנין ולאוקמי כר"א כמו שמוקי הר"ב זה דוחק ולא נזכר כלל לא במשנה ולא בירושל'. ועוד היה צריך לסבר בזה רק קצרה הריעה ודו"ק:

תוספות רע"ק

מ"ג [אות יא] בתו"ח ד"ה ה"ב ד"ה והערלה. וקשה דהא יש לו וכו') עי' בשער המלך פ"ו ה"ה המה' מאכלי' אסורות דף קס"ה ע"א:

תוס' אנשי שם

ב בתו"ח סד"ה תי"ם ד"ה סאה כו' בפי' הר"מ ג"כ משנה כן. א"ה כן מפורש בפ"ח וע' בתוי"ע כאן. וכ"כ הלח"ם וסיים אף שיש לקיים דעת התי"ט בגד אולת לד לתוני שאם באסור שנפל אחרון בטל בהיתר לבדו בלי לירוף האיסור שנפל ראשון בזה נראה שהאחרון מוזר ומצטרף לבטל הראשון כעין ערלה שנפלה לקל"ט סאין ונאסר הכל ובזב נפלה סאה תרומה לתוכן הרי היא מעלה את הערלה אף באתרומה לפי שהתרומה בטלה בתוליו דהיתר בלי סיוע הערלה ונעשית חולין כמוהן לכן נראה שמצטרפת להתיר הערלה (ואף בזה אפשר דאם עודע התערובת קודם נפילה ב' לא מהני. ע' בי"ד סי' ל"ט וגם י"ל דאפי' ביבש חג"ג) אבל מהגי' הא אוקמוה בדליכא ר' בהיתר לבד לבטל הערלה כ"א ע"י לירוף התרומה שנפלה ראשונה ואסרה המדומע. וכה"ג אף דמהני למהרי הערלה למהוי מדומע בוותה מי איכא למימר דמהני דבטולי איכי גופה נמי חד כדור מאד. וסר"ל לא כלך כאן בשיטת רבותיו הר"מ והר"ם ואין

מכמים מודים לו. ע"כ: ג בתו"ח ד"ה בר"ב ד"ה והערלה כו' וקבה כו'. כ"ז מבואר ברא"ש. ועי' בע"ח ובהו"ע דמקשו דלא משכח"ל דא"כ בטיל ברוב ומה צורך שתצטרף סאה של ערלה לבטל ומה מאד תמהתי מהפ"ת דנתיה בסי' ל"ט לקר' על פי' הר"ב וכלל תמיסותיו תמה דאין לך דוחק גדול מזה דקרי תנא לרבעי ערלה ולא נחית לתקשות קושיא חזקה כל"ל. וצ"ע. (ש"ג): בר"ב ד"ה שנפלה כו' ממאתים בטל ל' ממאתים. (רש"ש): תוי"ט ד"ה ואח"כ כו' ולא פירש ממתני' כלום. לא ידעתי מה הי"ל ז"ל שלא רצה מה שכתבו לפניו שהרי הר"ש בתר משנתיו יפה בהר"מ ולא מיסר גם כלום. (נה"ש):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ד כל המחמץ. ירושלמי פ' ג' מיין. מיי' שם ה"ח ופפ"ו מהלכות תרומות ה"ב:

משנה ראשונה

מה שנאסר בתחלה ולעיל כתבנו בשם הרב פרי מגדים שזה לא יתכן בלא לאיך יפלא איסור את האיסור כיון שנתיסר מין אחד אלרבה מלעיפין זע"ז לאסור כדאמרי' ר"פ. ועוד כיון דעפילה שניה משלמת הסיעור להפעלות א"כ בנפלה סאה שני כדלעיל ואמאי הני סאה ועוד. וגם אנלחק לפרש הערלה את הערלה שאחת מהן נבטי. ולכן מפרש הרמב"ם מתני' דהכא נפלה לתוך מאתים שלמים ואתיא כולה מתני' כפשטה דכיון שבנפילה הראשון נתבטל האיסור לגמרי הרי הוא כאילו כולו היתר והאיסור הבטל גם הוא מצטרף להפעלות ולהכי הני בנפילה שניה סאה ועוד דאילו היתה סאה לבד בטלה בחולין גדולי שהרי היו מאתים שלמים מחלה בלא האיסור הראשון. ולהכי הני סאה ועוד דזה הועוד היו מתבטל אא"כ בגילוף האיסור הראשון. וקמ"ל דהאיסור שנתבטל מועיל להפעלות איסור בחולין גמורים ואתיא הך דערלה מעלה את הערלה כפשטה בערלה מתבל כיון שהראשונה נתבטלה היו כחולין ואינו חוזר וניעור. **אלא** מקשה ע"ז ממתני' ח' פ"ב דתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה וכ"ש ק"מ מדבר. אלמא אע"פ שנתבטלה בניעורה חוזרת וניעורה לת"ק. ומש פי' הר"ב דלאפי' עודנו בינתים שנפלה הראשון' ונתבטלה אסור לת"ק א"כ קשיא מתני' דהכא. ותירץ הר"ש דוקא תרומה שלריך להרים וכל כמה דלא הורמה הרי כאילו לא נתבטלה. והרא"ש בפ' ג"ה דמה זה דעיקר הכמ' היינו אלא משום גזל השבט אבל האיסור כבר נתבטל. אבל הרמב"ם פסק שם דבעודנו מודה ת"ק דאינו חוזר וניעור. ולפ"ז איכא למימר דהכא בעודנו לו מייני והלכך נמי"ע אינו חוזר וניעור. גם הר"ש אפ"ג דמעיקרא מחלק משום דבתרומה לריך להרים. במסקנא כתב בין בתרומה ובין בערלה דוקא שנודע בינתים. והרמב"ן מחלק דוקא בתרומה חוזר וניעור משום שהתברבו שני סאין במאה דליכא ששים לבטל וכגבדו בשאינו מינו יהיו נעשית. אבל הכא בערלה אכתי איכא עפי מששים ואינו חוזר וניעור ואכתי אתיין הפר"ח שם בס"ז וכל זה בשני איסורים ממין אחד אבל שני מינים לכו"ע מבטלין זע"ז כדאיתא בפוסקים: **ד כל המחמץ**. אחי כל המחמץ. אחי כל אחי לאתויי דאפי' יש בו שיעור לבטלו כגון דאיכא ק"ח בתרומה וי"ל בערלה אין מועיל לבטל כמ"ש הרמב"ם וכדאמן במ"ו דבין במינו ובין באינו מינו אין דין ביטול במחמץ ומתבל. וזהו מדברנן דמדאוריתא אינו אסור אלא בנתינת טעם ואינו אסור אלא אין מעם השאור נרגש אלא הוא מתקן את הטיסה ומשביח טעם הטיסה וכן חבלין מתקנין את התבשיל ונזכרו בהן חכמים כאילו מוחנין טעם וכמו שהאריך בזה הפר"ח בי"ד סי' ל"ח. ומי' פ"ב דטבול יום מ"ד לגבן הר"ש דחשיב מינון טעם כעיקר מן התורה. ויש לפרש עוד דהאי כל אתי לאתויי אפילו אינו דוקא אלא אפי' תפות אינקקו והחמיץ בו בהיסיא דפ"ו דתרומות מ"ב. ומיהו לענין מתבל אין לפרש כן. ועוד דמ"כ אין כל מינון יש לו דין זה דגבי תפות מחלק בירושלמי דאם בין מחמץ בגופו למחמץ במינו בגופו אין מינון בגוד ועוד דבערלה לא שייך מינון אשר אלא מינון פירות כמ"ש הר"ב: **והמדמע**. הלשון קשה דמשמע שהמדמע ענין אחר הוא ואינו כן דהא כולהו אינם אלא ע"י

מינון

בטלי נמי דהא הערלה משלמת למאתים וסאה פחות משהו. א"כ כללאי הכרם בטלים עכשיו במאתים ופחי סאות שאין בהם כלאי כרם הבטלים כי אם סאה ומשהו. שהסאה בטלה במאתים וסאה. והמשהו בסאה הפחותה במשהו. וכמו דמתניתין דלעיל נקט מאה אע"ג דבפחות מחצי סאה הכי נמי נקט הכא מאתים אע"ג דבפחות ממשהו: **ד כל המחמץ** (יח). **והמתבל** (יט). **והמדמע** (כ). בתרומה

ד כל המחמץ. פי' הר"ב בתפוחים. מסיים הר"ש שרסקו ונתנו לתוך הטיסה. ועיין מה שכתבתי במ"ב פ' עשירי דתרומות: **כל המחמץ והמתבל והמדמע** וכו'. מה שכתב הר"ב ה"ק המחמץ והמתבל בערלה וכלאי הכרם אסור. ומדמע בתרומה. [*לכאורה] לאו למימרא דדוקא מדמע בתרומה ולא מחמץ ומתבל. ומחמץ ומתבל דוקא בערלה וכלאים. ולא מדמע. דהא במתני' ו פי' לכולהו בתרומה. [*וכן כתב הר"ש שם. וכן פירש"י בפ' גיד הנשה דף לט] ובודאי דהוא הדין דכולהו בערלה וכלאים [*ומתני' דהתם פירושא דהכא] אלא כא לומר דלישנא דמדמע לא אתמשו בו אלא בתרומה אבל הוא הדין מערב בערלה וכלאים וכן ה"ה מחמץ ומתבל בתרומה

מלאבת שלמה

הר"ש שיריו"ו ז"ל ה"ג הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כילד סאה ערלה שנפלה לק"ק ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה וסאה ועוד של כלאי הכרם זו היא שאמרו הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה והיינו כלאים סאה ועוד של כלאי הכרם מתרת כולן דהא סאה של כלאי הכרם לגבי ערלה לא מצטרף ואדרבה מצטרף עם קנ"מ דחולין לבטלה הרי שבטלו הכלאים סאה ערלה דאשונה הרי שהכלאים העלו הערלה והערלה לא הניחה מקום לאסור לכלאים דנצטרפה עם החולין ויש מאתים כנגדם הרי שהערלה העלה הכלאים והערלה את הערלה שהרי כשבאו לאחוס קנ"מ דחולין וסאה דכלאים של סאה ועוד דערלה הבני' אין בהן איסור נגד הועוד ולריך סאה ערלה הראשונה שהיא בטלה לגמיינן דהא אין כאן אלא מאתים נגד סאה ערלה שניי' אלא שאנו מצטרפין גם הסאה הראשונה לבטל הועוד הרי דערלה עצמה לריכה שתהא מבטלת לערלה וכן הועוד של כלאים לריכין להסתייע מבטול סאה ערלה שניי' נגדו והשתא אתי שפיר דאין לריך לאוקומי הך מתני' כרי' יהושע דלא אשכחן לר' יהושע אלא נבי תרומה בפ"ע ועוד ופעמא משום דדרים מקדשו ממנו משיקרא אבל בסוף בפ"ע ועוד שרו ובכל שהוא עפי שני אבל ערלה וכלאי הכרם נעלם אימא לך דמודי דבעינן מאתים דדרשינן בפ' אלו שוברין מדכתיב מן המאתים ולא אשכחן שום תנא דפליג אמאתים ולא לריכין לאוקומי מנפשין פלוגתא שלא הוזכרה בתלמוד כך נ"ל ורבינו שמשון ז"ל כתב דהא נמי כר' יהושע וכן כתב הרא"ש ז"ל וי"ש שכתוב בהן אם סאה ועוד של כלאי הכרם וזה טעות ולאי שבאשר נפלה סאה ערלה על קנ"מ נאסרה וכשחזרה ונפלה עוד אחרת ועוד הותרה בתמי' והרא"ש ז"ל תירץ דהאי ערלה היינו רבעי ואלו דברים שאין הדעת סובלתן ולשנא דמתני' מוכחא דסאה [אחי ל' דוסאה וכו'] ועוד גרסי' דקתני סיפא זו היא שאמרו שהערלה וכו' משמע דכך שנו' בחד בבא והסופרים טעו וגשתכשו מרישא שכתוב בה שלשת קנין ערלה אם שלשת קנין של כלאי הכרם ומלאתי

עם הקנ"ע של היתר לבטל סאה ועוד של נטע רבעי שנפלו באחרונה: **ד כל המחמץ והמתבל** וכו'. הכי קאמר כל המחמץ והמתבל. בערלה. ובכלאי הכרם אסור. והמדמע בתרומה. המחמץ את העיסה. בתפוחים או בשמרי יין של ערלה ושל כלאי הכרם והמתבל את הקדרה בחבלין של כלאי הכרם. או של ערלה אסור. ואין טולין בחלב ומאתים. וכן בתרומה כיון שהחמילה עיסה של חולין בשאור של תרומה. ונתבלה קדרה של חולין בחבלין של תרומה. נעשה הכל מדומע ואסור לזרים ואינו

עולה

בתרומה. [*לכאורה] לאו למימרא דדוקא מדמע בתרומה ולא מחמץ ומתבל. ומחמץ ומתבל דוקא בערלה וכלאים. ולא מדמע. דהא במתני' ו פי' לכולהו בתרומה. [*וכן כתב הר"ש שם. וכן פירש"י בפ' גיד הנשה דף לט] ובודאי דהוא הדין דכולהו בערלה וכלאים [*ומתני' דהתם פירושא דהכא] אלא כא לומר דלישנא דמדמע לא אתמשו בו אלא בתרומה אבל הוא הדין מערב בערלה וכלאים וכן ה"ה מחמץ ומתבל בתרומה

לר"י שמשמעונו ז"ל דגרים נמי כמו שכתבתי וז"ל אמר ר' אלעזר לא שנפלו לתוך מאתים אלא לתוך קנ"ע פי' קנ"ע סאין דחולין ושם סאה דערלה נעשו מאתים ונפלה סאה ועוד דערלה וסאה ועוד דכלאי הכרם שולות שתיהן הרי ערלה מצטרפת עם החולין ונעשין מאתים סאין ומעלין הכלאים והכלאים מצטרפין ונעשין מאתים ומעלה הערלה וכשלא נפלו כלאי הכרם אלא נפלה סאה דערלה נאסרו כולהו משום ערלה ונמצא שהערלה מעלה את הערלה וקמ"ל לפי דברי ר' אלעזר עכ"ל הרב ז"ל מסכים הרב ז"ל לכל מה שאמרתי אלא לגבי ערלה מעלה את הערלה בא"ל דהיינו לגבי בטול ועוד דסאה ערלה שניי' ונעמא דהך מתני' כיון דאין האיסור בא"ע בדמיין במינו עסיקי' לא די דאינו חוזר וניעור אלא אף מה שנאסר חזר והותר והא דנקט ואח"כ נפלה סאה ועוד של ערלה וסאה ועוד של כלאי הכרם ה"ה שני סאין של ערלה שנפלו לק"ע של היתר ואח"כ סאה ועוד של כלאי הכרם אלא לאחמועי' רבותא דכי נפלו כלאי הכרם שבאו להתיר בא עמו הערלה שמסייע לאיסור ואפ"ה מבטל לה עכ"ל ז"ל. ועיין בפי' ה"ר שמשון ז"ל שכתב והשתא מתני' דהכא דערלה מעלה את הערלה לא מיתוקמא אלא כשסיתה לו ידיעה בינתים ע"כ: **ד כל המחמץ** וכו'. וה"פ כל המחמץ בערלה או בתרומה או בכלאי הכרם כגון בתרומה ובכלאי הכרם בשאור של דגן וברמון [פ' בתרומה] חמוץ ובתפוח חמוץ ובערלה בבוסר וברמון חמוץ ובתפוח חמוץ ואע"ג דאין בהן כביצה ויש בעיסה שיעור להעלות איסור זהיינו להחמיר דקתני לקמן וכן קבלו מן הגבעיים ולקמי' מפ' דהאי להחמיר היינו במין במינו דוקא: **והמתבל**. כגון בגל ושום של תרומה ושל כלאי הכרם ופלפלין בערלה דתניא בברכות דבפלפלין הנאת ערלה נמי אסור ואפי' יש בו כדי להעלות: **בפי' ר"ע ז"ל והמדמע** בתרומה כתב עליו הר"ר יהוסף ז"ל פי' זה רחוק הרבה כי הלא גם המחמץ והמתבל חוזרין על התרומה א"כ מהו המדמע וכ"ל לפ' להמדמע חוזר על כולם כמו המחמץ והמתבל ופירוש המשנה כך הוא כל דבר שהוא מחמץ אז שאינו מחמץ אלא מתבל או שאינו מתבל אלא שהוא מדמע כלומר שמערב טעמו והרי הוא כאילו אמר והשתן טעם בין בתרומה בין בערלה בין בכלאי הכרם אומר. עכ"ל ז"ע: **והמדמע**. י"ג מדמע ולא נהירא וכתב הרש"ש ז"ל והמדמע כגון שערב מכל התרומות קמח ועשה מהן שאור וחימץ בו עיסה ויש בה כדי

להעלות

יכין תפארת ישראל בועז

לעיל [פי' י"ד]. ע"כ נ"ל דבבא זו מיירי דנפילת ערלה תחלה היה לר' ממש ונתבטלה ולהכי מהני הערלה שנפלה תחלה לבטל הערלה שנפלה בסוף: יח) שחימץ עיסה בשאור או בשמרי של איסור: יט) שנתן הבלין איסור בקדירה: כ) שערב לח בלח אפי' בלי בישול וגרגש הטעם. ומדמע נ"ל

נמו

משנה לכלאים מעלה את הערלה והרי לא נאסרה התערובות משום ערלה דהרי הערלה שנפלה לחולין הבטל מתחלה קודם שנפל לשם הסאה ועוד כלאי כרם. י"ל דהתנא קיצר בלשונו ברישא והכי הו"ל סאה ערלה או כלאי הכרם שנפל וחזר ונפל לשם סאה ועוד ערלה או כלאי כרם בין כך ובין כך הראשון מבטל האחרון מלתבטל כבר הראשון. והרי כבר נמשנה ג' [לעיל סי' י'] חזינן הכי אורחא דתנא לקצר בלשונו במה דמשתמע ממילא:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

עולה באחד ומאה: בית שמאי אומרים אף מטמא. שאור טמא שהחמץ עיסה טהורה. או תבלין טמאין שתבלו קדרה טהורה. אע"פ שאין בשאור או בתבלין כביצה שהוא שאור טומאת אוכלין. נטמאת העיסה ונטמאת הקדרה: ובה"א עד שיהא בו כביצה. דאין אוכל מטמא פחות מכביצה. ל"ש שאור והבלין ולא שנא שאר אוכלין: ן ולמה אמרו. כמו ובמה אמרו. כלומר באיזה ענין אמרו שהחמץ חולין בשאור של תרומה והמתבל קדרת חולין בתבלין של תרומה. והמדמע שמערב [ומבטל] חולין ותרומה יח"ר. שאינו אוכלים הכל להחמיר. ומשני מין במינו. ובמה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר. במין שנתערב עם שאינו מינו. ומפרש להחמיר כילד. שאור של תרומת חטין שנפל לתוך עיסת

בתרומה. ובערלה. ובכלאי הכרם. אסור (א) ובית שמאי אומרים אף מטמא (ב): ובית הלל אומרים לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה (ג): ה דוסתאי איש כפר יתמה היה מתלמידי בית שמאי. ואמר שמעתי משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה (ד): ן ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמע. להחמיר (ה) מין במינו: להקל ולהחמיר (ו). מין בשאינו מינו. כיצד שאור של חטים שנפל תוך עיסת חטים (ז) ויש בו כדי לחמץ. בין שיש בו לעלות באחד ומאה. ובין שאין בו לעלות באחד ומאה אסור.

אין

ה"ג. ד ובכלאי נל"ל וכ"ל ובכלאי וכ"ה נמשנ"ג. אסור נל"ש אוסר. וב"ש מיומזנמי ב"ש וכ"ה נל"ש. ה דוסתאי נל"ג דוסתי וכ"ה מיומזנמי. ונל"ש הכל מעשה ג' פס הקודמת ואין בפרק זה רק ס"ז משניות. יתמה נל"ש יתמא ומיומזנמי איתמה. בית מיומזנמי נ"ג. שמעתי משמאי הזקן שאמר מיומזנמי שאלתי את שמאי הזקן ואמר ונל"ג שמעתי משלאי הזקן כו'. ן והמתבל והמדמע נתוין ומתבל ומדמע. במינו כו' בשאינו מינו נתוין ומינו כו' ושאינו מינו וכן במשנה המסורה. כיצד נתוין להחמיר מין ומינו כיצד וכ"ה נל"ש אלא נג' במינו בכי"ש. תוך עיסת נתוין לעיסת ומיומזנמי לתוך עיסת ונמשנ"ג תוך עיסה. חטים נל"ג ול"ו של חטים וכ"ה נמשנ"ג. שיש בו לעלות נתוין יש בו כדי להעלות. באחד ומאה נתוין במאה ואחד וכן בכל המשנה ונמשנה המסורה. ובין מיומזנמי בין וכ"ה נתוין. שאין בו לעלות נתוין אין בו כדי להעלות.

מלאכת שלמה

ה דוסתאי. העיד שהיה שמאי הזקן עצמו אומר כדברי ב"ה. וב"ש או מטעם זחומי אלב או מטעם אלא שמשנו כל ארכן הוו פליגי על ב"ה ושעמת דבעינן בטומאה כביצה נפקא לן בת"כ מקרא דמכל האוכל אשר יאכל ואפי' לאסר לה שיהיו משום מתיחת טעם וטעם כעיקר דאוריתא הר"ש שירילי"ז ז"ל. ואית דגרסי שאלתי את שמאי הזקן ואמר וכו'. וכן הגי' ה"ר יהוסף ז"ל וגם ממק האל"ף של דוסתאי ונקד התי"ו בחיר"ק ד"ז דוסתי: ן ולמה אמרו. הוי"ו בנקודת שור"ק והלמ"ד בשב"א: כל המחמץ והמתבל והמדמע וכו'. כך ג"ל: כיצד שאור של חטים וכו'. ואית דגרסי להחמיר מין במינו כילד שאור וכו' וכדתנן לה בסיפא להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כילד וכו': וז"ל הר"ש שירילי"ז ז"ל ובמה אמרו כל המחמץ וכו' כלומר דקבלו מן הגמיאים

יכין תפארת ישראל יכין

כמו מלאתך ודמעך לא תאחר שפירש הרמב"ן שהוא לשון דמע עין ר"ל מעברות של תירוש ויצר שיולאות הטפות מהפרי כמו דמעות. וכ"כ נראה לי בכל מקום שהזכירו חז"ל מלת מדמע ר"ל הערובות לא בלח שמתערב יפה דבלח יש בילה. ויש אומרים דמחמץ ומתבל קלי אערלה וכ"כ ומדמע היינו ממי ממש מחמץ ומתבל בתרומה רק דבתרומה נקרא מדמע: בא) אפי' יש ר"ל מדגרגש טעמו לא בטל: בב) בגתן שאור או תבלין טמאים בקדירה טהורה אף שאין בשאור והבלין כביצה שהוא השיעור לטמא אחרים אפילו הכי

משנה ראשונה

דימוץ ותיבול בין שמחמץ ומתבל בתרומה או בערלה וכו' ואע"פ שבתרומה מופל לשון דימוע בכל דוכתא היינו בתפרובת בעלמא אבל הכא דמייני במחמץ ומתבל בתרומה ובערלה למה ליה למיתני מדמע. ומלשון הרמב"ם נראה שאוא נוסח מדמע ולא והמדמע וה"ק המחמץ והמתבל בתרומה מדמע ובערלה וכלאים אוסר הכל. כלומר גבי תרומה אינו אוסר דמותר הוא לכהנים ובערלה וכלאים אוסר לגמרי. אבל בכל הספרים הגירסא והמדמע. ולכך נ"ל דמתני' ה"פ כל המחמץ והמתבל יש בהן דין מדמע דכי היכי דהמדומע אסור והיינו כשאין שם בחולין שיעור לבטל. ה"נ מחמץ ומתבל אפי' יש שם שיעור לבטל אוסרין וכן מוכח לקמן מ"ז כמ"ש שם. והא דתני להו במדמע לאשמועי' אפי' דמחמץ ומתבל נמי לא אסרי אלא מדרבנן כמו המדמע דפשיטא דאינו אוסר דאוריתא ודאי בטעמא בטל אבל מחמץ ומתבל אל"א דהוי כמו עתן עשה ועשה כעיקר דאוריתא קא"ל דהני נמי לאו כל"ע דמי בדפי' לעיל: וב"ש אומרים אף מעמא. נראה שטעמא

יכין תפארת ישראל יכין

טעמא הכל דכמו דלא בטל טעמן לא בטל טומאתן: בג) ר"ל אם יש בהטומאה כביצה והיא מחמץ או מתבל וכו' אז לא בטיל דאע"ג דגם בטומאה שייך ביטול [כנדה כ"ז ג'] הכא שאני דגרגש האיסור. מיהו הא דאמרינן דכל דעביד לטעמא לא בטיל היינו רק באסור מעצמו והוא דבר חדיש [רשו"ת יו"ד סי' נ"ח סס"ק י"א]: בד) ואפילו אינו מחמץ או וכו' לא בטל: בה) ר"ל לאחה ענין אמרו במ"ד כל וכו' שיהי' הכל להחמיר ומשני בהתערב במין במינו: בו) ר"ל ובמה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר ומשני באינו מינו: בז) דהיינו מב"מ והא"ה בשאר מב"מ:

דתרתי

דב"ש דכי היכי דאמבינהו רבנן לחמץ ומתבל אע"פ שאינם טחנין מעם תביכי כאילו ל"ש מתוך שמתקנין הרבה את המאכל הוי כדבר חשוב ולא בטלי ה"נ לענין טומאתה אע"ג דלית בהו כביצה תביכי כמו כביצה וס"ל שיעור ביצה משום חביבותא הוא וה"נ בני תלמודא למימר ס"פ אלו טובלין ד' מ"ע וב"ה סברי דשיעור כביצה לטומאה הל"מ הוא ולאו משום חביבותא הוא. ואפי' תימא משום חביבותא אפשי טומאה לא מפשינן משום גזרה וב"ש סברי לטומאה נמי גזרי' וה"נ פליגי בכה"ג פ"ק דחולין מ"ב כמ"ש הר"ב שם: ן ולמה אמרו כל המחמץ כו' להחמיר מין במינו להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו. לאמורה קשה עובא כיון דעיקר חילוק בין מינו לשאינו מינו הוא דוקא כשאין בו כדי לחמץ דשאינו מינו בטל בפחות מק"א ובשאינו מינו בטל ולא בני שיעורא. אבל אם יש בו כדי לחמץ תרוייהו אוסרין בכל שהוא. מ"ה היכי קתני כל המחמץ והמתבל לחלק בין מינו לשאינו מינו. והא אי מחמץ ומתבל אין בהן חילוק. אלא כשאין עם כדי לחמץ יש חילוק ואם במחמץ ומתבל אינו

זמיים

כביצה. מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין ה"ג: ן ולמה אמרו. חולין נ"ח: תוספתא פ"ב דמעשרות נ"ג: כיצד. מיי' פ"ז מהלכות מ"ת ה"ב:

חדושי מהרי"ה

משנה ו [תי"ש ד"ה] שאור של חטים וכו' אבל לה"מב"ם אין צריך לזה שהוא מפרש למתניתין בו' עכ"ל. עי' מה שכתב הרב תו"ש בס"ד ד"ה כל המחמץ כו' וג"ל פשוט שגירסת הרמב"ם בפי' והר"ב היה שם במשנה ד כל המחמץ והמתבל מדמע בתרומה ובערלה וכו' אסור ואף שבה"ב דגירסא והמדמע נראה שהוא ס"ם וה"איה שהרב תי"ש הפתיק בשם תי"ב ומדמע וכו' פשוט שהכי פירושה שבתרומה מדמע לחוד אבל אינו אסור דהא מיתר לכהנים אבל בערלה כו' אסור לכל אבל כאן היה נראה לר"ע שהגי' היא והמדמע וא"כ ע"כ פי' שמערב

תוכפות רע"ק

משנה ן [אות יב] במשנה שנפל תוך עיסת חטים) אף דשאור בעיסה ח"וק בטמא ובטעמא מ"מ כיון דהעיסה ראויה להמתין ותעשה שאור מש"ה מעכשיו הו"ל מב"מ. ר"ן בשם הרמב"ן. ויש לעיין ממה דאמרינן בסוגיא דע"ז (דף סו ע"ב) חמרא לגו חלא רבא אמר בנ"מ דרחיתה חלא ומעטיה חמרא חמרא הא מ"מ סוף לירד למטה ולהפך היין בטעם לחלא:

תוס' אנשי שם

ד במשנה כביצה. נסתפקתי לי בעי נמי שהעיסה ההא מוכשרת ולא יטמאה השאור בתורת מגע לא אפילו אינה מוכשרת והשאור מטמאה מחמת שמתחמצה עצורו ולכ"ש מטמא ודאי דלא בעי הכשר. (רש"ש): ה הוי"מ ר"ה שמעתי. וכן הלכה. מל' זה נראה דמכח עדותו של דוסתאי הוא דפסקי' הלכה הכי ולא ידענא אמאי דבל"ז ב"ש וב"ה הלכה כב"ה. וגפי' הר"מ שבידינו לא מצאתי לכון זה אלא כתב בזה"ל כבר ידעת העיקר שטומאת אוכלין בכביצה יהיה כאומר מי שאמרו ע"כ. והעיקרא דמלתא אמאי איצטריך תנא למיתני הא דדוסתאי אע"ג דבל"ז הלכה כב"ה וכדאמרן ז"ל משום דאע"ג. דהלכה כב"ה מ"מ אנו ואלו דא"ה אלא בזמן ב"ה לקבוע הלכה כמותן ובזה כא דוסתאי לומר לתבירין שזו אינו מן המנין דלאו קושטא היא שהרי בהדיא הוא שמע מאמאי דבר שאינו מטמא עד כביצה. (מ"ר): ן תי"ש סד"ה שאור כו' לא הו"ל להעתיק כו'. ולי נק"מ

הכא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אין בו לעלות וכו'. כתב הרמב"ם וגם"ל עוד חלק ג' והוא שאין בו כדי לחמץ. ויש בו כדי לעלות באחד ומאה. שמוליא שיעור החלק שנפל. כמו שנתבאר: ן כגון גריסין וכו'. והוא הדין נמי שאור של חטים בטל עיסת שעורים *לכל מין בשאינו מינו לא נחוש אלא לנתינת טעם בלבד כמ"ש הרמב"ם. ומשום דשאור לא שכיח בשאינו מינו אסברה לה בגריסין

אין בו לעלות במאה ואחד. בין שיש בו כדי להמץ בין שאין בו בדי להמץ אסור כה): ן להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד. כגון גריסין כם) שנתבשלו עם עדשים. ויש בהם בנותן טעם. בין שיש בהם לעלות באחד ומאה. ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה אסור. אין בהם בנותן טעם. בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה. מותר:

חלופי גרסאות. לעלות נחולין להעלות. במאה ואחד מיומאמי באחד ומאה. בין שאין בנ"מ ובין שאין נחולין בין אין. ן כגון נחולין נ"ג וכ"ה מיומאמי ומנ"ם. עדשים ויש נחולין העדשים אם יש. שיש נחולין יש. לעלות מיומאמי להעלות וכ"ה נחולין וכן בכל המסכה. ובין שאין נחולין בין אין וכ"ה מיומאמי.

מלאכת שלמה

עטם. אמר המלקם והיינו דקתני בין שאין בו כדי להמץ אסור. וכתב הר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז דיש עמוד שני דלקה שפ"ם בשם הרמב"ן ז"ל דאע"ג דממתני' משמע דשאור ועיסה מין במינו הוא ואע"ג דלא הוו לא חד שמא ולא חד טעמא מ"מ לא קשי לאביי ולרבא דהתם משום דשאני עיסה הואיל ורגיל להמתין וסוי חמץ מש"ה ס"ל מין במינו מהשתא ע"ג דיל בקיאור מופלג: ן להקל ולהחמיר וכו'. פי' הר"ן ז"ל בחולין פ' גיד הנשה בדף תשי"ב אין בהן בנ"מ בין שיש בהן לעלות בא' ומאה בין שאין בהן לעלות בא' ומאה כלומר אלא בשעיס שרי והיינו ולערבא וכלאי הכרם דלוקה במינן בעינן בהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינן אוליגן בי' בתר נ"ש ע"כ ובפ' בתרא דע"ז סוף דף שפ"ה כתב שיש מביאין מכאן ראי' ליין של תרומה שהוא מתבטל בשעיס חלקים מיס שכנגדו הא בפחות מס' ודאי לא דלא גרעא תרומה מכל איסורין שבתורה ודלא מרבינו יאמר שכתב שהיין מתבטל בשעה חלקי מיס שבכך הוא נס"ל. ושיין במה שכתבתי שם בפ' בתרא דע"ז סוף סי' ח': כגון גריסין שנתבשלו עם העדשים. ירושלמי ר' יוסה בעי ולמה לא תניון גריסין שנתבשלו עם הסורז אלא מתני' כמ"ד נט"ל אסור ומשני אפי' כמ"ד מותן טעם לפגם מותר הא מודה שהוא אסור דגריסין מתבלין העדשים דאסכי מייתי לה מתני' ומתבטל חוזר לשבח: בסוף פי' ר"ע ז"ל דאסמכוה אקרא את מקדשו ממנו מה שאתה מריס ממנו אם נפל לתוכו מקדשו וזהו מין במינו. אמר המלקם

הגבילים דכל דבר המחמץ וכן כל דבר המתבל וכן כל המדמע נעולם להחמיר ומשמע בין יש בו ליתן טעם ובין אין בו ליתן טעם ומפ' לה ותזיל גבי תרומה וה"ה לאיוך לגעיל וחד מינייהו נקם אבל במין בשאינו מינו על זה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר. שאור של חטים שנפל לתוך עיסת חטים שיינו מין במינו אבל נבי עיסת שעורים אע"ג דכולהו חייבין בחלה לאו מין במינו הוא: ויש בו כדי לחמץ היינו נ"ט. אין בו לתעלות בא' ומאה אפי' אין בו כדי לחמץ אסור בתרומה דינה לגבול בא' ומאה וזה הוא שלמדו לומר כן והיינו דדרשי' את מקדשו ממנו אם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו ובמין במינו ואין בו כדי לחמץ מותרי קרא ומתני' לא מיפרשא אלא מחמץ מין ומינו ומתבל נמי כגון בגל דאיסורא לתוך בגלים דהיתרא דאם יש בבגל להבל כל הבגלים הוחדין איסורא ואפי' יש בהן כדי לתעלות אסורין ע"כ ומלאתי להרמב"ם ז"ל שפירש והזהר שלא יעלה על דעתך כו' עד סולן נקרמין תבלין ע"כ אבל תוס' ז"ל כתבו בס"פ ר"א דתולין דלא מיקרי תבלין אלא ירקות בעין כמון אבל שומין ובצלים אינם בכלל תבלין ע"כ ועיין בפ' אלו טוברין דף מ"ד דטור קטן של הוספות המתחיל הנה שמשם נראה שרבב"א ז"ל סובר דשום בכלל תבלין וגם תמהתי שהרמב"ם ז"ל בפ"ט דשבת סי' ה' לא הזכיר השום והבצל בכלל התבלין כמו שכתבתי שם ונראה שקיצר שם וסמך על מה שכתב כאן ועיין ג"כ בסמוך בסוף סי' י' במ"ש בשמנו ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל ועד מאה אסור אפי' בלא נתינת

תוס' אנשי שם

דהכא ודלי ליכא לפרושי כדפי' הר"ב במ"ר דא"ל סיפא דקתני להקל ולהחמיר מין בשא"מ כיצד כגון גריסין כו' ק"מ דגריסין מלן דכר בריבא שמייהו דהא לא אדכר בריבא דמתני' אלא מחמץ ומתבל ובדידהו גופייהו אית לן לאסוחי תומרא וקולא במין בשא"מ. אלא ע"כ מדמע דהכא הוא מערב ודקתני אמה אמרו לא קאי אמתני' קמייתא דמדמע דהתם לאו היינו מדמע דהכא ועוד דנס מתמן ומתבל הא פריבא דמיירי גם במין בשא"מ. ועוד דשיעור מתני' כך הוא. היכן אמרו להחמיר. מב"מ. והיכן אמרו להקל ולהחמיר. מין בשא"מ ודלי אמרת קאי אמתני' קמיי' הכא להקל ולהחמיר לא קאי אלא ודלי דמתני' לא קאי כלל אמתני' הקודמת והשתא כי היכי דבמדמע דמהמיר במב"מ ולהקל ולהחמיר במין בשא"מ אינו אלא לומר דבמב"מ מגריגן עכ"פ ק"א לבטולי וסייע תומריה משא"כ במין בשא"מ דלי ליכא טעמא אפי' בפחות מק"א שרי והיינו קולא ודלי ליכא טעמא אף בטפי מק"א אינו טולה ואסור וסייע תומריה מינה במתני' לתלוקה דמתמן דדומיא דמדמע קתני וה"ק כעין מהמן דהיינו שאור אמרו חומרא בב"מ וקולא והומרא במין בשא"מ ועי"כ אינו אלא בשאין בשאור כדי לחמץ דלא חומרא דמב"מ במחמץ מהוקמא בשיש בו כדי לחמץ דליתיה במין בשא"מ א"כ לא מצינו לאסוחי חומרא במין בשא"מ דמאי חומרי' דמין בשא"מ דלי ליכא נ"ט אסור הא מב"מ נמי אסור ומה לי מטעם נ"ט ומה לי מטעם מתמן אבל כשתיתני לומר דתלוקה דמתמן אינעריך לכשאין בו כדי להמץ מיהא דליכא חומרא במין בשא"מ דבנ"ט אסור אפילו ביותר מק"א מבא"כ במב"מ בכ"מ. ומי קשיא לך דא"כ תלוקה דמתמן למאי אצטריכא ל"ל דאצטריך לאסמעי' דנשים בו כדי להמץ אסור בכ"מ אפי' במב"מ דלא נימא דדוקא במין בשא"מ אסרי' ליה דמתמן דמי לנ"ט דלא אסרי' אלא במין בשא"מ. ובשאין בו כדי להמץ קמ"ל דלריך ק"א דשאור ועיסה הוי מב"מ. ומיהו תלוקה דמתבל כדי נפבה לחידי דתנא מתמן דהא כשאין בתבלין כדי להבל לא מבכח"ל קולא וחומרא במין בשא"מ ודאי אלא דנקטי' דגריסין משום דבעי למינקט דקתני בריבא דהיינו מבטל חולין ותרומה יחד. (פר"מ): בר"ב ד"ה ולמה אמרו כו' בטוהן טעם כו'. כול"ל אסור אם יש בו כדי לחמץ בלשון המשנה ואו דאיסור השאור הלוז בכדי לחמץ ולא בנ"מ והר"מ והר"ש כ' בהדיא אם יש בו כדי ממון והמוי"מ לא העיר ע"ז. (נ"ד): ן תי' מ ד"ה בגון כו' ומשום דשאור כו'. וזה דומה ומראה לתרץ עם מה שכתיב

יכין

בח) דתרתי בעינן שיתבטל בק"א ולא יורגש טעמו: בט) של תרומה וה"ה שאור שעורים בעיסת חיטין. רק נקט גריסין בעדשים שיש טעם ממש ואפ"ה מותר מדאינו נרגש. מ"נ נקיט גריסין ועדשים אף שבשיהם

משנה

וסיים בשאינו מתמץ. ועוד מאי אמ' דתני כולה מתני' יש בו כדי לחמץ ואין בו כדי לחמץ ואתמי לא תני המתילה ולא התנילה דהא עיקר האיסור הוא בשהמתין ואפי' יש שם כדי לחמץ אם אפשר מיד קודם שהמתין ליכא איסורא. ולמאי דפי' לעיל מ"ד דתרי מילי מינהו ממתן ומדמע וה"ק המתמן אוסר אפי' יש שם שיעור לבטל כמו המדמע בפחות מכשיעור. מ"ש נמי הכא וה"ק כילד אמרו המהמן והמתבל דינם כמו המדמע הוייו מין במינו דפעמים אוסרין משום ממתן ופעמים משום מדמע ומפרש אחם נפל דבר המהמתין ויש בו כדי לחמץ האיסור הוא משום ממתן ואוסר אפי' יש שם ק"א. ואם אין בו כדי לחמץ איסורו הוא משום מדמע ואוסר בפחות מכשיעור אבל כשיש שם כשיעור בטל אבל בשאינו מינו לא שייך איסור מדמע כלל אחם אין בו כדי לחמץ אפי' בפחות מק"א בטל. והר"ב שכתב כאן המדמע היינו מבטל לא ידעתי למה הוצרכו לזה הא כפשטי' מהפרש שפיר שמערבן כדפרשינן לה בכל דוכתא. וכפרי הדש י"ד סי' צ"ח נדחק לייצבו ולא מ"ייבב להמכיין שם: ן כגון גריסין שנתבשלו עם עדשים. כאן ודאי צריך ייצוב אמאי שבא אוסרים דריבא דאייבי בחימון והכא נקט ביטול והו"ל לאיתני הכא נמי שאור של מעיס שנפל לעיסה של שעורים. ומ"ש הוי"מ משום דלא שכיח. הוא תמוה דאינו חימון בשאור קתני דאין דרך לחמץ בשאינו מינו. הא נפל קתני מעצמו ובכה ליכא לאימר דלא שכיח ובספ"ג דחלה קתני הטובל בשאור מעיסת חטים ונתן לתוך של אורז. וגם הפר"ח נדחק הרבה בזה. ולע"ד בחנם נדחקו בזה

תפארת ישראל

מינו קטניות אפ"ה מחשב אינו מינו. והא דנקט כולה נווני בתרומה היינו משום דהוא הראשון שנזכר לעיל [נמ"ד]. מיהו ה"ה בערלה וכ"כ שאורים בר"א כך הוא דין דבמחמץ במין במינו לא בטלו בר"א ובאינו מחמץ

ראשונה

דהכא לא מצי למיתני בשאור שאם אין בו כדי לחמץ בין כך ובין כך מותר. דלא פסיקא ליה דזמנין שאין בו כדי לחמץ אם העיסה אבל יש בו טעם חטים של השאור כהיתר דספ"ג דחלה דקתני אם יש בו טעם דגן כו' והכי זה אוסר בטעמו. ולהכי נקט ביטול דחלי בטעמא לחוד. ולא ניחא ליה למנקט בשאור כה"ג אם יש בו כדי ליתן טעם והוה צריך למיתני נמי אם אין בו כדי ליתן טעם ולא לחמץ ולהכי נקט ביטול דנתיבת טעם עיקרו הוא ע"י ביטול ומלוי הוא בשאור ולא בשאור ובשאור מלוי הסיבות יותר מנתיבת הטעם. וממילא שמעי' דה"ה נמחמץ ומתבל דינא הכי דהכל תלי אם נתחמץ ונתבל אשאור ואם לאו מותר אפי' אין שם ק"א. ולא ידעתי למה כתב בפר"ח דלא שייך במתבל קולא וחומרא במין בשאינו מינו. וכשנדקדק בלשון המשנה דאמר נבי מין בשאינו מינו תני כילד כגון גריסין. ולעיל נבי מין במינו לא תני מלת כגון. נראה כדפי' דהכא קמ"ל דשאור נמי דינו כגון גריסין דגם בשאור אפי' אינו כדי לחמץ אם ס"ל אוסר: אין בהם בנ"מ בין שיש בהן כו'. ואי ליכא למיקם מעמא בעל בשעיס דהא בתין במינו ליכא למיקם מעמא אמרי' אין בו כדי לחמץ עולה במאה ולא מיישבין דלמא אכתי יביב טעמא וכ"מ מלשון הר"ב פ"ה דע"ז מ"ח: ובין שאין בהם לעלות בק"א מותר. פי' הר"ב הא דבפי' מאה ואי' דוקא במין במינו דאסמכו אקרא את מקדשו ממנו אע"ל ובערלה וכלאי הכרם נמי דינא הכי דהא ודאי' לנו מתלומה בפ"ב הר"ב בר"פ: ואח"כ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לתוכו מקדשו. וזהו מין במינו: **ח** ויש בו כדי לחמץ אסור. הא קמ"ל דלא אמרינן הואיל ובלא שאור זה של איסור היתה העיסה מתחמצת על ידי שאור של היתר שנפל בו תחלה לא נחוש לשאור של איסור: **ט** ור"ש מתיר. *ברישא לא פליג ר"ש כיון דנפל שאור של תרומה קודם שנתחמצה בשל חולין. והרי היא ממהרת להתחמץ על ידי שאור של תרומה. אבל בסיפא כיון דכבר נתחמצה בשל חולין. כי הדר נפיל של תרומה אינו אלא פוגם. ורבנן סברי אע"ג דבעלמא נותן טעם לפגם מותר. שאני הכא שהוא עושה אותה ראויה לחמץ בה כמה עשות אחרות. והלכה כחכמים: י תבלין שנים וג' שמות.

ג'

מלאכת שלמה

שמלקט שהרי אסור להפרים ממין על שאינו מינו: **ח** שאור של חולין. שנפל לתוך עיסת חולין ולא המלה עד שנפל שאור של תרומה עני. ושניהם המלוה אסור הבצק ואפי' שהו שניהם שם וחמלוה יותר מדאי ופגמוה ובירושלמי משמע דכולהו מודו דפליג אפי' בהא ר"ש הר"ש שיריינ"ו ז"ל. וכן פי' הרב רבינו שמשון ז"ל דאפי' הכא בריש דלא טחן טעם לפגם פליג ר' שמעון כדמפ' טעמא בפ' בתרא דע"ז דלר"ש כשהשניהם שניהם הבינה וכשפגמו שניהם פגמו ורבנן דאסרי אפי' בסיפא קסברי נט"ל אסור ע"כ ורבינו שבדי' ז"ל הפס דרך שני שכתב רבינו שמשון ז"ל דא"ל בתרא דע"ז וכן משמע מפי' הרמב"ם ז"ל ג"כ דר"ש לא פליג ברישא: **ט** שאור של חולין שנפל לתוך עיסה וחמצה וכו'. ת"ק דר"ש הוי ר"מ כדמוכח בירושלמי וגם שם פ' בתרא דע"ז ומוכח נמי התם בירושלמי דר"א בר"ש ס"ל בהא כאמוה דגמ"ל מותר: **י** תבלין שנים ושלשה שמות. פי' רש"י והרמב"ם ז"ל כגון פלפל לבן ושחור וארוך. ומכח קושיא פי' ר"ת ז"ל וסביבו רבינו שמשון ז"ל דרומה נומר פלפלין של ערלה ושל אסרה ושל תרומה וכן פי' הר"ם שיריינ"ו ז"ל וז"ל הפירוש הנכון בזה הוא מה שפירשו ר"ת והראב"ד ז"ל דשם ר"ל איסור כדתנן בפ"ק דמכות לא הפס המביאו לידי מכות ונבי הפנת הטבוח קתני שובר בכל השמות הללו. וא"פ הך מתניתא קתני לה ר' אליעזר דמודי לר"מ דמלטרפין בנ"ט ומפ' לה הפתא ואיל דתבלין הואיל וכן מיני מתיקה ומעמן שוה למתק בהן הקדרה בין שהן ממין אחד אע"ג דשלש איסורין הן כגון פלפלין דע"ז ופלפלין דערלה ופלפלין דהקדש אוסרין את הקדרה ומלטרפין ממי לכזית נלקות עליהן ומודי לר"מ בהא לו משלשה מינין ואפי' הן משלשה איסורין כגון פלפלין דערלה ובגל דבלאי הכרם וקפלוה דתרומה אסור התבשיל אם יש בהן ליתן טעם וטעמא לא בטיל ואפי' באלפא כדתנן כל המתבל וכו' ואפי' אין בזה כדי לתבל לחודי ולא בזה כדי לתבל לחודי' ומלטרפין נמי לנקות ר"ש אומר אשמעי' רבותא דגדול כתו דר"ש דקסבר אין שני שמות מלטרפין ואפי' ממין אחד לו שני מינין משם אחד ואפי' במיני מתיקה אין מלטרפין

יכין — תפארת — ישראל — בועז

מחמץ בשאינו מינו א"ל ביטול אחר: ל) קודם שהחמץ האסור של חולין: לא) דלתע"ג דגם בלי האשור תרומה היתה ממהלה מהשאור חולין שנפל תחלה אפ"ה ע"י התרומה היה ממהר להחמץ. ואי"ל עכ"פ במהירות החימוץ זוז"ג הוא דהרי רק ע"י שניהן מיהר להחמיץ. י"ל כיון דנפל האיסור לבסוף מתשב כאילו הוא לבד גרם מהירות החימוץ. ולפ"ז בנפלו שניהן יחד וכ"ש בנפל היתר לבסוף י"ל דמותר: לב) במ"ח לא פליג ר"ש. (ג) דמדנפל שאור דתרומה קודם שנתחמצה בחולין הרי ממהרת להחמיץ ע"י התרומה משא"כ הכא דכבר נתחמצה בחולין הרי התרומה נטל"פ דמתחמץ יותר מהראוי ולרבנן לא מתשב נטל"פ מדחזי לחמץ בה עיסות אחרות: לג) כל דבר שנותנין לקדירה למיבב טעמא כשומן או יין ובצלים ובשמים נקרא תבלין [כ"כ הר"מ משא"כ לתו' שבת דקמ"א]: לד) ר"ל ג' אסורין חלוקין כגון ערלה וכ"כ ותרומה שהן טולן ממין א': ר"ל

משנה ראשונה

ח ואח"ב נפל שאור של תרומה. הכא לא פליג ר"ש כמ"ש הר"ב בתמני' דלקמן משום שע"י התרומה ממהרת להתחמץ וכ"כ הרא"ש לקמן. וחזקה שנפל של חולין תחלה אבל נפלו שניהן כאחד אמרי' בפ' בתרא דפ"ח ד' ס"ח דמותר לר"ש דכשהשניהם שניהם הבינה. אבל נפל של חולין תחלה מיד שנפלה התרומה אח"כ נותנת למהר החימוץ ומביב כאילו נתחמץ ע"י התרומה לבד. אבל הר"ש בתמני' דלקמן מפקא דפלוגתא דר"ש דסיפא קאי נמי אדהכא דאפי' נפל של חולין תחלה כל זמן שלא חימץ ונפל של תרומה אחרי' שניהם הבינה וע"ש לטעמי' דבני שמות אין מלטרפין כ"ש איסור והיתר דלא מלטרפי וכדאמר בגמ' הכם ונפ"ז ל"ל הא דנקט שנפלה תרומה אח"כ לרבותא דר"ש אבל אמ"ג דהתרומה ממהר החימוץ מתיר ר"ש וכ"ש כשנפלו כאחד: **אסור**. אע"ג דלקמן מי"ח ק"ל כ' זה וזה גורם מותר דוקא שאין כאחד אבל לא כ"ש שניהם תביב אז"ג אבל יש בהתחת מהן לא. וכ"כ הרמב' בפ"ז שם: **ט** ור"ש מתיר. פי' הר"ב דר"ש סבר דהתרומה אינה אלא פוגם וחכמים ס"ל שאני הכא שעושה אותה ראוי' לחמץ בה עיסות אחרות ע"כ וכ"ה בגמ' בפ"ז. ויש לדקדק דהא אי לאו שאור של חולין לא היתה ראוי' לחמץ עיסות אחרות אלא מתוך ליבוף חולין עם התרומה וא"כ תמהני מכח זה וזה גורם דקי"ל דמותר. וי"ל דבסיפא א' עצמה ליכא אז"ג דטולה מוספת החימוץ הוא ע"י התרומה אלא

(ג) ב הר"ב וכ' עלה רבינו הגאון הנ"ל [באות יד] וז"ל חמהני אר"ב ותוי"ם דשתיק ליה הא לחדי' מבואר כו' איסור והיתר מנעיי' וע"ש עכלה"ש. ויצפצף הטעלם הן אמת כי כדברי רבינו תפס נס הר"ש דפלוגתא דר"ש נס אריסא קאי וא"כ יש לחמוה יותר אר"ב אשר יהוש שמדרכו למשוך אחר הר"ש ברוב דבריו כמ"ש רב"מ פ"ח ממע"ש ואיך הכא שהביא הר"ש הגמרא ערוכה נמה קו לבדו ויבנה כמה לעצמו. אומרא כדברי הר"ב כ' גם רבינו הרא"ש וכנראה שמבארו באר מים חיים אחב דברי קדשו ודבריהם ממקום קדוש יהלוך דזהו דעת ר"ח בירושלמי דר"ש מודה ברישא ולדי להשוות הבנני ירושלמי ע"כ ל"ל דרבותיו דייקי מלישנא דבריתא דמייתי התם בע"ז דמדנקטה בנפלו שניהן בב"א פליגי ר"ש ורבנן ש"מ דבנפל תחלה שאור חולין וקודם שגמר חימוצו הסירו ונפל במקומו שאור איסור משום דגמר החימוץ היה על ידי איסור לבד לב"ע אסור. דאלת"ה לאשמעינן ברייתא רבותא אפי. ולפ"ז הרי מתניתי' דהכא ע"כ רק בכה"ג מיירי מדהאריך בלישני' שאור של חולין שנפל וכו' ואח"כ נפל וכו'

מתוספת זה פוגמת הסיפא לאכילה ומשניתה לחמצ מיקום אחרות והדר סו"ל לשנה אע"ג דשנה זה בא מכח אז"ג חביב כטולי' גורם של תרומה דעיקר איסור דמחמץ אינו מגוס טעם אעפ"ש אלא מחמת פרקוס פעולתו המיכרת בעיקה כמ"ש הרמב"ם לעיל מ"ד וכמו שהאריך הפר"ח בזה בי"ד סי' ל"ח. והפרקוס של הוספת החימוץ לא בא עד אחר שנפלה התרומה והלכך חביב כל הגורם הוא מתרומה ומיהו אם חימצ בה אח"כ עיקות אחרות של חולין מוחרות לזרים שהחימוץ הסיקות האחרות הוא מחמת שאור של חולין ותרומה יחד וזה וזה גורם מותר. והא דפי' רש"י בחמ' ע"ז שבאחרי לחמצ בה עיקות אחרות של תרומה הייתו לכתחלה כבנה לחמצ אסור לחולין דזוז"ג אסור לכתחלה: **י** תבלין שנים ושלשה שמות. קלת קשה דבכולהו מתניות עד השתא אחייי בשאור והכא אמאי שבק שאור ונקט תבלין. ומכלה דהייתו דאמרי' בגמ' בפ' ס"ז ד' ס"ו דאחר מזקי' מתני' מתיני מתיקה אחייי וזה לא שייך אלא בתבלין: שנים ושלשה שמות. לענין שני שמות ממין אחד כבר תני לן בר"פ פלוגתא דר"ב וחכמים גבי ערלה וכלאי הכרם והכא משום שלשה מינים אלמרינן דבשה נמי פליגי ואחידי הני נמי ב' שמות: שמות. פי' הר"ב אסורין מלוקים קרי שמות והייתו כדלעיל בר"פ ערלה וכלאי הכרם. אבל הש"י שם פי' לבן שאור ואחוך הייתו ג' שמות וכ"כ הרמב"ם ושטום הקשו פ"ז ופי' כפי' הר"ב דשאור

מלטרפין

ציונים

ט שאור. ע"ז פח. מיי' פפ"ז מפלטות ה"ח כפ"ז: י תבלין. שבת פפ: פ"ח פפ: פרש"י נפ"ז: יח: מ"מ שם פ"ל פו:

חדושי מהרי"ח

ממש יש לו דין בריסין שנתבשלו דאם יש בהם טעם אזי אינו בטל במאה ואחד ואי אין בהם נותן טעם אזי אין צריך מאה ואחד דהא באמת תבלין אינו סיגו של תבשיל רק כשנותן טעם אל כל מה שצריך לקדירה מקרי סיגו במינו אבל כשאין נותן טעם אז אין צריך ק"א ותוי כאינו מינו ואי דנקט המתבל אגב דהזכירו במשנה ד' והראי' שבמ"ל לא פירש אלא המחמץ אבל לפי גי' הר"ב והרמב"ם א"צ פירוש שהוא מבואר שהוא מער' ומבואר וע"ז שייך הסיפא בנ"ל ודו"ק:

תוספות רע"ק

לתוכיה דמחמץ איכא נס בבשא"ם וכ"כ הרע"ב (פ"ד) דמחמץ בתפה שרסקו לתוך עיסה ע"ש: ס"ם [אות יד] בהר"ב ר"ה ור"ש מתיר ברישא לא פליג) תמוה לי על הר"ב ותוי"ש

תוס' אנשי שם

מסבית הר"ם מיומם (הוכח במ"ם כלן) ר' יונה נמי ס' ומס"ה אסברא לה בבריסין וכו' לאמוקי דאשיבו מ"ד נעל"ם מותר הכא אסור. ופי"ל מכום דבני בגמ' דידן פ' נ"ה אמתני' דלעיל וכי יש בו לתמן בחמר ומחה אמאי לא בטיל ופיכ"ו ומי מיכא דיסיב טעמא כולי האי ומשמי דלמא שאני שאור דחמוצו קבה ומס"ה אסבר דנקט בריסין דמייבי בל"ש ולא נקט מלאת דתמון לאמתני' דאע"ג דלא הוי שאור אסבר דיסיב טעמא בק"ח. (ע"ת). ומשמ"ל בשם הפ"ח. והרש"ם כ' ע"ש דבני הר"ן שהוכא במ"ש במשנה לעיל דשיסה ראויה ליעשות שאור וכי"ל כחמירא דחמי ומחמיר דשעי דהוה מב"ש לרבא. ע"ש: **ט** בר"ב ד"ה ור"ש מתיר ברישא כו'. עי' תוי"ש. ולי"ג דדוקא בשפלו בב"א י"ל בשהשניהם שניהם הבינה אבל בזה אח"ה דבנה אח"ה דבנה אח"ה מקלת הכח של חולין בבשל בר מקלת שאור של תרומה והוא עדיין בחוקו ומחמיץ יותר ויותר משאור של חולין א"כ א"ל בשהשניהם שניהם הבינה בזה אח"ה. (מר"ג): בא"ר ורבנן בבני כו'. כ"ה בגמ' ומאמי' דרב זביד ותא"ב דבגמ' מסיק דלא כרב זביד דהא דבנן פליגי אף בפ"ה מ"ב דע"ז ובבני נטל"פ אסור מ"מ אין קי"ל נטל"פ מותר ופסקי' בהא בשמעתיו. לזה הוצרך לתת טעם מבוא דרבי להחמיץ כמה עיסו'. (מס"ת). ואת דלא מוקמי' פלוגתייהו דר"ש ורבנן בזו"ז גורם בבר כ' שם התוס' דלא הוי אז"ג

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

משלשה נ"ו ממין שלשה וכ"ה במצנ"ע ובפ"ח מין שלש וכל"ם משלשה מינין ובפת משלשה מינין ושם אחד. אסור בפנה ובפ"ז אסרין. שנים ושלשה בזרוע"מ שנים או שלשה וגב"ם שני ול"ע מלא מלמה.

תוספות רע"ק

ותו"ם דשתיק ליה ולא השיבו. הא לחדיא מבואר בפרק בתרא דע"ז (דף ס"ח) דלר"ש אפילו נפלו בבת אחת מותר. דמה שבמתרת להתמיץ זהו נעשה בצירוף השאור של חולין ום"ל לר"ש כיון דאיסור ואיסור אין מצטרפין כדאיתא בריש פירקין איסור והיתר מבטיא ואחר שעה שפשלת החיטון מכל א' לבדו אז הוי נ"ם לפנם עיי"ש. וצ"ע:

תום' אנשי שם

אלא כשאין לא בזה ולא בזה כדי לכתמין דכי מצטרפי הו"ל זוז"ג מבח"כ הכא ע"ש. (מ"ל). ולכאו' ק' דהפעולה לתמע בו עיסות אחרות אין בכח האיסור לעשות זולת הצטרפות הסיתר ג"כ ולשתרי מעשה זוז"ג וי"ל. (רש"ם):

ג' איסורין חלוקין זה מזה קרי שלשה שמות כגון פלפלין של ערלה. ושל תרומה. ושל תרומה: אסור ומצטרפין. כלומר מצטרפין יחד לאסור התבטיל שנתבל בהם: או שני מינים משם אחד. כגון זנגביל ופלפלין ושניהם ערלה. או שניהם תרומה. ואין הלכה כר"ש: אחר

או משלשה (לה) **אסור** (לו) **ומצטרפין** (לז). **ר' שמעון אומר שנים ושלשה שמות ממין אחד. או שני מינין משם אחד אינן מצטרפין** (לח): שאור

מלאכת שלמה

מצטרפין עכ"ל ז"ל. ובמסת פרק ר' עקיבא כתבו תוס' בשם ר"ת ז"ל אסור ומצטרפין ר"ל אסורים בנ"מ בקדרה ומצטרפים לאסור בתערובות יבש והתם וגם בירושלמי פריך ניחא שי שמות ממין אחד דכיון דחד מינא ניהו מצטרפין אלא שי מינין משם אחד אמאי מצטרפין וכל שכן שי מינין משני שמות והא טעמו של זה מבטל לזה ומשני חזקי' במינו מתיקה שניהו פירוש לאו בבטל וקפטום מיירי אלא בפלפלין וכרכום ולבונה קנה וקנמון דכל אלו מתנין למתק הקדרה והשיבי טעם אחד ומש"ה מצטרפין. וריש"ל פי' דהכא בתבלין כתושין עסיקי' דכולהו חד טעמא ולא בתבלין בעיניהם

יכין תפארת ישראל בועז

לה) ר"ל או ג' מינים מאיסור מ' לו) ר"ל מצטרפין לאסור קדירה בנ"מ: לז) לאסור נמי ביבש ביבש בר"א (ד). א"כ מצטרף למלקות בכזית: לח) דלתנ"ג דר"ש ס"ל כל שהוא למכות הייט בעינא משא"כ ע"י תערובות. [הוס' מעילה די"ח מ' ד"ה תני]. אולם זו היא סברת רבינו יקר ודחה אותה ר"ת [בע"ז דס"ח מ' ד"ה ואיתיה] ע"ש. אלא הי' דלא אמר ר"ש כל שהוא למכות גם בתערובות רק בדבר שאין לו ביטול. וכ"ל דמש"ה אפשיק במשנה י' בין מבטה ט' וי"א בין סדרא דשאור ושאור שנפלו לעיסה דקמ"ל דאע"ג דבזוז"ג בחד מינייהו היתר מודו רבנן דמותר כמו"א עכ"פ בזוז"ג ותרוייהו דאיסור כמו"י ס"ל לרבנן דאסור [ועי' תו' ע"ז דס"ח ב' ד"ה לר"ש. דוזי"ג לא שייך כ"א באין בכל מ' כדי נ"ע ונפ"מ ד' ק"ב סק"ה ווז"ג לא שייך בשאוף האיסור משורב]. ולהכי נקט תבלין במ"י דבתבלין שייך שפיר עפי ג' מיני איסור. ערלה וכ"כ והתרומה. דכולן גדולי אילן. משא"כ בשאור לא

משנה ראשונה

היינו איסורין. והא דתמת' ע"ז שם לאחר רבא דאזלי' בתר שמא גבי חלא דחמרא והלא דשיכרא ומתיקא דמיני ומתיקא דשעבי דאחר אלא מיקרי ואלו מיקרי אלו מתיקא מיקרי ואלו מתיקא מיקרי. שם מתם הוא מה שנקבא כן. ופריך התם עלה מתמני' אמאי מצטרפין אלו שמא לאוד ואלו שמא לאוד. אע"ג דשמא דאיסורי ביה רבא הייט שם הנקבא בו. והכא שם האיסור. ל"ל לפי' התוס' דתשמש להש"ם דאי אזלי' בתר שמא גבי שם הקבוצה ה"ה אז כ"ש דאיתי לן למיזל בתר איסורין. ומתני' פ"ק דמסות אלא השם המבטל לידי מכות מבטל לתבלומין משמע דשמות הייט לאוין חלוקין כמו הכא איסורין חלוקין. ונקפ"ד דכריתות אשכחן דתמים ועבנים קרי שני שמות: אסור ומצטרפין. פי' הר"ב מצטרפין לאסור התבטיל שנתבטל בהם וכ"כ התוס' בשבת והר"ם כאן. וכתבו עוד א"ל אסור בנ"ע אם נפלו לקדרה ומצטרפין ביבש בלא מתיקת טעם פ"כ. וא"ל מיקר כפי' האחרון ולפי' הראשון קשה הא דפריך בגמ' ממתני' לרבא דאי אזלינן בתר שמא אמאי מצטרפין הא שני שמות הייט ואי ס"ד דמצטרפין דמתני' לאסור הקדרה מאי קושיא הא ע"כ לא אזיל רבא בתר שמא אלא היכא דליכא מתיקת טעם כגון חמרא חדתא בענבי דטולי' חד טעמא הוא ואמרינא דאמי ואמרינא דשעבי אזיל רבא בתר שמא לאסור דאסור בתמהו ואפי' ליכא ע"ע וכן אלא דחמרא ואלא דשיכרא דאזיל בתר שמא לאסור בתמהו. אבל היכא דאיכא טעמא פשיטא דלא אזלי' בתר שמא להקל דהא טעם כעיקר דאוריי' וא"כ שפיר קאמרה מתני' דשלשה שמות ממין מ' שכולם פלפלין כמ"ש הר"ב אוסרין הקדרה בנ"ע אחת ביבש בקדרה של בשר ויש שם טעם פלפלין אסור ומאי פריך. אלא משום דאסור ומצטרפין תשמש אסור בנ"ע ומצטרפין ביבש ושפיר קשיא לי' אמאי מצטרפין ביבש שני שמות הייטו. ונראה דגבי שלשה מינים ושם מ' הא דמצטרפין ביבש אפי' הם תרומה לא בעי שיעור מלה ואחד לבטל אלא שיעור שאים לאוד דלא מבטיל בשנתערבו במין אחר שאינו מינים פשיטא דבני בשאים נגד שלשתן דהא שיעור ק"א דתרומה היא אלא במינו אלא אפי' כתערבו שלשה מינים הללו של תרומה בשלשה מינים דומתן של איסר לא בעינן הכא ק"א כמו בשאר תרומה מין במינו דהכא כל חד בטיל בשאינו מינו בשאים דהא לכל מין של איסור יש כנגדו בתערובת שאים שאינו מינו ובכ"ג אמרי' שלק אם מינו כמי שאינו ושאינו מינו מבטלו כדאי' בגמ' אמ"ד מין במינו לא בטיל והוא בפוסקים בי"ד סי' ל"ה ס"ב ואם נתבטלו שלשה מינים הללו בקדרה של בשר כמי בני שאים כנגד כולם אע"פ שאין שוין בטעמן ובשלמא אמרי' אדרבה איסורין מבטלין זא"ז דמים לא שוו בטעם הא לא שוו בטעם. היינו דאמר חזקי' במינו מתיקה אע כלומר כיון דשוו בהא עבוקן לאוין למתק את הקדרה אע"פ שאין טעמן

שוה כולן מבטלין וממתקין את האוכל חביב כמו מתיקת טעם וכיון דבלא בקדרה חביבי כאילו כולן נותנין טעם א' ה"ה ביבש נמי מה"מ מצטרפין להצריך בשים כנגד כולן אם יבטלם יתנו טעם. ובהבי נ"ל לייש מה שהקשו התוס' בתס' שבת ד' נ' אהא דחזקי' דמוקי לה במינו מתיקה כתבו התוס' וא"ת כיצי מיירי אי בטוחן טעם אפי' באחר אין בשם בנ"ע אפי' מינו מתיקה נמי לא. וי"ל דאפי' יש בהן בנ"ע באחר מינים שרי דנ"מ לפנם הוא עכ"ל התוס'. ולמאי דפי' נ"ל לזה דאדרבה ודאי בהינו טוחן טעם מייני דא"ה לבשם מינים לינן טעם אחת מבטל חבנו. אלא משום דטוו בטיחוק חביב לה בנ"ע וזה לא שייך באחר מינים. ומיובב נמי מה שדקדקו התוס' שם הא דאמר אחוין למתק ולא אמר מפני שמתיקין הא בנפלו לקדרה מייני ע"כ ולמאי דפי' ניחא דמתני' אסור ומצטרפין קתני והייטו לאסור בלא ומצטרף ביבש ובני יבש לא שייך ממתיקין אלא לאוין למתק אם יבשלם: רש"א בנים ובשלם שמות כו' לו שני מינים כו'. ולא מני שמתא ר"ם אומר אין מצטרפין מבוש דמילתי' דת"ק דאמר לו מבשלם יש לפרש הר"ק לו שלשה מינים וסם ג"כ שלשה שמות וכן פי' רש"י בשם ע"ז ואי הוה מני שמתא לר"ש אין מצטרפין ה"א דאסיפא לחולה פליג כיון שחלוקין במין ובשם. אבל בשחלוקין בא' מהן מודי לכ' שאלר לפרש בחלוקין בא' מהן נמי פליג: אינן מצטרפין. מדקתני סתם אין מצטרפין משמע בין בלא בנותן טעם ובין ביבש אין מצטרפין דאל"כ הו"ל לפרש בדפרים ר"א בר"פ ואמר מצטרפין בנ"ע ולא לאסור אלא ר"ש לעטמי' דפליג נמי בר"פ דאין מצטרפין אפי' בנ"ע דבהא הוא דפליג התם אדר"ש. וקמ"ל דהכא בשני מינים נמי פליג ולית לי' דמיני מתיקה חביב כמו טעם אחד. אלא שהתוס' בתס' ע"ז כתבו מדת"ק אמר אסור ומצטרפין והייטו אסור בלא ומצטרף ביבש ולא קתני מצטרפין לחוד ושפיר אמרינן בין בלא ובין ביבש ולזה תירצו דאי הוי מני שמתא ה"א דר"ש בתרוייהו פליג ולהכי קתני אסור ומצטרף דר"ש לא פליג אלא להצטרף ביבש לא מצטרפי דאלא מודה דבנ"ע מצטרפי דמבלין לטמטא עבידי ולא בעלי עכ"ל ואני אמה דהא לקמן מי"ד ומש"ו פליג ר"ש בבאור ותבלין בהדיא ואין לחלק דהתם בשני שמות מייני תרומה ובלאים וכם מין מ'. ודבני התוס' הם לעניין שני מינים דאדרבה לעניין טוחן עטם אי מין מ' לא מצטרף ר"ש שני מינים דלאו חד טעמא להו ואדרבה מ' מבטל חבנו וגם מיקר קוטיתם דלא קתני מצטרפין לחוד נ"ק דאינמרין לאפוקי מדר"א דאמר לטיל בר"פ מצטרפין בנ"ע ולא לאסור. וג"ל דהא דלא תני הכא נמי פלוגתא דר"א כמו בר"פ משום דלעניין שני שמות ומין מ' לא נריכא דהא גר"ש דשני מינים לא מצטרפין כיון דלא שוו בטעמייהו ומבטלין זא"ז ומיני

מתיקה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

יא אחר אחרון אני בא. אם השאור של תרומה נפל באחרונה הנעשה כולה נעשית מדומע. ואם של חולין נפל באחרונה הכל מותר. שהאחרון הוא שנעשה החמוץ. והא דשרי ר' אליעזר כשנפל אותו של חולין אחרון. היינו דוקא כשקדש וסלק את האיסור. ואע"פ שהועיל קצת שסייע לאחרון דהיתר לגמור החמוץ. אף על פי כן נתבטל טעמו ואינו חוזר ונעור. אבל לא קדש וסלק האיסור ונתחמץ על ידי שניהם אסור. דסבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור: לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ. דזה וזה גורם מותר. והלכה כחכמים: **יג** כלים ששבן. כגון מנעלים ושאר כלים של עור שסכין אותן בשמן לרככן: וחזר וסכן בשמן טהור. לאחר שנתייבש השמן הראשון והטבילו לכלי שנטמא בשמן טמא חזר וסכו בשמן טהור וכשמשתמשים בכלי נפלט השמן לתוך: אחר ראשון אני בא. דסבר ר' אליעזר ראשון נפלט לתוך: והחכמים אומרים אחר אחרון. סברי לאחרון נפלט

יא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עסה. לא בזה כדי להמץ ולא בזה כדי לחמץ. נצטרפו וחמצו. ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא (לפ) **. וחכמים אומרים בין שנפל איסור בתחלה בין בסוף. לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ** (פא) **: יב יועזר איש הבירה** (פא) **היה מתלמידי בית שמאי ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח. ואמר לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ** (פב) **: יג כלים** (פג) **שסבן בשמן טמא** (פד) **וחזר וסכן בשמן טהור** (פה) **. או שסבן בשמן טהור. וחזר וסכן בשמן טמא** (פו)**. רבי אליעזר אומר אחר הראשון אני בא** (פז)**. וחכמים אומרים אחר האחרון** (פח)**: יד שאור של תרומה. ושל כלאי הכרם. שנפלו לתוך עסה. לא בזה כדי**

ציונים

יא שאור. פסחים כו: ע"ז מט. ע"ב: תמורה יב.: **יד שאור.** מיי' פס ה"ג:

משנה ראשונה

מתיקה לית ליה דמיתוק לא חמיצ לי' כעיסה וכדל"ש: **יא אחר** האחרון אני בא. פי' הר"ב דוקא בשקדש וסילק את האיסור וכו' הכי אמר מאיר בפ' כל שעה דר"ז ואיכא למידק דא"כ סיכי אמר אחר האחרון אני בא הא הראשון כמי אוסר כמו האחרון ואין היתר אלא בקדש וסילקו וזה לא הוזכר בדבריו וא"כ העיקר חסר ותנ"ל לאביי לאוקמי לה בכה"ג ולא בפשטה והכי פריך כמי סתם תנ"ל דטעמא דר"א כראביי כו'. ומיהו י"ל משום דפשיטא ליה לאביי דר"א מוקי בזוז"ג ובכלמשיק סתם בגמ' ולא אפשר לאוקמי כפשטה אחם המולין נפלו לבסוף שיהא מותר אא"כ קדש וסלקו. ואפשר כמי דתליא מחכמים מסמע ליה הכי דקתני ומכ"ח בין שנפל איסור בתחלה וכו' דלישנא יתירא ולא הו"ל למיתני אלא ומכ"ח לבסוף. אינו אוסר כו' אלא דמשמיעו לר"א דבלא קדש וסלק אוסר אפי' נפל איסור תחלה ובנפל איסור לבסוף לעולם אוסר ואמו למיפלג עליה בתרוייהו וה"ק בין שנפל איסור תחלה אפי' לא סלקו ובין כו' ואא"ת הכתא דפליגי בזוז"ג ובנפלו בבת אחת נמי פליגי ולא קתני אחר אחרון אלא לרבותא דהיתרא כשנפלו המולין לבסוף מותר כשקדש וסילק האיסור. אם כן אדמיפלגי במחמץ דאין איסור ממחמץ אלא מדרבנן ליפלגו בעיקר כעיקר מדאורייתא כגון שנפל אלי זית אלב בחמה ואלי זית אלב מים אח"כ לגלגים זיתים של היתר וסילק את האיסור קודם שנפל של היתר לר"א מותר. וי"ל דולאי עיקר מילתי' אתי לאמתני' דל"א ס"ל זוז"ג אסור מדלאסר בנפל איסור

כדי

ח"ג. **יא** לתוך נפ"ל בתוך. עסה נפ"ל ותמורה הנייסה. לא בפסחים ואין וכן בפרק ותמורה ולא. להחמיץ בפסחים ותמורה להחמיץ וכן בכל המסכה. נצטרפו נפ"ל ונצטרפו וכ"ה בכה"מ המלייתים ובירושלמי הצטרפו. האחרון נפ"ל אחרון וכ"ה בפסחים ותמורה. אינו בפ"ל ה"ל שאור ובה"ה בפסחים. בתחלה בפסחים ובפ"ז מע ותמורה לבתחלה. בין בכה"מ המלייתים ובכן. בסוף בפסחים ובכ"ז מע שנפל איסור לבסוף ותמורה שנפל איסור בסוף וכ"ה נפ"ל. אינו בתמורה אין וכ"ה בירושלמי. אוסר נפ"ל המלייתים אסור. **יב** בית בירושלמי נ"ע. **יג** וחזר וסכן בשמן נפ"ל ואח"כ בשמן וכן בתמוך.

מלאכת שלמה

כדקאמר ת"ק וא"ע נע"ל. וה"ר יהוסף ז"ל הגי' רש"א שני שמות ממין אחד או שני מינין וכו'. ומתוך מלת ושנשה וגם סמ"ם של מנים. וברמב"ם פס"ז מהלכות מ"א כתב שלשה שמות משם אחד כילד כגון כרפס של מהרות וכרפס של אפר וכרפס של גינה אע"פ שכל אחד מהם שם בפני עצמו הוא"ל והם מין אחד מלמרפין לחבל ע"כ ועיין במ"ש לעיל סי' ו': **יא** שאור של חולין וכו'. שנפלו לתוך העיסה. של חולין בזה אחר זה וכשנפלו בבת אחת בירושל' בעי לה ומסיק דאפי' נפלו בבת אחת פליג ר' אליעזר דס"ל זה וזה גורם אסור ומעמא דר' אליעזר דשרי כי הוי אחרון דחולין בשקדש וסילק את האיסור וכו' כמו שפירש כבר ר"ע ז"ל ולא משמע כן פי' הירושל' מפי' ה"ר מאשון ז"ל: נצטרפו וחמצו. מ"ה הצטרפו וחימצו ה"ר יהוסף ז"ל. וכן סגי' ג"כ לקמן סי' י"ד וס"ו. וכתב הר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז דף שפ"ה ע"ב שהרמב"ן ז"ל פי' דלדעת הראב"ד ז"ל שכתבתי כבר בקיצור לעיל סוף סי' ב' מתני' דהכא על כרחין בתרומה דישראל קמיירי דאי נאו הכי ראשון ראשון בטל לדעתו ז"ל אבל הוא הר"ן ז"ל נתן שם טעם לשבח דלא נריכן לאוקומה בהא ח"ל דבולאי דבזה וזה גורם לא שייך למימר ראשון ראשון שהרי נשתנה דינו שלף היתר אוסר בו למ"ד זו"ג אסור מה שא"כ ולאי בשאר מתני טעמים שהרי הדבר פשוט שאם כיון נגלה וכיון שחומה נעשרפו ונתנו טעם בטקפה מותר אפי' למ"ד זו"ג אסור וחמץ שאני לפי שמפני שהוא הכשרו של עיסה הרי הוא כאילו נתהוותה העיסה מכח הגורמים וכשתדקדק בכל זו"ג שבתלמוד על דרך זה הוא ומעתה לא נריכון לאוקומה להא דשאור של חולין ושל תרומה בתרומה דישראל שנריך לחרים וכ"ם דליכא לנשרי לרבנן אם נפל שם איסור אחר מטעמא דראשון ראשון בטל שאין לו עין באיסורא דגורם כלל כיון שבגרמת איסור בא דבר זה לעולם או כתקן בעיקר תיקנו עכ"ל ז"ל בחיסור נבד לאי יש בשניהם כדי להחמיץ נראה לשבר"א דשרי דהא תניא בפ' בתרא דע"ז וכו' אבל שם בפ' כל שעה דעד שיהא בו כדי להחמיץ ר"ל דשרי דהא תניא בפ' בתרא דע"ז וכו' יש בהיתר כדי להחמיץ נראה לרשב"א דשרי דהא תניא בפ' בתרא דע"ז וכו' אבל שם בפ' כל הכלים כתבו עד שיהא בו כדי להחמיץ ואז אסור אפי' יש בהיתר כדי להחמיץ דוקא בבא מן שמן הראשון יוצא הבא אבל מ"מ הוא מוליאו ויוצא עמו הלכך לא יסוך אפי' שמן טהור אחר שבילה דקמא פליג ורבנן סברי לאין יוצא אלא אחרון דוקא הלכך לא יסוך אפי' שמן טמא אחר שמן טהור כי פליג טמא הוא דפליג אבל שמן טהור אחר שמן טמא יכול לסוך וכי איתא בתוספתא דתרומות פ"א הר"ם בירילי"ן ז"ל. וכן פי' ר"ש ז"ל נ"כ אבל הרמב"ם ז"ל פי' דמתני' מיירי בכלים שאינם מקבלין טומאה כגון כלי אבנים וכו'. ועיין במ"ש ר"פ בתרא דמסכת פרה: בפי' ר"ע ז"ל דסבר ר"א ראשון נפלט לתוך וחכמים אומרים אחר אחרון סברי אחרון נפלט. כתב ה"ר יהוסף ז"ל פי' ואם השמן הוא טמא הוי הכלי טמא ואם הוא טהור הוי הכלי טהור וגרשה דמיירי לענין

עגילה

יכין — תפארת ישראל — יכין

לא שייך עגלה: **לט**) שהאחרון הוא שגורם החימוץ ודוקא בקדש וסילק האיסור קודם שנתן שאור היתר אבל בלא סלקו קודם שנתחמץ זו"ג אסיר: מ) דזו"ג מותר: מא) ר"ל הי' שר בביתמ"ק לגוות ולפקד בכל העניינים דבהמ"ק נקרא בירה [יומא ד"ב א'] : מב) כ"ל דר"ל דמוסיף חכמים דבשיכן כדי להחמיץ כל ג' נמי אסור [עי' לעיל כ"מ]: מג) כמנעלים ושאר כלי עור: מד) ונבלע בהן השמן והטבילן והרי הטבילה לא אהני לעהר השמן הבלוע מדאמרינן מים [במקואות פ"י מ"ח]. לעפ"כ כשאר הכלים טהורים אחר שטבלן דטומאה בלועה אמ"ט: מה) ודרך הכלי כשהשתמש בו להפליט השמן הבלוע בו: מו) ר"ל אף אחר ראשון דמשייכן נפלט: מז) דס"ל דכלי שבע משמן הראשון והוא

לזוהה

בנפוף אלא אבל אוכלים אמרי לה אחר אחרון אני בא דמשכחת לה זימנין דמותר כשהחולין **נפלו לבסוף** סילק האיסור. ולענין איסור דזו"ג הוי מחמץ בכותא דנקט מחמץ לכותא דחכמים דאמרי לעולם אינו אוסר וכו' ומשמע לאפי' שאור של תרומה הוא הנאב ושל חולין מינע אפ"ה אינו אוסר כיון שאין בו כדי לחמץ. ולהא מלתא הוי מחמץ בכותא מפי דלמנין מעם בעיקר פשיעא כל שאין שם טעם איסור אינו אוסר. אבל מחמץ שאין האיסור אלא משום פרסום פעולתו כדפי' לעיל בפרקין קד"א דאי דובא לאיסורא הא איפכמתא פעולת האיסור קמ"ל: **יג אחר** הראשון אני בא. משמע הכא דין לר"א ודין לחכמים לא נעמא השמן הטהור מן הטמא בפנים כשהם בלועים דטומאה בלוע לא מעמא וכן עכרה בלועה כדתנן בסוף מס' מקואות. א"נ מנגע בית הכתרים לא מעמא כר' יוסי פכ"ז דכלים מ"י. ומכאן קשה אסוגיא דפ' בהמה המקשה ד' פ"א דאמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מעמאה כך עכרה בלועה כו' ופריך רבא מאי קמ"ל מרוייהו תנינהו במס' מקואות ומשני כי קאמר רבה כשם שבע מבעוה אחת טמאה ואחת מטהרה דלא מעמא טמאה לטהרה. ופי' הש"י והתוס' שם דממתני' דמקואות לא מעמינן אלא דטומאה בלועה לא מעמאה עכרה בלועה דאינה מחמתי' דהכא דשמעינן נהדיא בשניהן בלועין נמי לא מעמא ומאי קמ"ל רבה. וי"ל דמהכא לא שמעינן אלא בטומאת משקין דרבנן דקי"ל פ"ד דטהרות מ"ש ומ"ו משקין לטמא אחרים דרבנן ורבה קמ"ל דאפי' בלאורייתא לא: **יד שאור** של תרומה וכו'. יש לחמוה מאי קמ"ל הא שנינן לה במ"ו דלחכמים שני שמות מלמרפין ובר"ש לא מלמרפין. ומכאן קשה על שבת המוס' נמס' ע"ז דמפרש לפי שאמת כן דלר"ש דוקא בינם לא מלמרפי ובר"מ מודה ומ"מ לומר כן כדתנן **שבת**. ומ"מ דבמ"ו נמי מיירי בחבלין אם לא קתני ומינלו כדתנן בסוף כדי וכלא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דמשקה מטמא כלי: **טן תבלין** וכו'. אינטריך לאשמעינן דאי לא השמיענו אלא בשאור הוה אמינא דדוקא כשני האיסורים של מין אחד. הוא דמצטרפין לאסור לזרים לרבנן. ולהכי נקט שאור משום דכתיב שאור אחד מתמצת המזין דשארא בא לידי סרחון. כמ"ש במ"ה פ"ב דפסחים. אבל בשני מינים ושני שמות אימא מודו לרבי שמעון. להכי תני תבלין שיש בהן הרבה מינים ואפילו הכי אסירי לזרים. ואי תני תבלין הוי אמינא בהא פליג ר' שמעון אבל במין אחד מודה. להכי תני לדלעיל. וכיולא בזה הגריסים הרמב"ם. אלא שיש לו פי' אחר בפירוש שמות דלעיל דכמשנה עשירית: **טן חתיכה** של קדשי קדשים וכו'. הר"ב מפרשה בטעם המצוות דלעיל ואע"ג דלא לגבי דידן אסור לזרים. רבנן לטעמייהו דאמרי לעיל תבלין משנים ושלשה שמות מצטרפין לאסור הדבר הנתבל: ומותר לכהנים. דתרומה שריא להו. ואין בכלאי הכרם כדי להחמיץ: ר"ש מתיר לזרים. לטעמיה דאמר שנים או שלש שמות ממין אחד אין מצטרפין: **טן תבלין** של תרומה ושל כלאי הכרם. בהא נמי רבנן לטעמייהו. ור' שמעון לטעמיה. ואין תבלין כדין שאור: **טן חתיכה** של קדשי קדשים. שאסורה לזרים ומותרת לכהנים

כדי לחמץ. ולא בזה כדי לחמץ. ונצטרפו והמצו. אסור לזרים (מח) **ומותר לכהנים** (מט). **רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים** (נ): **טן תבלין** (נא) **של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו בקדירה. לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל. ונצטרפו ותבלו. אסור לזרים ומותר לכהנים. רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים: טן חתיכה של קדשי קדשים** (נב)

ח"ג. יד ונצטרפו נל"ם נצטרפו וכן נמשנה המעוכה. **טן** בקדירה ניטפלמי לתוך קדירה וגל"ש לקדרה. לזרים ולכהנים נל"ג ול"ש לכהנים ולזרים ול"ה במצ"ע. **טן** קדשים נל"ם הקדשים וכן במשנה המעוכה.

מלאכת שלמה

מצילה כגון הא דתנן במסכת עדויות על אדם הסך בשמן טהור ונטמא ונבל וכו' כי' שמן טמא וכו' ע"כ: **יד אסור לזרים ומותר לכהנים**. משום דלכהנים הוא להם כמו שאור של תולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה של ישראל שאמר בהם אינו אסור עד שיהא בו כדי לחמץ ור"ש דן דין שאור של תרומה ושל כלאי הכרם כדין מה שקדם זכרו באמרו התרומה מעלה את הערלה ואע"פ שאין לומין זה לזה דמיון גמור. הרמב"ם ז"ל: **טן תבלין** וכו'. השמיענו מחלוקת חכמים עם ר"ש בשני המאמרים ר"ל בשאור ותבלין שאינו נפלגו. והלכה כחכמים: **יד אסור לזרים**. רבנן לטעמייהו דאמרי לעיל תבלין משנים ושלשה שמות מצטרפין לאסור הדבר הנתבל: ומותר לכהנים. דתרומה שריא להו. ואין בכלאי הכרם כדי להחמיץ: ר"ש מתיר לזרים. לטעמיה דאמר שנים או שלש שמות ממין אחד אין מצטרפין: **טן תבלין** של תרומה ושל כלאי הכרם. בהא נמי רבנן לטעמייהו. ור' שמעון לטעמיה. ואין תבלין כדין שאור: **טן חתיכה** של קדשי קדשים. שאסורה לזרים ומותרת לכהנים

ציונים

טן תבלין. עם: **טן** חתיכה. פ"ל פ"ל פנלכות מעשה"ק הי"ג:

תוספות חדשים

משנה פו [תוי"ט ד"ה] **תבלין** פי' דשתם שאור אחד מתמצת מינים כו' עכ"ל. אין לסקפות דמ"מ הוי שאור של מינין ושאור של שעורים דהוו שני מינים ז"ל דהא קיי"ל כרבא בפ' בתרא דע"ז דאלוי' בתר שמא דמתירא דתנאי ואמוראי דשעורי הוי מין במינו: [בא"ר] **אבל** בב' מינים וב' שמות אימא מודו לר"ש עכ"ל. לפ"ז לא היה צריך לפרש לעיל במ"ו לו מלבשה מינים משם א' ד"ל כשנטנו לו מב' מינים וגם כ' לא ג' שמות כמ"ש הכא וא"ע גם ע"ש ולפי הנא הבלין כו' אבל במין א' מודה עכ"ל. לא יכולתי להבין דהא כמ"ו לעיל משורש בדברי ר"ש דב' שמות ממין א' אין מצטרפין והיאך מלקין למימר דמודה וצ"ע. (הר"ן). והרמב"ם לשיטתו דלעיל: [בא"ר] **ואי** תני תבלין כו' אבל במין אחד מודה כו' עכ"ל. וצ"ע דבבר שמעינן לה ממתניתין ו' דאמר ר"ש דאף ממין אחד אין מצטרפין. ויש לישב דאי ממתניתין ו' דלעי' הוי אמינא דדוקא לענין יבש בעין אין מצטרפין אבל בנתינת טעם לקדרה מודה ר"ש דמצטרפין וכמו שכתבו תוס' בע"ז דש"ו לכן הדר ותני הכא לאשמעינן אפילו בנתינת טעם אין מצטרפין. כן נראה לענ"ד:

משנה

חדושי מהרי"ח

משנה פו [תוי"ט ד"ה] **תבלין** כו' איצטריך כו' וכיוצא בזה הצריכם הרמב"ם כו'. עי' בפי' המשנה להרמב"ם רק הרב תי"ם מפרש כוונת הרמב"ם דלמה שאור הוא מין אחד ותבלין הוא ב' מינים ויפה פי' לפי סברת הרמב"ם אבל לי קשה דהא תנן בפס' חלה פ"ד מ"ב החיטין אינו מצטרף אלא כו' ע"ש וא"כ יש ג"כ בשאור כמה מינים ולולא דבריהם הייתי אומר הפך דבריהם דבשלמא בשאור אז כוונת האיש לעשות העיסה חמץ אז לא אכפת ליה אם יהיה משני מינים אבל תבלין מסתמא מין אחד צריך כדי להכל בו רק שלא היה באחד בשיעור ובשניהם היה **כשישור** אבל הכל מין **אחד הוא"ל** הר"ק בהשך הדריכות:

יכין

דוחה הנני ושלנו לחוץ: **מח**) הכרי שיהן אסורים לזרים ורבנן לטעמיי' במ"י דשמות מחולקין מצטרפי': **מט**) לדידהו הוה ליה זוז"ג: **נ**) לטעמי' במ"י דאמ"ל: **נא**) קמשמע לן פלוגתי' נבי

תפארת ישראל

הכא תרתי שאור ותבלין נפרט בסמוך: **טן תבלין** של תרומה. ולריכא לאיתני תבלין ומאור כתב תוי"ט דאי תני שאור ה"א דוקא שנתיסה מין אחד שאין שאור אלא מה' מינים כו' והוא המוה דאמרו ה' מינים חמיצי מין ג'. וגם מ"ש אי תני תבלין ה"א משום שהם שני מינים פליג ר"ש אבל במין אחד מודה. זה תמוה יותר דבהדיא פליג ר"ש לעיל מ"ו בשני שמות ומין אחד. וגם בפי' הרמב"ם קשה דאיהו עביד לריטתא דאי תני שאור ה"א משום דשאור ושאור שם א' ניטו ובשא אחרי דבנן אבל תבלין ותבלין הם שמות הרבה כו' ע"כ ולעמעמי' אזיל דאיהו **פ"ל** שמות הייט שם הקריאה כדלעיל מ"ו. ומ"מ אינו מוכן דמאי ס"ד דבנני שמות מודו רבנן והא לעיל מ"ו תני בהדיא שמלבפין. ומיהו לאאי דפי' בתמני' דלעיל דהני מצוות דהכא לר"ש לריכי דאף בנתינת טעם לא מלבפי דקתני ומתמו ומבלו. ולהכי לריכי מכוויהו דאי תני שאור ה"א אחם פליג ר"ש משום דמימון אינו מתן טעם ועיקרו משום פירסום פטולתו אבל לא טעם מתם הוא אבל בטעם ממש מודה קמ"ל הבלין ומיבלו. ואי תני תבלין ה"א בהא פליגי רבנן ובשאור מודו לר"ש לריכא. ומשמא ניחא דבטלתו מצוות הכא עד סוף פרקין דתני בטלתו פלוגתא דר"ש ולא תני נמי פלוגתא דר"א כדתני בר"ש ר"א אומר מלבפין בר"ע אבל לא לאסור ע"כ והייט משום דהתם מ"ק סתמא אמר מצטרפין ומשמע

יכין

דבתבלין דאפילו מינין ממחולקין ואסורים מחולקין מצטרף לרבנן וקמשמע לן בשאור דאפי' מין א' ושמות מחולקין אמ"ל לר"ש ואף דהא כבר שמעני לי' במ"י סד"א דהתם רק בדבש בדבש: נב) דאסור לזרים:

ראשונה

לכל מילי בלא ובדבש ואתי ר"א למימר דוקא בנ"ש. אבל מצוות דהכא דמ"ק תני בהדיא ומתמו ומבלו ומתבלו ובדבש לא אייני הכא ולעיל מ"ו כתבנו עכם דלא מייתי התם פלוגתא דר"א: **טן חתיכה** של קדשי קדשים כו'. פי' הר"ב דס"ל פליגי בפלוגתא דלעיל אי שני שמות מצטרפי וחכמים לטעמייהו ור"ש לטעמי' וכ"כ הר"ש. ואע"ג דהייטו הך והא מו לתה לי. צ"ל דלר"ש איצטריך דסד"א דהכא מודה ר"ש דאע"ג דפיגול וזרות שני שמות הן. תשיבי כעם א' דכולהו מעוט שם קדשים אתו דאין פיגול אלא בקדשים קמ"ל. וא"ת אמאי תניא לפיגול וזרות שני שמות הא קודם שנתפגל הוה עליה איסור זרות ונהי דאמ"ל אתי פיגול ומייל דהוי איסור מוסיף שנתוסף איסור לגבי הכהים מ"מ איסור זרות נמי לא פקע וכיון דאיכא נמי בכך איסור זרות כמו בהך דכשרה הוו שם אחד לענין לירוף. וי"ל דגבי פיגול לא הוה איסור זרות מעולם כדאמרי' בתמ' מכות ד' י"ח זר שאכל מפטמת ומשם לפני זריקה פטור וליף לה מקרא המם וכל פיגול קודם זריקה הא ועוד נמי אע"ג דהוי אחר זריקה מ"מ מיד שנאחר לכהנים משום עמר פקע איסור זרות מהאי קרא דהתם דכל שאינו ראוי לאכילת כהנים אין בו משום זרות וכן פסק הרמב"ם בהדיא ספי"א מהל' מעה"ק ובהכי ניחא הא דפליג ר"ש ומתיר אף לזרים משום דבני שמות לא מלבפי. והא לר"ש לא מייל איסור פיגול לאיסור זרות דאיסור ס"ל בפ' אלבשה אחין ד' ל"ב אין איסור חל על איסור אפי' באיסור מוסיף. אלא ע"כ דאפי' בפיגול

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לכהנים: ושל פגול. ושל נותר. ושל טמא. דאסירי בין לזרים בין לכהנים: שנתבשלו עם החתיכות. של חולין. ויש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן. ושל פגול נותר וטמא בפני עצמן: אסור לזרים. רבנן לטעמייהו דאמרי שנים ושלשה שמות ממין אחד [אין] שנים או שלשה שמות ממין אחד [אין] מלטרפין. הכותר שיש לכהנים. דהייט משהוקדשו עד אחר זריקת דמן. נתחייב בקרבן מעילה. כך לריכין לפרש דהא תנן ברים מעילה. דמשהותר לכהנים אין מעילה לישראל. אלא דה"ק דלישראל אין להם היתר לעולם. והייט בקדשי קדשים שאינן נאכלין אלא לכהנים. ויש בו עוד חומרא. דאם אכלו בשעת הכותר שלכהנים נתחייב במעילה. אבל לכהנים יש שעת הכשר. כלומר ראוי להיות מותר. אם לא יתפגל. ואע"ג דפגול וכן נותר שייכים אף בקדשים קלים. מתניתין לא מפרשה אלא בקדשי קדשים. דקדשים קלים מותר לישראל כמו לכהן. ואע"ג דהמורם מהם נאכל לכהנים. כדתנן באיזהו מקומן. מכל מקום הואיל ולא שייך במורם מעילה כלל כמ"ש הרמב"ם ברים פ"ב מהלכות מעילה. הלכך לא התחילו בפגול ונותר שלהם בישראל יותר מבכהנים. ומבואר הוא דכל זה אינו אלא חומרא בעלמא דהא בנתבטל טעמם איירי כמו שמפרש. וירא"ה נמי דלאו דוקא שנתבשלו כל השלש חתיכות בבת אחת עם חתיכות חולין. אלא הוא הדין כשכל אחד נתבשל לבדו עם חתיכות הולין. דהא מטעם שהם חמורים על ישראל נגעו בהו. ולפיכך נמי מותרים לכהנים כי") נתבטלו. ואין כאן שייכות להיתר מעלה את האיסור. וזהו שכתב בחיבורו בפ' עשירי מהלכות מעשה הקרבנות בזה הלשון. חתיכות של קדשי קדשים. או של פגול. או של נותר. שנתבשלו עם חתיכות אחרות. אותן החתיכות אסורות לזרים. ומותרות לכהנים. עכ"ל. וחמיהני על בעל כסף משנה. שעל מה שכתב הראב"ד בהשגותיו. והוא שהיה בטל היתר כדי להעלות את האיסור כתב שזה דבר פשוט. וכתבו רבינו בהדיא בפי' המשנה שם. אבל קשה שלא הזה ליה לומר לו או וע"ע. עכ"ל. ולפי מה שהתבאר מדברי פי' המשנה. מבואר דאדרבה שאין זה ענין כלל להיתר מעלה האיסור. וזה שאמר שרבינו כתב כן בפי' המשנה. חושב אני שראה פירושו למשנה הקודמות ולא עיין בפירושו למשנה זו. ויחא נמי מה שדקדק לכתוב או לו. דאין חלוק בין נתבשלו כולם בבת אחת בין נתבשלו אחת אחת. כמו שכתבתי: **של פגול ושל נותר.** הר"ב כתב ושל טמא. ולא נמלא כן בטוסחות המשניות. גם הר"ש לא כתבו. אבל לפי' הר"ב ניחא טפי לי גרסינן ליה ולהרמב"ם ניחא טפי דלא גרסינן מה שפי' כמו שהעתקתיו. וכתב אח"כ וז"ל וזהו מה שאמר בכאן שמותר לכהנים בין טהורים בין טמאים לפי שהכל נטמא בנותר ופגול כמו שיתבאר במקומו ע"כ. ועיין בסוף מס' פסחים.

*) נד"מ מתבטל.

מלאכת שלמה

ומצאתי מונה בלשון המשנה שנפלו לתוך הקדרה וכן בספרי כתיבת יד: **תז בסוף** פי' ר"ע ז"ל צריך להגי' ממין אחד אין מלטרפים. ומשמע מפירוש הרמב"ם ז"ל דגרים במתני' ר"ל מתיר לזרים ולכהנים וגרים נמי ברישא חתיכה של קדשי קדשים אבל אני מצאתי בספר כתיבת יד טשה המשנה כך חתיכה של פגול ושל נותר ושל קדשים שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים וגרסה שהיא גרסת הירושלמי ג"מ לר' יוחנן אלא אפי' לרים לקים

חלופי גרסאות

של נאכלים ושל וכ"ש בל"ש. החתיכות ביתרומי החתיכות.

תוספות חדשים

משנה פז [תוי"ט ד"ח] **חתיכה** ס' ופמיכי על בטל כ"מ כו' ולא עיין בפי' למשנה ז עכ"ל. ולא הבנתי דברי דבודאי כוונת הראב"ד שיהא בשאר חתיכות ס' לא שלא יהא כ"ש וע"ז שפיר כ' הכ"מ שרבי' כ"כ בפירוש המשנה דמיירי שנתבטל וכמ"ש הטו"ר בעצמו לעיל ובטל כ"מ שפיר עיין בפירושו למשנה ז ואין כוונת הראב"ד וכ"מ שיהא כל אחד מהם בטל הכירו אלא החולין יהא בהן כדי לבטל האיסור שנתבטל בהן ודברי הטו"ר צ"ע:

תוס' אנשי שם

תז תוי"ט ד"ה רתיכה כו' תומרת בעצמה כו'. לי הסדיוק נעלים דברי כי הוא נגד סוגיית ערוכה בחולין יבמות ד' פ"ב. דאריך לר"ל מברייתא חתיכת עמלות בטהרות בטל לאסור לכהנים אבל תעלת בחולין לענין לאסור לזר לא בטל ומקשה ומפרק ע"ז בתירוצים שונים ודחוקים דמ"ש ריטא ומ"ש סיפא ונפ"ד הטו"ר כתוב בהדיא החלוק ומדויק הברייתא דקתני תעלת בחולין דלא בטל לענין זר ועע"ב. (אומן יוסף). ד"ה של פגול כו' לפי שהכל נטמא כו'. לא זכיתי להבין דבריו אינו כהן מהור לא טמא מותר לאכול קדשים טמאים אף שהוא טמא רק מדרבנן ולא נאמר דשאני הכא דכתו שהאיסור של פגול ונותר מתבטל בתוך התיכות של חולין מ"כ הוי רק כחולין טמאים ולכך הטלי לאכול אף כהן טהור פי שאינו אוכל חולין בטהרה מ"מ ל"ע מאי נחיתא עשה הוא זה לפי שהכל נטמא דמשמעות דבריו מכח שנטמא לכך מותר לדרכה אי לא נטמא פשיטא דמותר מלאכל בתיכת חולין ול"ע. (יין הרקח):

יכין — תפארת ישראל — יכין

נג) דאסור גם לכהנים: נד) והיה בחתיכות רק כדי לבטל אחד מהאיסורים ולא כדי לבטל כולם. וכ"ל דמש"ה לא נקט הכא בשר תאוה

משנה

בפגול וטמא וכל שנפסל מתכילת כהנים פקע איסור זרות: **אסור לזרים** ומותר לכהנים. פי' הכ"ב דמיירי שיש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן ושל פגול בפ"ע ע"כ. ופיסור הביטול כאן לגבי הרוצה בטומן מעשה והיינו אם יש בשיש ברובע כנגד אחת מהן כדין מין בשאינו מינו. אבל אם נתבטלו גם החתיכות עצמן בחלוט מכיר האסורות לגרך מלה ואחד עדין דימוס הקדשים כדימוס החכומה כלאיתא בפ' הבכל ד' פ"ח ופסקה הרמב"ם פפ"ו מהמ"ח דין י"ב. וכל מין במינו לגרך מלה ואחד. ודע שהרמב"ם ז"ל יש לו פי' אחר במשנה זו מעוס לאיסו מפרש בטליה פרקין שני שמות אינם שני שמות לאיסורין חלוקין אלא שמות הקריאה כמו שנקראו חפי העם. והלכך לא שייך הכא בני חתיכות וחתיכות שהם שמות חלוקין שהרי אינם חלוקין בשם הקריאה שכולן נקראין בשר והלכך לא מלי לפרש הכא כפי' הר"ש והכ"ב ומפרש פלוגתא דחכמים ור"ש בסנהדרין בעלמא דלחכמים אסור לזרים אפ"פ שיש בהיתר כדי להעלות ואין באיסור כדי ל"ש וגם מכיר חתיכות האיסור והוציאם מן הקדרה אפ"ה אסור לזרים דחמיר איסורא דקדשים לגבי זרים שלא היה לאוי להם משולם אבל לכהנים שהיה להם בשם הבשר מהני ביטול לחיבריי". וכ"ש לית ליה הך סברא אלא כיון שנתבטל מותר לזרים ג"כ. אבל אם איכא עשה איסור בחולין לבו"ע לא מהני ביטול. וכן אם אינו מכיר חתיכות איסור אפי' אחד בחלוף אסור הכל אפי' אינו נותן טעם ואין מחלוקת כלל בזה. אלא תולף דבריו בפירושו. ובחבורו פפ"י מהל' מעה"ק העתיק לשון המשנה בשתם שאם נתבטלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ע"כ ולא כתב שום טעם לדבר והראב"ד הבינה והוא שיהא בהיתר כדי להעלות האיסור ע"כ וכ"ל שיהא בהיתר לבטל טעם האיסור וכדברי הרמב"ם בפירושו וזה שפטום ולא ידעתי למה דמה הוי"ש דברי. אמנם ביקר פי' הרמב"ם אינו מובן כלל דמה סברא היא לומר דאיסור מאור אלא היה לו שעת הבשר לא מהני ביטול אמו חלב ודם וכל איסורים המתוירים לא מהני ביטול ואפי' בקדשים אמרי' בפ' הבכל חתיכה של תעלת עמלה נתבטלה בתוך תעלה ובטומאות פרוכות בטומאה בטומאה ובטומאת פיגול ונותר אינה אלא מדרבנן הני עמלה לאוכלן בכרת הוא מדאורייתא והיכי מני לטו ואפי' קדשים שנתאין בטומאה דאורייתא אסורין לכהן עמלה. וסדרנים

פטוטים

יכין — תפארת ישראל — יכין

כבשיפא דהכא מלי מיירי אפי' בקדשים קלים דהרי גם הם מותרים לזרים: נה) עד דאיכא כדי לבטל כולן דב' איסורים מלטרפי' כנ"ל: נו) דקדשי קדשים

ראשונה

ומיאר אשבר זה כיון דבנמ' פ' הבכל מפורש שנבטל בק"ח ואין לחלק דהשם ביבש וכאן בלח כיון דהכא נמי יש כדי לבטל הטעם הדר הו"ל מערובת חתיכות ביבש ביבש. ואשבר דכוונתו כדאיתא הטם בפ' הבכל הא דחתיכה תעלת שולה דוקא עמלה בטהורות משום דאי אמרת לא תעלה מטומאות שבאה ואין מבקידין קדשים. אבל בטהורה בחולין דאפי' אי לא תעלה כאו הבל לכהנים מוכרין את הטהורות לזרים דהפסד מועט הוא וכ"כ הרמב"ם בחבורו ג"כ שם בהל' פסמ"ק וא"כ גם מ"ש כאן שאם אינו מכיר האיסור אפי' בחלף לא בטיל לא קאי אפיגול ונותר אלא לאחתיכה קדשי קדשים לבד שנתבטלו עם החולין דדמי לחתיכת תעלת בהורה בחולין דאסור לזרים לעולם כיון שיש היתר לכהנים ומפרש מתני' דקדשי קדשים ופיגול ונותר אי אי קאמר כמ"ש בחבורו אלא שלשתו וקפיתם דבריו לא מסתבר כן וגם מה שמפרש דאיסור מאור אין לו ביטול עדיין אינו מיושב. ועוד כיון דלפירושו אין כאן בני שמות אלא הכל שם אחד ומצטרפין לכו"ב וע"כ יש בהיתר כדי לבטל את הטם אם נפרש דנתבטל כל שלשתן וכ"ש אי אי קתני. ואי יש שם כדי לבטל הכל לאחי קתני נתבטלו דהייט אלא כדרך ל"ע כיון דש"ם ליכא עשה ליתי נתבטל. ולכן דברי רבינו כאן ל"ב. וכל עיקר מה שהכריחו לפרש אלא כפי' הר"ש והר"ב הוא משום שאינו בני שמות דש"ל שהוא שמות הקריאה כדפי' לעיל. עדיין הו"ל לפרש דלהכמים אסור לזרים משום שיש היתר לכהנים לא נשאלינן לו בהבא דפ' הבכל וי"ש דמתיר אף לזרים דלא חיישי בחבורה להפסד קדשים דאיכא ס"ל בבמה דוכתי מותר להביא קדשים לבית הפסול בפ"ח דבכורות ופ"ח דזבחים וכתב הרמב"ם בפירושו וזה שאמר בכאן שמותר לכהנים בין טהורים ובין טמאים לפי שהכל נטמא בנותר ופיגול ע"כ פירושא דהך מלתא לא ידענא אסיכה קמי מי אחולין הנעשה בקדרה אחר הכירו האיסור והוציאו. הא פיגול ונותר אין מטמאין חולין אלא בהומה וקדש ועוד אפי' חולין שהיו אסור לטמא לאוכלן ואי אחתיכות קדשים שהוציאן קאמר. כיון דמדאורייתא טהורים ובומאת פיגול ונותר אינה אלא מדרבנן הני עמלה לאוכלן בכרת הוא מדאורייתא והיכי מני לטו ואפי' קדשים שנתאין בטומאה דאורייתא אסורין לכהן עמלה.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ובמסכת ד פרק ד דמעילה . ובחיבור הרמב"ם פרק ח מהלכות אבות הטומאות . ואל תקשה על מה שכתבתי לעיל דמתניתין הדא חדא קתני . דמכל מקום משום פגול ונותר לא הוי ליה למתני טמא : **יין** [*עם בשר התאוה . פי' הר"ב בשר חולין . ומתניתין לישנא דקרא נקטיה דכפ' ראה כתיב כי תאוה נפשך לאכול בשר ובבשר חולין מכתבי קרא] :

ולכהנים נו) : **יין בשר קדשי קדשים** נה) . **ובשר קדשים קלים** נז) . **שנתבשלו עם בשר התאוה** נח) . **אסור לטמאים** נט) . **ומותר לטהורים** סא) :

מלאכת שלמה

ולקים דאמר במחלוקת שנוי' לא לגרסא אמר ובר קפרא לחוד הוא דתני הכי תחיכה של קדשים של פגול ושל נותר שנתבשלו עם התחיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרין וסיק פי' הר"ש בירושל"מ ז"ל תחיכה של פגול ונותר לא נמנו דלית בה כרת ואפי' לכהנים בין דקדשים קלים בין דקדשי קדשים . ושל נותר ויש בו כרת ואפי' לכהנים ושל קדשים בירושל' פליגי בה אמוראי מאי איסורא דהאי תחיכה איכא מ"ד דשל קדשי קדשים היא כגון של חטאת ואשם דיש בה לזרים איסור עשה לכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה ודרשינן בכהנים ולא ישראל ודרשי' כפי' אלו הן הלוקח דאית בהו לאו לזרים כדילפי' התם מיתורא דבקרבן ונאכל ואיכא מ"ד דבקדשים קלים ולפני זריקה . ונתבשלו עם התיכות דחולין ואין בכל אחד מן השניין שיעור לאסור התיכות וסמך על בכא דלעיל ולא פירש ובהלטרפות שניים אין מאה בחולין לבטלן* . אסיר לזרים ומותר לכהנים דלגבי זרים כולהו אסורין להם דאמ"נ דמתבשל כדת דפגול ונותר סוף סוף לא פקע שם קדשים כדמוכחא הסיא דפ' אמרו לו דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות הגהה אינו יודע היכן מלא הר"ב ז"ל דין נמול קדשים במאה ומאה ס"ל כמ"ד בפ' גיד הנשה דף ל"ח כל אסורין במאה דילפינן לכו מזרוע בשלא דאיל מיר כדאיתא התם ומאן דסבר בשניים אמי מזרוע בשלא ילוף וכמו שפירש הרמב"ם ז"ל לעיל בפירקין סימן ז' :

מלאכת שלמה

וכו' וה"ה לפגול ויש בהן איסור עומאה ואיסור זרות כדאמרי' בירושל' הלכך לכהנים דוקא שרו ולא לזרים ואפי' טהורים ולכהנים טהורים ולא טמאים ומיירי דיש בתחיכות חולין ובתחיכה אחת מאלו יש מאה והכא כ"ע מודו דל"ג ר"ש מתיר לזרים ולכהנים כדמפ' טעמא ר' יוחנן בירושלמי דאמ"נ דלית לי' לרבי שמעון זרוף באיסורין הכא שאני דכולן קרויין שם קודש עליהן ומלטרפין ורים לקים סבר דבמתלוקת שנוי' ומתניתין רבנן היא עד כאן לשונו ז"ל והתימה מרבינו שמשון ז"ל שלא כתב במשנה זו מכל זה כלל אפי' רמז בעלמא אלא כמו שהתיק רבינו עובדי' ז"ל והוא שמי גרשה דגרים גם פה רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים . ומכל מקום גרשה שמלות ושל טמא שבפירוש רבינו עובדיה ז"ל משות הוא שנפל בדפוס : **יין בשר** קדשי קדשים וכו' . אם הי' בשר קדשי קדשים הוא זה שנתבטל עם בשר תאוה אוכלין הכל טהורי הכהנים ואם יהי' בשר קדשים קלים שנתבטל עם בשר תאוה אוכלין הכל זרים ולא נחוש בזה הענין ודומה לו לאחד משנים כיון שהכל מותר ואין שם דבר יאסור זולתו הרמב"ם ז"ל . ור"ע ז"ל תפס לעיקר פי' ה"ר שמשון ז"ל : ומותר לטהורים . אפי' זרים ואפי' לרבנן דר"ש מטום דקדשי קדשים לחולייהו אין בהן כדי לאסור כדאמרן לעיל עד שיהא בהן כדי לאמן . הר"ש ז"ל :

מלטרפין : יין בשר קדשי קדשים. אסור לזרים אפי' טהורים . בשר קדשים קלים שרי לזרים טהורים . ואסור לטמאים . ובשלן עם בשר תאוה . בשר חולין דשרי אף לטמאים. ויש בו כדי לבטל כל אחד בפני עצמו . מלטרפין לאסור לטמאים. אפילו לר"ש דקדשי קדשים וקדשים קלים שם א' להם.כדאמרי' לעיל גבי תרומ' וחלה . ובכורים. ומותר. לזרים טהורים. אפילו לרבנן דקדשי קדשי' אין בהם כדי לאסור :

יבין תפארת ישראל יכין

קדשים מותר לגבייהו : נז) וכ"ל דלהכי נקט פלוגתייהו כמי גבי קדשים לאמעוי דאפי' בקדשים דכתיב בהדיא כל אשר יגע בבשרה יקדש דמיגע ילפינן [פסחים דמ"ה] היתר מלטרף לאיסור וכ"ש איסור לאיסור אפ"ה פליג

ר"ש : נח) דשרי לזרים טהורים : נט) חולין דשרי אף לטמאים ויש בחולין לבטל כל א' בפ"ע : ס) דמלטרף אף לר"ש דק"ק וקדשים קלים שם א' הן ומין א' הן : סא) אפילו לרבנן דק"ק אין בהן כדי לאסור :

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א תר"ג ותרו"ם של וודאי או דמאי . וחלה ובכורים . כולן דינן שוה . שבטילים רק בק' היתר . ומצטרפים זע"ז . באכל כזית מכולן לוקה . וכן לחצריך ק' נגד שיעור כולן יחד . ובנתבטלו . צריך להרים מהתערובות בשיעור איסור שנתערב . כדי שלא להפסיד להבהן . וכן ערלה . וכלאי הכרם דינן שוה . דמראסורים הנאה בפולין רק בר' . ומצטרפים זע"ז לחיוב ולאיסור כנ"ל . דכל ב' איסורים שטעמן ושיעורן שוה . אף דשמותיהן מחולקים . מצטרפים בנ"ל . וכל זה בנתערב א' מכל הנ"ל באינו מינו ביבש . או במינו בלח . אבל בא"מ בלח . מתבטל בס' :

משנה ב אבל מין שמתבטל בק' . עם מין שמתבטל בר' . אין מצטרפים ורק מצלין זא"ז לבטל . כגון מאה תרומת שנפלה לצ"פ . וחצי חולין . ואח"כ נפל לשם חצי קב ערלה . או אפכא . התרומה מצטרף להחולין . לבטל הערלה בר' . והערלה מצטרף להחולין לבטל התרומה בק' :

משנה ג מיהו בנתבטל בנפילה ראשונה . אפילו באותו שם איסור מועיל נפילה ראשונה לבטל נפילה שניה . וכגון שנפל לשם חטלה ערלה או כב"ר ונתבטל . וחזר ונפל לשם א' מהם . שאינו מתבטל . רק כשיצורף להחולין א' מב' האיסורים שנפל תחלה . כיון שתערובות הראשון היה מין במינו יבש ביבש . אין האיסור הראשון חוזר ונשער . ומהני לצרפו לבטל האיסור שנפל בסוף . ואפילו בהיו ב' הנפילות משם א' כגון ערלה וערלה מהני כה"ג :

משנה ד כל איסור שהוא מעמיד . כשאור או שמרים בעיסה . או דבר המקפיא חלב וכדומה . או כשהאיסור הוא חמוץ או חריף או מלוח : אם נתערב א' מאלה בהיתר אפילו באלף לא בטל . וכן לענין טומאה . אם מאכל טמא כביצה . והוא מעמיד או חמוץ או מליח או חריף שנתערב במאכל טהור . אפילו באלף לא בטל . מיהו באינו מחמץ או וכו' אפי' יש בו כביצה גם בטומאה שייך בטול ובטל כל איסור בשיעורו :

משנה ה אבל בפחות מביצה מדאינו ממעמא אחרים . אף שהוא מעמיד או וכו' בטל לענין טומאה :

משנה ו מיהו כל זה דוקא באיסור שנתערב במין במינו . או צריך ק' לבטל תרומה . ור' לבטל ערלה וכב"ר . וגם צריך שאחר שנתבטל לא יהיה טורגש טעם חמוץ או וכו' וגם שלא יהיה מעמיד :

משנה ז אבל איסור שנתערב באינו מינו . כל שאין האיסור נ"מ בהיתר מותר . אפילו בתרומה ערלה וכב"ר דחמירי :

משנה ח שאור חולין שיש בו כשישור להחמיץ שנפל לעיסת היתר . וקודם שהחמיץ נפל לשם שאור תרומה או ערלה או כב"ר . וחימצו שניהן העיסה . אסור . ולא מחשב זו"ג דע"י שניהן מיהר להחמיץ . דזו"ג אינו רק באין באיסור שישור לבד להחמיץ :

משנה ט עיסה שנתחמצה משאור חולין . ואח"כ נפל לתוכה שאור איסור . אפ"ה כיון שע"י האיסור נתחמצה מאד עד שראוי לחמץ בה עיסות אחרות . והאיסור שנפל לבסוף הוא גרם לתוקף החימוץ זה . אסור :

משנה י נ' מינין שהם משם א' או שהן מג' שמות איסור והן ממין א' . ונפלו להיתר מצטרפין לאסור . באין ס' נגד כולן בלח בלח . ובא"מ . וביבש ביבש באין שם שיעור בטולו ק' או ר' . ומצטרפין נמי ללקות האוכל כזית מכולן יחד :

משנה יא שאור חולין ושאור תרומה . שאין בכל א' כח להחמיץ . רק חמצי שניהן ביחד העיסה . אפי' נפל לשם האיסור לבסוף . הו"ל זו"ג ומותר :

משנה

דשני שמות שיהו ויש כאן כדי ביטול להתיר אף לזרים בתרומה ולאוה להתכבד ומה שאסור מחמת דאחי להתכבד מלאה מחמיתה היא ולא אייבי בה : **יין בשר** קדשי קדשים ובשר קדשים **קלים . אם** שיהם הר"ב שנתבטלו שיהם עם סחולין ויש בחולין כדי לבטל אחד מהן וכלכך בשר קדשי קדשים נתבטל והרי סלם כדין קדשים קלים כיון שאין בחולין לבטל הכל וכלכך אסור לזרים טמאים ומותר נטהורים וקבה מכאן לפרש"י בפ' הכל שבתבנו לעיל שמפרש קדשי קדשים אין לבם ביטול בחולין אפי' במאה לאוכלן בתרומת חולין לזרים כיון שיכול לאכילן לכהנים ואיט אלא הפסד מועט . וא"כ היכי אמרי' הכא קדשי קדשים נתבטלו אף לזרים . ופ"ל לישב פרש"י דהכא מכיר האחיכות של קדשים ומולילן ולענין המולין הנאמר בקדרה אמרי' אאסור לטמאים משום שעקבו מקדשים קלים . ובהא י"ל לדרש"י נמי מהני ביטול דדוקא בקדשים שאמן לא מזלזלינן משום הפסד מועט אבל לפליעתן לא חייבי' . ובלא"ה נראה שלריך לפרש דבאחיכות שאמן לא מייבי לאי לאחיכות הקדשים שאמן נמי אמר לא אפשר דהא נזרו מומאה בבשר תאוה לטמאה קדשים בחנגון כלאיתא בתוספתא דנדה ופסק כן הרמב"ם פי"ח מהאה"מ דין ה' וא"כ נטמאו כאן הקדשים שלם מן בשר התאוה והיכי שרי לו בהיכלה אלא שבלעתן מייבי וכולי האי לא נזור . וכ"כ מדברי הרמב"ם בהטרו פ"י מהמעה"ק דין י"ג בהפתיק מנגמו זו כתב הרי בשר התאוה אסור לטמאים וכו' אלא שהמום' כתבו בנטרות ד' כ"ב דלא אמרי' מעם כפיקר לטמין מומאה ונבלה בטל בטמומה לטמין מומאה אפי' חזר ונתבטל הכל ביחד ע"כ והשתא אי בפליעתן מייבי הכא אמאי אסור לטמאים משום מעם קדשים הבלוע והא לא אמרי' מעם כפיקר בטומאה . וממתני' נמי יש לדקדק דלענין ביטול עלמן אייבי מדאמר הכא מני בשר קדשים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

משנה יב ואפילו יש בכל א' כדי להחמיץ. אפ"ה בנפלו שניהן כא' הו"ל זוז"ג ושדי:

משנה יג כל עור שסכו בשמן טמא והטבילו. דטהור. וסכו אח"כ בשמן טהור. ופלס הכלי שמן. או סכו תחלה בשמן טהור ונתיבש. וסכו אח"כ בשמן טמא והטבילו. ופלס הכלי שמן. תלינן לשלם שפלס מה שבלע לבסוף:

משנה יד שאור תרומה ושאור ערלה או כב"ר. שאין בכ"א כדי להחמיץ. ונצטרפו וחמצו שיסת היתר. אסור לישראל. אבל לכהן הו"ל זוז"ג ומותר:

משנה טו ואפילו היו הב' שאורין ב' מינין. וא' מהן תרומה וא' מהן ערלה או כב"ר. דהו"ל ב' מינין וב' מיני אסורין. ולא היה יכול כ"א מהן לחמץ. עד שנצטרפו שניהן וחמצו. אפ"ה רק לכהנים מותר ולא לישראל:

משנה טז וכ"ש ביש לשתיהן דמין קצת במין איסורין. כגון בשר ק"ק. ובשר פגול נותר או טמא. שניהן מין בשר ושניהן מין קדש. ולא היה בא' מהן כשיעור ליתן טעם בתבשיל. רק שניהן ביחד נתנו טעם. מותר לכהן מדהו"ל זוז"ג ואסור לישראל:

משנה יז וכ"ש טפי וטפי בששניהן דומין ממש כהיתר. רק דזה מותר לכהנים. וזה מותר לכל ישראל הטהורים ורק לטמאים אסור. ה"ז מותר לכל ישראל מדהוי ליה זוז"ג ורק לטמאים אסור:

משנה קדשים ולעיל תני מתיבות והיינו כדפי' לעיל דהתם מייתי במתיבות הכלאיות להתכבד עמהן לכן ביטול וכאן בלין הלאיות להתכבד. ולו לא מייתי הכא אלא לענין פליטתן לא שייך חילוק דלעניין להתכבד וע"כ לענין ביטול נופן אייתי. והא דאמרי' בהפרי דקדשים אין להן ביטול לגבי זרים ל"ל כפי' התוס' עם דבראמרון לא בעלי דמתיבי הכא ולא מתיבות כדלעיל דמתיבות משמע הכלאיין להתכבד וכאן דבעלי מעום עמין לאין להתכבד. והא דאמרי לה לעהורים אע"ג דלתיבתי לה בבשר התמה. י"ל דלא נזכו אלא בפיני' וכאן בתענוכה דאינו ניכר וכדוב הוא מולין לא נזכו בו בכל חד תנינן לומר דמולין הוא. וקלת משמע כן תלינא דמתני' דמתי' מיכיא דקרי לה הכא בשר תמה ולא בשר מולין. ומוד דמני למיתני בשר שהם דמשמע מולין כדתני לעיל בתמיכות שהם ולא מלינו בשום מקום בתנאה בשר תמה. אלא דבמיקר גזרה שגזרו הוזכר לשון בשר תמה בתוספתא ובלשון הרמב"ם וקמ"ל דהכא לא מייכא וכדפי':

ר' עובדיה מברטנורה — ערלה בגד פרק ג — תוספות יום טוב

פרק ג א בגד שצבעו בקליפי ערלה. כגון קליפי אגוזים ורמונים. דגם הקליפים אסורים בהנאה. כדדרשינן (בכורות לו:) את פריו. את הטפל לפריו: ידלק. שאסור בהנאה. דכתיב (ויקרא יט) וערלתם ערלתו. שלא יהנה. ולא יגבע. ולא יליק בו את הגר: כולם ידלקו. ר"מ לטעמיה דאמר לקמן את שדרכו למנות מקדם ובגד שצבעו שדרכו למנות הוא: וחכ"א יעלה באחד ומאתים. לטעמייהו דאמרי לקמן בפרקין אין מקדם אלא שאה דברים בלבד. והלכה כחכמים

פרק ג א בגד שצבעו בקליפי ערלה *ידלק א). נתערב באחרים כלם ידלקו ב) דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים ג):** הצובע

פרק ג א [*ידלק. כתב הר"ב שאסור בהנאה וכו' אלא יהנה ולא יגבע וכו'. לשון ברייתא. וכתבו התוס' דפסחים [דף כה] וקדושין [דף ו]. דאע"ג דאמרינן שלא יהנה. אלמריך לאשמועינן שלא יגבע דסלקא דעתך דשרי משום *דחזותא לאו מלאה היא. ואלמריך לאשמועינן שלא ידליק דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו. ע"כ: והא דליק הכא מוערלתם. בקדושין פ"ב משנה כ) מפרש בענין אחר]: כולם ידלקו. עיין בפי' מ"ו: יעלה באחד ומאתים. כתב הרמב"ם בפי' עניו שיערבו אותו הבגד וכו'. ולא לכתחלה קאמר. דאין מבטלין איסור לכתחלה אלא אם נתערבו. וכן לשון בפע"ז מה' מאכלות אסורות נתערב

מלאכת שלמה

פרק ג א בגד שצבעו וכו'. כפ"ג דמסכת אהלות כתבתי מלי דקשה ממתני' דבגלעה בכסות דהתם אמתני' דהכא. ופי' הר"ם שיריל"ו ז"ל בגד שצבעו בקליפי ערלה וחזותא מלאתא היא והשיב כאילו הנה מן הקליפין ע"כ: ידלק. פי' רש"י ז"ל בפ' בתרא דתמורה דגמרא ערלה מכלאים במה מצינו דזו שולה במאתים וכלאי [illegible] הכרם בהדיא כתיב פן תקדש ודרשי' פן תוקד אש: כולם ידלקו דברי ר"מ. דבגד שצבעו הוא אחד מעשרה דברים שדרכן למנות לר"מ ובירושלמי הקשה ר' חגי כיון דבעלמא מדמיין דיני ע"ז לערלה והא בני יין נסך דאסור בהנאה פליגי רשב"ג ורבנן בפ' בתרא דע"ז וס"ל לרשב"ג דימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו ואילו הכא בני ערלה הן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק וכן נמי בני ממתי דבגלעה בכסות דהתם אמתני' דהכא. ופי' הר"ם שיריל"ו ז"ל בגד בקליפי ערלה וחזותא מלאתא היא והשיב כאילו הנה מן הקליפין ע"כ: ידלק. פי' רש"י ז"ל בפ' בתרא דתמורה דגמרא ערלה מכלאים במה מצינו דזו שולה במאתים וכלאי [illegible] הכרם בהדיא כתיב פן תקדש ודרשי' פן תוקד אש: כולם ידלקו דברי ר"מ. דבגד שצבעו הוא אחד מעשרה דברים שדרכן למנות לר"מ. תניי כיון דבעלמא מדמיין דיני ע"ז לערלה והא בני יין נסך דאסור בהנאה פליגי רשב"ג ורבנן בפ' בתרא דע"ז וס"ל לרשב"ג דימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו ואילו הכא בני ערלה הן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק וכן נמי בני

יתבעל

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ג א) דגם קליפה אסור בהנאה וחזותא מלאתא היא באיסור דאו' משא"כ באיסור דרבנן [כמה דס"ג וכ"ק דק"מ]. מיהו בלא עביד לחזותא כיון במיס בטל בו' חלקים [כפ"ה י"ד ק"ב פק"ה]: ב) דכל שבשמכרו דרכו למוהו חשיב ולא בטיל. וכל הך דפרקין דהני בהו ידלקו ולא סבי שימכרם חוץ מדמי

משנה ראשונה

פרק ג א ידלק. דערלה בשרפה כדאמר בסוף תמורה. ומ"מ אמאי ידלק הא יכול להעביר הצבע ע"י נפון כדאמר בגמ' ר"פ הגוזל קמא. וי"ל דמגא דינא קמינתא לא קתני. מ"מ דלא פסיקא ליה דאיכא דלא עבר ע"י נפון בגון קלא אילן כדאמר התם. ומ"מ אי בצבע דלא עבר ליבעל בתאתים בבגד עצמו דאע"ג דליכר האיסור קי"ל דלא בטל היינו משום שיכול להסירו והכא דלא אפשר להסירו ליבעל וכן כתב הש"ז בשם הרשב"א ר"ל ר"פ ד"ד דאם אינו יכול להסיר האיסור בטל אע"פ שמכירו. וי"ל דמ"מ הכא מיקרי יכול להסירו שיצבעו מלמעלה בצבע אחר. ומיהו בתמת נראה דמעיקרא לא קשה דלא שייך הכא ביטול כלל דאין ביטול בערלה אלא מין במינו דהא ביטול ערלה מתבטלה בתרי' כמ"ש הר"ב רפ"ב ותרומה לא בטלה אלא במינה כדלעיל פ"ב מ"ז אבל בשאינו מינו בל"ע ולא הכא בצבע אינו מינו אל הבגד לאוסקו כמו בל"ע דמה שמיפה הבגד הוי בל"ע ולא שייך כאן ביטול: **נתערב** באחרים. לקמן

משנה מ"ו פי' הר"ב לא נגסו' נמי ואתכים באחרים ומאן דנגס לה אתם נגס לה נמי הכא והר"ב אלא כ"כ הכא דקמיתן אתהם מעוס בדבריו אם הם מדברי ר"ח בתוס' ואתסיא מעמה כתבו ר"ת שהיא הוכחה בגמ' בכמה דוכתי: **ורחב"א** יכלה. פי' הר"ב דלר"מ בגד דרכו למנות ולהכמים אין מקדם אלא שאה דברים יום לדקדק דשאה דברים ע"כ לאו דוקא הני ומו לא דודאי כל דבר חשוב כמותם לא בטל וכ"כ התוס' בהדיא בזבחים ד' ע"ב דה"ה כל מידי דחשיב ונם מחיבה הלאויה להתכבד דלא בטלה מעוס דחשיבא כמו אלו הטמה וכ"כ הב"י בי"ד ר"ס ק"י. ומ"כ בגד פשיטא דבאו נמי להתכבד. וי"ל דכל איסור הבגד מחמת הצבע והצבע לבד אינו לאוי להתכבד ודמי למ"ש הפוסקים בי"ד סי' ק"ח דחשיבה הבלועה מאיסור בעלה אע"פ שראויה להתכבד בהאיסור שבה אינו לאוי להתכבד. ובפ"ז ר"מ נמי דאסר מעוס שדרכו למנות ל"ל דהצבע לבד דרכו למנות. והא דלא אמי הכא מעוס זה וזה גורם שמבטל הצבע בחם של היתר כתבו לקמן ת"ס

תפארת ישראל

איסור כיי"ג שנתערב [פ"ה דע"ז מ"י]. ההם ביי"ג ליכא למיתם שיחזור וימכרו ליישראל משא"כ הכא. ולרמב"ם התם בהתם יינם מייתי דהו"ל לדבנן משא"כ הכא דאו': גם סיתר הולכת דמי הנאה לים המלח אינו רק בע"ז דתופסת דמיה ולהכי הו"ל כמולוד האיסור גופי' לים המלח: ג) בנתערב בר'

ראשונה

נמצא ל"ם הבגן כי פליגי בע"ז וכ' דהתם אין איסורן מחמת עצמן וע' בכ"י ר"ם ק"א שהביא דעת אחי"ה דאפילו אין איסורו מחמת עצמו לא בטיל וברוחתו בזה דפלוגתא דבגמ' היא. (בס"ם). ומ"מ והא ו"ל גורם

ציונים

א בגד. נ"ק קא. תוס' זבחים ל: ובלה דף פכ: ידלק. מיי' פס"ו מהלכות מ"א ה"כ: יעלה. שם:

תוספות רע"ק

פ"ג משנה א [אות טו] במשנה ידלק) אע"ג דתנן (במ"ג פס"ו דתרומו') אין סופנין על הערלה אלא על היוצא מוחים וענבים בלבד דשאר מי פירות הוי ויינה בעלמא ומסילא דמותר לצבוע בהם ומכ"ש בסים דישורו בהם הקליפין צ"ל הך דהכא באמת רק מדרבנן אסור. והא דדרשי' מקרא דלא יצבע היינו דקרא אתיא שלא יצבע בוחים וענבים ויוצא מהם או במשות עפרורית של הקליפין. או דדוקא פרי דערלה נמרינן פרי פרי מבכורים וממעשר משקה דידהו אבל שוטר לפרי דאתרבי מאת פריו את הטפל לפריו לא אמרינן משקה דידהו דליכא למשוטי מפרי דבכורים דבכורים ליתנהו בשופר לפרי כלל. תוס' בב"ק דף ק"א ע"א: [אות טו] שם בתי"ם ד"ה ידלק. דחזותא לאו מילתא היא) ועי' פ"ג מ"ב דאהלות ובתוי"ם שם ד"ה אם מחבפת וכו':

תוס' אנשי שם

פ"ג א במשנה ידלק. ק"ל מ"ש דל"מ כלן וכמ"ש דעתי דבגד ומלא הסיט תמיני הא ק"ל בי"ד סי' ק"ל פ"ב לענין הר"ל דאינה כפלה דדוקא באסורה מתמת עצמה אבל לא בנאסרה מפני בליעת איסור והטעם מפני שהאיסור עצמו אי"ל להתכבד. וכאן נמי אמרי' בירושלמי סממנין בסממנין בטלין בסממנין במתאים מי לצבעים נמי לצבעים בטלין בדבוב (וע' כ"ק ק"ל) ובמ"ג ק"ל נפי' הר"מ דאתיא אפי' כרבנן וכ"מ פשטא דמתני' ומ"ע דרבנן דמודו בהא וטעם הרמב"ם תמוה דא"כ אפילו בכ"ם נמי. ונלע"ד דחזותא מתורלת בתבדקה וכאן דכ"ע לא פליגי בזה דמלא הסיט תמיני ולא בטיל ולהכי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ב הצובע. פוס' נזכמיס שם: יעלה. שם פכ"ח: ג האורג. פמוה לד. ירום' פ"ש מלוקת הלשון ופ"ש נמרא דפ"ז. ותוס' נזכמיס שם ונגנוכות לל"ב. והכל"ש שם פפ"ב. מיי' פי"ש מהל' פקולי המוקדשין הי"ב. ופ"ג מהלכות אכולות הי"ג. עוד יו"ד סימן עח.

חלופי גרסאות

ג הבכור בתמוה בכור.

תוספות חדשים

פ"ג משנה ג [הר"ב ד"ה] מצמר הבכור וכו' בעל מום לחייבי עכ"ל וכ"כ הר"ש אבל לדעת הירושלמי דנקדשים מיירי דוקא בשיש להם פדיון ול"כ אפי' בבכור תם לחייבי דבכור אין לו פדיון וכן מפורש בירושלמי וגם הרמב"ם והעור והבינש בסימן ש"ם כתבו שהתמ'. (מתהוכ"ת ז"ל):

תוספות רע"ק

משנה ב [אות יז] במשנה ידלק הבגד) הא דלא קתני גם הבא נתערבו באחרים כולם ידלקו. עי' ברשב"א (בתהה"א דף קס"ו) ובתוס' זבחים (דף ע"ב ע"א) ד"ה נתערבו ובהר"ש כאן משנה ו:

תוס' אנשי שם

גורם שלא הסמכין ומאור דסמכין בלא אור לא עבדי כלום וי"ל דלא מקרי זוי"ג אלא שיבא דשני הגורמים עושים פעולה א' כמו עני לאסור ועני היתר אבל שבא הסמנים עושים פעולה הלגיעה והאור ע"י חמיצו פועל שנקלט הצבע לא הי' זוה"ג. (לח"מ פט"ו ממ"ל). אמנם למ"ש תוס' הובא בתוי"ט לעיל פט"ק דשני גורמים ג"ל מעגין א' ג"כ מגיישב שבא אך רש"י והרמ"ם דלא ס"ל הך סברת שבא אליביהו הוי"ט לעיל שם אליביהו ג"ל ע"כ סברת הלח"מ הנ"ל שוב מצאתי דגם סברת זו דשני פעולות ג"ל להרמב"ם דכ' בהדיא פ"ז מהל' ע"ז הי"ד דגל ובקבע מקרי זוי"ג לף דשתין שתי פעולות לפ"ז לדידי' קשית הלח"מ בתקומה שומדת וגלח"מ אלחמיעתיה דרב"ם זה וצ"ע. (כ"ר):

ב הצובע וכו'. כתב הרמב"ם והשמיענו בהלכה הקודמת. קולא לחכמים אפילו בבגד שנצבע כולו יעלה. ובזו ההלכה השמיענו חומרא לרבי מאיר שאמר אפי' חוט אחד כשנצבע בבגד ישרף כולו: ג ידלק. כ' הרמב"ם ולא נאמר בזו תעלה. לפי שלא נתן בהם הכתוב שיעור בשום פנים ע"כ. וכן פסק בספ"ג מהלכות כלורות. ובסוף הל' פסולי המוקדשי' לענין השק שמע מינה דסבירא ליה דמתניתין נמי כרבנן. ולא כירוש' שהביא הר"ש דאמר דמתניתין

ב הצובע מלא הסיט ה) בקליפי ערלה. וארגו בבגד ואין ידוע איזה הוא. ר' מאיר אומר ידלק הבגד ה). וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים: ג האורג מלא הסיט מצמר הבכור ו) בבגד. ידלק הבגד. ומשער

כחכמים: ב מלא הסיט. הוא כדי הפסק שיש בין אמה לאגבע כל מה *)שיכול להרחיבו. והפסק שיש בין הגדול לאגבע כל מה שיוכל להרחיבו. הוא הסיט כפול. לפי שהוא כפול ממה שיש בין אמה לאגבע. ומלא הסיט הוא שיעור תשוב לאיסור. הלכך כשאר בבגד ואין ידוע איזו הוא. ר"מ אומר ידלקו. לעטמיה. וחכ"א יעלו באחד ומאתים לעטמייהו כפלוגתא דלעיל: ג מצמר הבכור. ואסור לגזז בכור שנאמר (דברים טו) ולא תגזז בכור צאנך. ובבכור בעל מום חייבי. ולהכי

*) גר"ז שיכול. בעי

יתבטל אם נתערב: ב הצובע וכו'. הסיט. הוא שתות הזרת ורחיתי בזו המלה פירושים הרבה וזכרתי מהן פחות שבשישרים לחומרא ונתחזק אצלי זה הפירוש מפני שהוא פירוש הקדמונים והקדמון הוא יותר חכם בלשון מן האחרון והשמיענו בהלכה הקודמת קולא לחכמים אפילו בבגד שנצבע כולו יעלה ובזו ההלכה השמיענו חומרא לר"מ שאמר אפי' חוט אחד כשנצבע בבגד ישרף כולו הרמב"ם ז"ל וכתוב בשלטי הגבורים פ' ר' אליעזר לחומרא פי' הרמב"ם ז"ל דכמלא הסיט הוא שתות הזרת שהן שתי אצבעות ולא ידעתי איך שתי אצבעות הוא שתות הזרת שהרי הזרת הוא ג' אצבעות שהם ו"ח אצבעות אם לא שנאמר דמייירי בשפחים בני ד' אצבעות ע"כ. ועיין במה שכתבתי שם פ' ר"מ לחומרא סימן ד'. ופי' הר"ש שיריל"ש ז"ל ידלק הבגד דכיון שנתערבו אמרי' רחמנא נמשה דחשיב תרינה כלאיתא בהבנה חשיב אפי' שיעורא נמי דמיקרי בגד וידלק כל הבגד וחכמים אומרים וכו' ואריכי הגר חדתי בחבי וכו' כמו שפירש הרמב"ם ז"ל: ג בפירוש ר"ע ז"ל ובכור בעל מום חייבי. כתב ה"ר יהוסף ז"ל בירושלמי לא משמע כן ול"ע ע"כ: האורג מלא הסיט כו'. בירוש' מפ' דר"מ אמר לה דאמר עשרה דברים מקדשין ברש לרבנן הוא

יכין תפארת ישראל יכין

בר' בעל: ד) ר"ל חוט א' אחוך כשיעור הפסק שבין אמה לאגבע. והפסק שבין אגודל לאגבע נקרא שיש בפול מדכפל בשיעורו מהפסק שבין אמה לאגבע. ולרמב"ם שיש הוא ב' עפחים: ה) דסיט שיעור חשוב. מיהו לרבנן אפילו פחות מסיט בעי ר' לבטלו. וקמ"ל מ"ל דאפי' בגד שלם בטל לחכמים וקמ"ל מ"ב דאפי' בחוט מחמיר ר' מאיר: ו) דאסור לגוזזו. מדאורייתא בין תם ובין בעל מום והלמר הגזז ממנו אסור בהנאה רק מדרבנן [כתו' נכורות כ"ה א' ד"ה בער] וכן משמע ממי מהרמב"ם [פ"ג מנכורות הי"א שהרי כ' ולא גזזו גזירה זו

משנה

מ"ה: ב מלא הסיט. כתב הרמב"ם בפירושו בשם הקדמונים שהסיט הוא שתות הזרת ע"כ והזרת הוא אצי אמה כמ"ש הרמב"ם שיעור האמה בפל' כלי המקדש וכ"כ הש"י ביחזקאל מ"ג. ויש עוד דעות בפירוש הסיט וכתבתי פי"ג דכלים מ"ד: ואין ידוע איזה הוא. פי' שבגד הוא כולו נצבע בצבע המותר והוא מ' לבד בכולו מצבע הבעלה ואין ידוע איזה חוט ולחכמים יעלה נצבע חוט זה בשאר נצבע של הבגד בשתים: ר"מ אומר ידלק. הכא לא אמר בשתים כולם ידלקו כדלעיל. דהתם הלאמון הוא כולו איסור ולריך לאמר דלא בטל בתערובת אבל הכא הלאמון הוא בתערובת שהסיט בתערב בחוך הבגד וש"ל לר"מ ידלק. א"ה בתערובת שני. ומכאן ראיה לל"ב לקמן מ"ו וחחרים בחחרים דלא בתמסיק הר"ב שם דיש לקיים הגירסא בשתערבו כל אותן אחרים בחחרים וכו' דלפ"ז הכא הו"ל לאמרי' שתערב בחחרים דהא הכא אמי כל התערובת הלאמון נתערב ומדלא אמי לה הכא ש"מ דאין לחלק הכא בין חד דוגא לחרי דוגי וכיון דאשמעי' דתערובת ראשון לא בטל ה"ה בכתה. אלא שהש"ם לקמן מ"ז דחה זה דל"ל הא דלא אמי הכא נתערב בחחרים כולם ידלקו אלא אפיקא דאי בני אמי אחיך אלא שיש מכל אחד ושנו כולהו מכח אפיק אפיקא שמא הסיט האסור נחתך ונלקח לו. ואח"ל שלא נחתך שמא אינו בזה הבגד ש"ב. ולא אבין דא"כ כי אמי נתערבו כל החחרים בחחרים אלי לאשמעינן לבולהו שיצאין אחד מהן דהשמא אינה ש"ם שמא האיסור הוא זה שהוצאן ואח"ל האיסור כאן שמא אינו זה: ג ידלק הבגד. מדבני הרמב"ם נראה דהכא מודו מבחים כמ"ש תוי"ט. ולריך עפש לאחרים הא אמרן לעיל דאלא הסיט לא חשיב ואמאי אין לו ביטול. ונראה דדוקא לעיל בנצבע על אלא הסיט לא חשיב אבל אמר נופיה אלא הסיט חשיב. ואיתא מ"ש הרמב"ם בפעמו דלא בעיל אלא שלא נתן בהם הכתוב איסור בשום פנים ע"כ ולכאורה אין לזה נחור דמה נכר והא כל איסורים בעלי מדאורייתא דאחרי רבים לטמות כתיב אלא דחכמים

ראשונה

אמרו דבר חשוב לא בטל וא"ל לאמיר דלחכמים אמר אלא הסיט אי דבר חשוב. ולאמאי דפי' י"ל משום דכל הני שיעורים דיהבי לתרומה בק"ח ולעגלה וכלאים בחחרים הייט מין במינו דוקא אבל באינו מינו אליא בל"ע כדלעיל ע"ב מ"ז. וסייעו אמי דאמרי' הכא אפ"ג לבנא של אלא הסיט לא חשיב ובעל דלא קפיד כ"כ אם יעביר הבנא של אלא הסיט אבל הבגד דלא אקלקל טוי הא בבגד. אבל אמר הלאבא עם הבגד אי שליף ליה אקלקל את הבגד כולו ואמאי דהך אלא הסיט אתקן את הבגד וכיון שאתקנו בכך אמי לאין בשאינו מינו כיון שנבנא הבעם אין לו ביטול וס"ל הרי אבנים בתיקון הבגד וסם דבני הרמב"ם שלא נתן הכתוב בו שיעור כדקי"ל בעם כעיקר דאוריתא ואין לו ביטול. וניחא שאמא דאשמעי' בשאינו הבגד והשק שוה דבתרוייהו הסיעור אלא הסיט ואי ס"ד דבעם האיסור הוי אשום דהוי דבר חשוב אלא בעל לא אבבר שיהא השק שוה לבגד לענין אביעה דפשיעא דהשק גרוע אבגד כדאמרא פב"ז דכלים וכאמה דוכתי אלא כדפי' דהכא לאו אבעם אביעות הוא אלא אשום שאם יבעל האיסור אתקלקל הבגד ובעם זה שייך בשק אמי. ובהבי ר"ל לייבב הא דפריך בסוף אס' אתורה אמתני' אמאי ילדק השק ולינטיל בהנאה ל"ר פפא בליפרתא ליפרתא ליפלופיה אם אפשר לאשלפה אובב ע"כ. ויש לאתוה אמאי שבק ריבא בגד ופריך אשק. ותו אמאי פריך ליפלופיה וכי לא ידע דטלה אתני' בתערובת שאין האיסור ניכר אין לו ביטול וא"כ אמאי ליפלופיה דקאמר. ושוב דאמאא דאשקינא דגמ' דדוקא ליפרתא לא בטל והרמב"ם סוף הל' פסולי מוקדשין לא הביא הך דליפרתא כלל והאפרשים אתהבמו בזה ספ"ג אהל' כלורות. והלבב"ד דהאקשה אבר דעמתא דטלה אתני' אבעם לדבר אשוב לא בטל ולהבי קביא ליה בשק דא"ל אבעם שיעור השק אתחיבים לבגד ואמ"ג דאלא הסיט בבגד דבר אשוב הוא בשק לא אשיב וליבטל. ואמאי ליה בליפרתא

כלומר

יכין

וכו'). וה"ה בכל קדשי מזבח כך דינן שאסורים בגיזה ועבודה מדאו' ולאמרן שגזזו אסור מדרבנן [כנכורות כ"ה א']. וגם קדשי בדק הבית אסורים עכ"פ בגיזה ועבודה מדרבנן וגיזתן אסור מדרבנן בהנאה [ברמב"ם פ"ז ממעילה הי"ב]. רק אפ"ה נקט הכא בכור משום דרק בכור אפי' הוא בעל מום ואפי' נולד במומו ואפי' לאחר שנשר ממנו לאחר שהומס לעולם אסור בהנאה ואפי' לאחר שנשחט במומו ואין לו פדיון ולפיכך מדאין לו שום היתר לכי דוקא כשהוא אלא שיש שהוא דבר חשוב לא בטל אבל בפחות מזה בטל ברוב. אבל שאר קדשי מזבח וכ"ש קדשי

בדה"ב

אמרו דבר חשוב לא בטל וא"ל לאמיר דלחכמים אמר אלא הסיט אי דבר חשוב. ולאמאי דפי' י"ל משום דכל הני שיעורים דיהבי לתרומה בק"ח ולעגלה וכלאים בחחרים הייט מין במינו דוקא אבל באינו מינו אליא בל"ע כדלעיל ע"ב מ"ז. וסייעו אמי דאמרי' הכא אפ"ג לבנא של אלא הסיט לא חשיב ובעל דלא קפיד כ"כ אם יעביר הבנא של אלא הסיט אבל הבגד דלא אקלקל טוי הא בבגד. אבל אמר הלאבא עם הבגד אי שליף ליה אקלקל את הבגד כולו ואמאי דהך אלא הסיט אתקן את הבגד וכיון שאתקנו בכך אמי לאין בשאינו מינו כיון שנבנא הבעם אין לו ביטול וס"ל הרי אבנים בתיקון הבגד וסם דבני הרמב"ם שלא נתן הכתוב בו שיעור כדקי"ל בעם כעיקר דאוריתא ואין לו ביטול. וניחא שאמא דאשמעי' דשיעור הבגד והשק שוה דבתרוייהו הסיעור אלא הסיט ואי ס"ד דבעם האיסור הוי אשום דהוי דבר חשוב ולא בטל לא אבבר שיהא השק שוה לבגד לענין אביעה דפשיעא דהשק גרוע אבגד כדאמרא פב"ז דכלים וכאמה דוכתי אלא כדפי' דהכא לאו אבעם אביעות הוא אלא אשום שאם יבעל האיסור אתקלקל הבגד ובעם זה שייך בשק אמי. ובהבי ר"ל לייבב הא דפריך בסוף אס' אתורה אמתני' אמאי ילדק השק ולינטיל בהנאה ל"ר פפא בליפרתא ליפרתא ליפלופיה אם אפשר לאשלפה אובב ע"כ. ויש לאתוה אמאי שבק ריבא בגד ופריך אשק. ותו אמאי פריך ליפלופיה וכי לא ידע דטלה אתני' בתערובת שאין האיסור ניכר אין לו ביטול וא"כ אמאי ליפלופיה דקאמר. ושוב דאמאא דאשקינא דגמ' דדוקא ליפרתא לא בטל והרמב"ם סוף הל' פסולי מוקדשין לא הביא הך דליפרתא כלל והאפרשים אתהבמו בזה ספ"ג אהל' כלורות. והלבב"ד דהאקשה אבר דעמתא דטלה אתני' אבעם לדבר אשוב לא בטל ולהבי קביא ליה בשק דא"ל אבעם שיעור השק אתחיבים לבגד ואמ"ג דאלא הסיט בבגד דבר אשוב הוא בשק לא אשיב וליבטל. ואמאי ליה בליפרתא

כלומר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

במי מלח הסיט. דאילו בסור הס הרי הוא מוקדשים ותנן ובמוקדשים מקדשים כל שהוא: משער הנזיר. ושערו אסור בהגלה שנא' (במדבר ו) קדוש יהיה גדל פרע. גדולו של פרע יהיה קדוש: ומפטר חמור. לאחר עריפה כולי עלמא מודו לאסור בהגלה. דגמרינן עריפה עריפה מעגלה ערופה: בשק. גבי אמר תגא בגד. וגבי שער תגא שק. דהכי אורחיה: **ד ה ידלק.** דים שבח עליס בתבשיל וכן בפת: יעלה בא' ומאתים. וכהא מודה ר"מ דאין זה מעשרה דברים דתשיב ר' מאיר דמקדשים כדמוכח בירושלמי: חדלי תדלק הפת יג). נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים יד): מי

ומשער הנזיר ז). ומפטר חמור ח) בשק ט). ידלק השק. ובמוקדשין י) מקדשין כל שהן יא): **ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה** יב). ידלק יג). נתערב באחרים. יעלה באחד ומאתים יד): **ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה. ואפה בו את הפת** יב).

דמתניתין כר"מ: ומשער נזיר ומפטר חמור בשק. עיין בסוף מס' תמורה מה שכתבתי שם בס"ד: ומפטר חמור. כתב הר"ב לאחר עריפה כולי עלמא מודו וכו'. דאילו מחייס שרי רבי שמעון בהגלה. פרק קמא דבכורות. הר"ם: ומוקדשין. פי' על גבי המזבח. ומשום הכי שאני שער נזיר. אע"ג דכתיב ביה קדוש: [*בבל שהן. מוקי לה הראב"ד בהשגותיו לסוף פ"ג מה' בכורות בקדשים שיש להם פדיון ומשום דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל]: **ד ה ידלק.** פי' הר"ב דים שבח עליס בפת. וכפ"ה דע"ז מ"ע לענין עלי אשרה כתב הר"ב דמוקי ליה הגמרא כשאבוקה כנגדו

מלאכת שלמה

מלא שיש אלא אפי' בפחות ממי הבגד טולו קדוש ואסור לו ליהנות בו עד שיפדנו כדקיימא לן כל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל. והאי בבא ובמוקדשין מקדשין בכל שהן אית דתני לה בשם ר"מ והא דתני שיער נזיר ופטר חמור ידלק מוקמינן לה ממי בשיש בבגוזא דרישא ואית דלא תני לה בשם ר"מ אלא בבא דרישא לחודה ומוקמינן לסיפא בכולי עלמא ומיירי בצפורתא כדמוקמינן לה בתמורה והייט שעשה מן האיסור לורת לפור דתשיב דמייפה לי' לטולי שק ועביד ממי לפרתא טובא דהיתרא בעיין שמתערב ופריך בשלמא מאן דתני לה בשם ר"מ אית לך עשרה דברים מקדשין לר"מ ואלו הן א' בגד שנעשו בקליפי ערלה ב' האורג מלא הסיט הטבע בקליפי ערלה ומלא הסיט מלמר הבטור דכולה חדא היא ג' ובמוקדשין מקדשין בכל שהן ד' חבילי תלתן ושאר דברים דלקמן אלא מאן דלא תני לה אלא כר"ש דטעמא משום דהוי דבר שיש לו מתירין מהיכן ישלים המספר ומשני ר"מ כר' עקיבא ס"ל ותניין ר' עקיבא אומר אף בכרות של בעל הבית דכלאי הכרם שנתערבה לוחה ככר אפילו באלף אסורות ועיין בתוספות דר"פ התערובות דמשמע שיש להם דרך אחרת במנין העשרה דברים ובמאי דאית דתני בשם ר' מאיר: **ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה.** לעיל בירושלמי אוקימנא לה בקדרה בקדרות והייטו שנרפה היינו בכבשן בשביל חדשה בעלי איסור דהא מקבלא בשולא ואיכא הניית תשמיש שמשתמש בה בלא גורם אחר ולמי לאיסור בעין הלכך מתערב באחרים יעלה בא' ומאתים הר"ש שירלי"ו ז"ל. ועי' במ"ש לעיל דאם פירקין בשם הר"ן ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ובהא מודה ר"מ וכו'. כתב ה"ר יוסף ז"ל דבר זה קשה עד מאוד וכי מלא הסט הוי תשוב יותר מתבטל או מפת וע"ש ע"כ: **ה תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת.** נגחלים לוחשות

יכין

בדה"ב הרי האמר הנגזז מהם אחר שהוממו אם נפדו ומשחטו אם"כ הוהר האמר שנגזז ממנו בחיוו [כרמב"ם פ"ח ממעילה ה"]. א"כ אמר זה שנגזז מהן בחייהן הוה דבר שיש לו מתירין כשיפדו אחר שיוממו ושחטו ולפיכך אפי' בפחות מסיט לא בטל דכל דשיל"מ אסור במשהו [ועיין לאב"ד פפ"ג מבכורות] ומייתי הכא בין בתם ובין בבע"מ ודלא כהר"ב: ז) דנ"כ אסור בהגלה: ח) לאחר עריפה דג"כ אסור בהגלה: ט) גבי אמר תגא בגד וגבי שער תגא שק דהכי אורחיה: י) קדשי בדק הבית או של קדשי מזבח חוץ מבכור

תפארת ישראל

דים להן פדיון: יא) דהו"ל דשיל"מ אם יופדו אחר שיוממו וכשישחטו אח"כ הוהר אמרן שנגזז מהן בחייהן אחר שהוממו. ולהכי גם בפחות ממלא סיט אסור. וגם בל"ז אפי' קדשי מזבח מלי למהבל עלה [פחות' כריתות י"ג ב' ד"ה אלבע] ולהר"ן [נדרים ע"ח א' ד"ה לומר] אף שמרק הדם ישנו בשאלה וכל דשיל"מ לא בטל: יב) ואבוקה כנגדו: יג) דים שבח עליס בתבשיל ובפת לאומרא אבל לא לקולא [כפ"ב דמ"ש סמ"ח]: יד) אפי' לר"מ. וכ"ל דקמ"ל מ"ד דאף בתבשיל דדופן קדירה מפסיק שני באבוקה כנגדה

יכין

כלשון בענין שלא יקבלו ככלי ולאי שייך ביה ביטול אלא דלא אפשר אא"כ יוציאו לגמרי ומתקבלו השק והלכך לא בטיל דכל שהאיסור מפמיזו ומתקן הכלי חשוב כמו נהנה מן האיסור והשתא קמה לה מתקנא דגמ' דמתני' מייתי שאי אפשר ביטול משום שמתקבלו וזה לכולי עלמא לא בטל והייט כדפי'. **וניחא** נמי מה שהקשה הר"ש וכתב ודבר תימה אי בעי תרתי מלא הסיט ויפרשתא ע"כ. ולמאי דפי' ניחא דלענין שק מלא הסיט לא חשיב כדפי' ולכך הכתיב לאומרא אחר כ"מ מני לה בהם כרבנן הוא שיש פחות מסיט ע"כ הה הדר אמר סליק לן פירושא דמתני' דאתיא כולי עלמא אפי' כחכמים דר"מ ולכך פסקה הרמב"ם ואף על גב דבירושלמי אמר כ"מ מני לה בהם כרבנן הוא שיש פחות מסיט ע"כ הא הדר אמר מתקבלא אית דתני לה בכ' מאיר ואית דלא תני לה בשם ר' מאיר וכו' ומתחברא אפי' דכולי עלמא אתיא כיון דסתמא מני לה וכל שכן דאיכא טעמא דמשתבר דמודו בה חכמים וכדפי' לעיל: **ובמוקדשים** מקדשין כ"ש. פי' הראב"ד כשיש להן מתירין ע"י פדיון ע"כ אבל בכור דאמרי' דנמי מתירין ע"י פדיון. וזה דלא כפי' הר"ב דלעיל בבכור דמייתי בבטל מום וכ"כ הר"ש. אלא אדרבה בתם ואע"ג דהוי מוקדשין אינו מקדש בכ"ש שהרי אין לו מתירין. אבל נ"ש בהרי אין לו מתירין. ומלאה דמשתעי ליה דבבטל מום עלה מתני' פליגא דאמרה בבכור אלא שיש להן מתירין הוא ע"כ. ואיני יודע כילד יש לו מתירין דהא ודאי אם אין לו מתירין. ומלאה דמשתעי ליה דבבטל מום מייתי מדקתני סיפא ובמוקדשין מכלל דבכור לאו מוקדשין והייטו בעל מום ובבטל מום יש מתירין דאי אחיב ליה ניחוש מותר. ולפ"ז דברי הראב"ד דלא כהירושלמי. ומלאה עפמי' דהראב"ד דלא קי"ל בהא הירושלמי דגמ' דידן פליגא כדמוכח בבכורות דבכור בעל מום נמי אין לניחוש אתר לעולם אף אחר שתיעמו ובכ"ש הרמב"ם בהיא פ"ח מהלכות מעילה ופ"ג מהל' בכורות. אמנם דאין לו מתירין לבכור לעולם כיון אם וכיון בבכ"ש בקדשים שיש להן פדיון כמ"ש הראב"ד. ומ"ש דמוקדשין מקדשין בכ"ש דמשמע דאפ"ה מהל' מעילה דין י'. ואי מבכר מוקדשים שיש להן פדיון מאי ניהו אי פקולים שבפל בהן מום ושומדין לפדיון. ודבכר הפער אימה. אי משמעותא מיד מתרין כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' מעילה דין י'. ואי מבכר אסור לעולם ולעולם אסור אלא אלמר מבכר מבכר קודם שהוממו שכתב שם לאחר שתיעה מותר דלא מקשי לה והוי יש קודם שהוממו ובכבו הוממו. אלא אפי' לאחר שתיעה אסור אלמר מבכר בעל מום ובבטל מום ים מתירין דאי אחיב ליה ניחוש מותר. ולפ"ז דברי הראב"ד דלא כהירושלמי. ומלאה עפמי' דהראב"ד דלא קי"ל בהא הירושלמי דגמ' דידן פליגא כדמוכח בבכורות דבכור בעל מום נמי אין לניחוש אף אחר שתיעמו ובכ"ש הרמב"ם בהיא פ"ח מהלכות מעילה ופ"ג מהל' בכורות. אמנם דאין לו מתירין לבכור לעולם כיון אם וכיון בבכ"ש בקדשים שיש להן פדיון כמ"ש הראב"ד. ומ"ש דמוקדשין מקדשין בכ"ש דמשמע דאפ"ה

ציונים

ן מי שהיו. ניצה נ: יבמות פא. זבחים סג. תוס' מוכה דף לב: יעלו. מיי' שם ה"ח: ן שהי' ר"מ. ניצה שם יבמות שם זבחים שם: את שדרכו. חולין ק.: שבעה. מיי' שם ה"ב ולפש"ו מהלכות תלומות. טור"מ יו"ד סימן קי סע"ף ח:

. חלופי גרסאות

ן באחרים נינמות באחרות ונגילה באחרות ואחרות באחרות ונזכחים באחרים ואחרים באחרים. באחד. נגילה באחת. ן שהיה בירושלמי הכל מקנה מ' שם הקדמת. את נינמות ונזכחים כל. למנות נינמות לימנות ובירושלמי להימנות. ור"ע נכה"פ המלייגים ר"ע וכ"ה בירושלמי.

תוספות חדשים

פי' בדק בכיח שם לכם סדיון ויוצאין לחולין וכן מפורש בירושלמי וסיים שם חבל קדשים שאין לכם פדיון בעינן מלא הסיב. (מהרורם"ת זל"ל):

חדושי מהרי"ח

כאן בפירוש המשנה ג"כ סיים עד שיפדנו וא"כ כוונתו ג"כ משום דבר שיש לו מתירין רק שהביא הרב את הראב"ד שכתב בפירוש:

תוספות רע"ק

ס"ר [אות יח] בתוי"ט ר"ה ידלקו. והשתא מיקרא לאו קושיא וכו' יש לחם דין יי"ג ממש) לענ"ד הא דהתם רק בסתם יינם שרי זהו יין ביין. אבל חביות בחביות אפילו ביין נסך דאורייתא שרי למכור חוץ מדמי האיסור. והרי כולהו הגך דהכא דהוי יבש ביבש דמי לחביות בחביות ונכון:

תוס' אנשי שם

דגרים הוצאה לא מקרי דשו"מ כמ"ש התוי"ט לעני' פ"ג דתלה מ"י פדיון לא מקרי הוצאה דס"ס תוזר לו הוצאתו ע"י שהסקדם יוצא לחולין. (ב"י):

ן במשנה ששה דברים. וא"ת אמאי לא תניב נמי תמיכה הראויה להתכבד ובריה וכ"ה דכל הני תשיבי ולא בטילי וי"ל דהך מתני' קאי אפלוגתא דר"מ וכנגן בתרילי תלתן דרמ"ל ידלקו והכ"ל יעלו בר"ל ואלי דקאמר הכא אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד לא קאי אלא אדברים שעונין בר"ל וכדמסיים הראוי לערלה וכו' אבל ב"ת ובריה והכר"ל אינם ראויים לא לערלה ולא לכה"כ כ"כ בפ"ח מ"ד סימן ק"י סק"ז. (כ"ד):

כנגדו. וגרלה דהכא נמי דסוותה. והכי אסכחן בפ' כל שעה דף כז דמוקי גמ' לתנו רבנן דהתם תמור שהסיקו בקליפי ערלה וכו' אפה בו את הפת וכו' כשהאבוקה כנגדו ופי' רש"י כנגד הפת מבעיר עצים בפי התנור ע"כ. וכתב הר"ן וגמלא נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין. ע"כ. ולענין עלי חולין שאפה *) בו עיסת מעשר שני לא הוי הכי. כדתנן במס' מעשר שני ליש פ"ב: **ן ידלקו**. כתב הר"ב והא דלא אמרינן יאכלו וכו' משום דהכא חיישינן בכולהו וכו'. [*עיין מה שכתבתי במ"ש פ"ג דע"ז לענין מ"ד ה] אסוליה פרקין מהדר לשנוי ונטר ליה עד הכא. וז"ל הר"ש והא דלא אמרי' בכל הני דמתני' וכו' ע"כ. ורלתיתי בירושלמי מפרש לה

ן מי שהיו לו חבילי תלתן מו) **של בלאי הכרם. ידלקו. נתערבו באחרים כלם ידלקו** מו). **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים: ן שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות** יז) **מקדש** יח) **וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד** יט). **ורבי עקיבא אומר שבעה.**

ואלו

*) בד"ח כולן לעובדי כוכבים. פרק

אחמתניתין קמייתא בגד שלבנו וכו'. וקלת קשה בעיני דהתם פי' הר"ב וכן הרמב"ם. גם בחבורו פע"ז מה' מאכלות אסורות. דדוקא בסתם יינם קאמר רשב"ג אבל ביי"נ ממש אין לו תקנה. *והשתא מעיקרא לאו קושיא הוא דאיכא למימר דהני דמדאורייי' אסירי בהנאה יש להן דין יי"נ ממש [*במ"ש פ"ה דע"ז כתבתי תירוץ לזו הקושיא]. והר"ש הקשה וז"ל לא משתמע בכל הגך איסורי דלימא יולך הנאה ליש המלח אלא לענין ע"ז לר"א בסוף כל הגלמים ודכוותיה פסקינן התם. ושמא משום דע"ז הוספת דמיה אע"פ שאינה ניתרת בכך מכל מקום מיתחז טפי כמוליך האיסור ליש המלח. ועוד יש לחלק דהתם תמור שהסיקו וכו' ונטל כרכר ואלג בו וכו' שרינן בהולכת הנאה כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין ע"כ. [*ולהתירוץ השני מתני' ד' וה דהכא אינם מתורלים] והר"ב שלא כתב לקושיא זו אפשר משום דסבירא ליה כהרמב"ם שסובר דהא דרשב"ג ודר' אליעזר כולה חדא תקנתא היא ואין תקנה להולכה אלא לאחר שמכר ובמכר לא סני אלא לאחר שיוליך כמו שכתב הר"מ בפט"ז מהל' מאכלות אסורות והשתא בשעיא דאדרבי שמעון בן גמליאל מחורץ נמי דר' אליעזר: [*נתערבו כו'. מ"ש הר"ב ואי גרסי' וכו'. עי' במה שכתבתי בזה במ"ט פ"ג דע"ז]: **ן מקדש**. שנא' (דברים כב) פן תקדש המלאה. ועניינו השרפה כמו שבארנו. הרמב"ם:

*) בד"ח בסם.

מלאכת שלמה

לוחשות דהיינו בוערות גרלות כמתענגות ולוחשות זו לזו ואפה בו את הפת תלק הפת מוכח בפ' כל שעה באבוקה כנגדו שכל שעה שסיתה פת בתנור פי' דולק התנור ואופה דהשתא מבעיין הפת כמו שהאיסור בעין. הר"ש שיריליי"ז ז"ל: **ן מי שהיו לו חבילי תלתן** וכו'. בגמרת יום טוב פליגי ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר את שדרכו לימנות שניהו וריש לקיש אמר כל שדרכו לימנות שניהו ואע"פ שאינו מיוהד לכך ומפ' בירושלמי דאין חבילה פחותה מעשרים והמשה זירין פי' קלחין וד' מאלו הבחילין צריכין להיות כל כך נסין שרלוי לעשות בהן מעה שיער שכיבת אדם אינו היו תנן ומפ"ה הוו דרכן לימנות: **נתערבו באחרים**. גרסי' ולא גרסי' ואחרים באחרים כן כתבו התוס' בשם ר"ת ז"ל דל"ג לי' לא בע"ז ולא בסדר זרעים ע"כ. וכתבוהו בפ' כל שעה דף כ"ז ובפ' כל הגלמים דף מ"ט ובר"פ התערובות ושם ברים מסכת יום טוב ובפ' האשרפים דף פ' וכן פי' ר"ש ז"ל והאריך בזה ה"ר שמשון ז"ל. ועיין במ"ש בפ' כל הגלמים סימן ט': **יעלו באלאים**. אם נתערבה

ן חבילי תלתן. אין חבילה פחותה מכ"ה זירים: **נתערבו באחרים**. גרסינן. ולא גרסינן ואחרים באחרים. ואי גרסינן לה צריך לומר שנתערבו כל אותן אחרים באחרים דלא הוי אלא אד ספיקא ואשמעינן אע"ג דאיכא תרי רובי אסירי: כולם ידלקו. והא דלא אמרי' ימכרו כולן *) חוץ מדמי איסור שבהן כדאמר ר' שמעון בן גמליאל בפרק [בתרא] דע"ז גבי יין נסך משום דהכא חיישינן בכולהו שמא יחזור העובד כוכבים וימכרו לישראל מה שאין כן ביין נסך דליכא למיחש להכי: **ן שדרכו למנות**. שאין אדם מוכרו אלא במנין מפני חשיבותו:

*) בד"ח כולן לעובדי כוכבים.

יכין תפארת ישראל יכין

כנגדה וקמשמע לן משנה ה דאפי' פת דדרכו למנות כר' עקיבא משנה ו הכא מיירי דאין כברות של בעה"ב משום הכי יבטלו: טו) פעכבל. ואין חבילה פחות מכ"ה נבטולין: טז) מיהו בחזר ונתערב לא' מהתערובות זה הו"ל ס"ם ובטל. וכש"ם [ביצה ד"ג ג'] ובשאר דוכתי גרסינן ואם נתערב באחרות ואחרות באחרות טולן

משנה ראשונה

דאי מני קדרה ה"א התם הוא דמקדש וידלק משום דלא מיקרי זה וזה גורם דאפ"ב דקדרה של היתר נמי גורם לא מיקרי כה"ג זוז"ג כמ"ש התוס' בע"ז ד' מ"א ע"ב בשם רבינו שמואל דהגורמים צריכין להיות שניהם פעולה אחת כמו אבל איסור וחבל היתר אבל אם ההיתר גורם פעולה אחרת שאין האיסור עושה הוי כגורם איסור לגבי שהפעולה שהאיסור עושה אין לו מציאות דהיתר. וכ"כ בלחם משנה פע"ז מהמ"א דין ד' דנגד שנטנו בקליפי ערלה יולק אע"ג דהאור מציאות לנטל דבלא אור א"א אפ"ה לא הוי זוז"ג דשני מינים הם האור עושה התמיתות והסמתנים עושים הנבע פ"כ והשתא ה"ג הקדרה אינו עושה הבישול אלא לשמור התבשיל והעצים גורמין הבישול ולכך אסור דסוי בגורם כולו איסור. אבל בתנור שמשם התנור והגחלים נמי מציינין לאפות והם מוחרין לאין מום התנור והגחלים אוסרין בערלה כמ"ש הפוסקים בי"ד פי' קמ"ב וסד"א דשני משום זוז"ג קמ"ל דאפי' בתנור אסור ומשום דבבה עצים ניכר בפת לא מהני זוז"ג כדפי' לעיל: **ן חבילי תלתן**. פי' הר"ב אין חבילה פחותה מכ"ה זירין פ"כ. כלומר שפחותה מכן אין דרכה לימנות ובטל אפי' לר"מ ולהכי

יכין

אסורות [ועיין תוס' שם]. מיהו אגן קי"ל דתערובות הב' מותר רק שלא יאכל כולן כאחד דאז ליכא ס"ם [ש"ך י"ד ק' סק"ל]: יו) שבדוב פעמים מוכרין אותן במנין מפני חשיבותן [זהו דעת ר' יוחנן ביצה ד"ג ג' וכן משמע לע"ד מדלא קאמר שאין מוכרין אותו אלא במנין וגם בל"ז בכל דוכתא אוליף בתר רובא]: יח) חייב לטרוף כל התערובות וחבילין נמי דרכן למנות: יט) דאלו

תפיבי

פני הבילה. והא דהני נתערב באחרים כולם ידלקו ולא שרי ליה למיסתר חבילה שלהן ולבטלו שאין מבטלין איסור לכתחלה כדתנן ספ"ה דתרומות. וא"ת אכתי ליתני ליה לסתור חבילתן וימכרם לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבהן דא"ל כדר עובד כוכבים ומזגיון לה לישראל ליכא איסורא דהא בטלו לה. וי"ל כיון דכל כמה דלא קמיר לה אסרי דבנן למיזגן לעובד כוכבים אי שרית לה אי אסירתא גם זה מבטל איסור לכתחלה דאפי' באיסורא דבנן אסור: כולם ידלקו. כתב הר"ב הא דלא תני יאכלו לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור כדאמר רשב"ג וכו'. פי' וליפלוג רשב"ג נמי הכא והא"ג קניא לה לתמוס' והר"ש דליפלוג נמי ר"א הכא ולימא יולך הנאה ליש המלח כי התם. ולכך מ"ש מוי"ם דאפי' מ"ש הר"ב שם בע"ז דאין הלכה כרשב"ג ביין נסך אלא בתמס ייגס מעיקרא ל"ק דהני דהכא דמו ליי"נ ממש מכ"ד והוא שלא בדקדוק דאמן הוא דפסקינן הלכתא כרשב"ג בתמס ייגס ולא ביי"נ ותיהו רשב"ג בופיה אפי' ביי"נ פליג וקשיא אמתי לא פליג הכא: **ן ור"ע אומר שנעה**. אע"ג דהני בסיפא פלוגתא דר"ע בהדיא תני לה נמי הכא דטוליה מלתא דחכמים הוא

למהדרי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרך ובדן. שמות מקומות הן. ואני שמעתי אגוזי פרך אגוזי שקליפתן רכה ונפרכין*) : חלפי תרדין . עלין מגלעות התרדין : קלסי כרוב . קלחי כרוב שבארץ ישראל שהם גדולים וטובים : של בעה"ב . שהן גדולים אבל של מחתוס קטנים הן : הראוי לערלה . כגון אגוזים ורמונים וחביות סתומות : והראוי לבלאי הכרם. כגון חלפי תרדין וקולסי כרוב ודלעת יונית. ואין הלכה כר"מ ולא כר' עקיבא: ח נתפצעו האגוזים. גרסי' ולא גרסי' כילד וקמ"ל מתני' דדוקא שלמי' לא בטילי אבל לא שבורים ופלוטים : נתפרסו הכברות. האי סתמא

*) נד"ו ונפרכין כיל ·

ואלו הם אגוזי פרך (כ) . רמוני בדן (כא) . וחביות סתומות . וחולפות תרדין (כב) . וקולסי כרוב (כג) . ודלעת יונית (כד) . רבי עקיבא אומר אף כברות של בעל הבית (כה) . הראוי לערלה ערלה (כו) . לבלאי הכרם הכרם (כז) : ח כיצד (כח) נתפצעו האגוזים . נתפרדו הרמונים (כט). נתפתחו החביות. נתחתכו הדלועים. נתפרסו הכברות (ל). יעלו

[*רמוני בדן · גם לר"מ הוזכרו כדתנן במ"ה פי"ז דכלים . ועי' בפי' הר"ב במ"ה דעשרה דברים וכו'] : חלפי תרדין . פי' הר"ב עלין מפרש כו' . וז"ל הערוך עלין והלגלגות של תרדין. ובמ"ד פ"ק דעוקצין מפרש הר"ב בענין אחר : ["הראוי לערלה ערלה וכו' . כתב הר"ם בירושל' דייק אמאי לא תני הראוי לתרומה דתרומה ממי כיון דחשיבא לא בטלי באחד ומאה ומשני כולן ראוין לתרומה ולא שייך למתני האי ליישא . ועל חכם דייק . דהאי ידלקו באחד ומאתים לא שייכי בתרומה . ועוד דלמא לא חשיב הכא אלא דבר שבמנין ואיסורי הנאה כדמשני בשלהי ע"ז עכ"ל . וכלומר דמתני' דהכא אינה אלא פירושא דמשנה דלעיל שבשניה שם פלוגתא דרבי מאיר וחכמים. דרבי מאיר אומר ידלקו וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים ובתרומה דליק' לא שייכא שיכול לאכלה. וגם לא שייך בא' ומאתים [דתרומה] טולה באחד ומאה. ובסדר משנה בירושל' גרס במ"ו דלעיל הראוי לערלה וכו' . ואהתם אתמר נמי דירושלמי שכתב הר"ם]: לבלאי הכרם . הר"ב לא חשיב לחביות סתומות . וכן הר"ם . אבל הרמב"ם חשיב להו . וכן נראה: רבי עקיבא אומר . פסק הר"ב דלא כר' עקיבא . וכן הרמב"ם ועיין במשנה לקמן ומה שכתבתי שם: ח כיצד . הכי גרס הרמב"ם וכתב אמרס כילד רוצה בו על איזה דרך יהיו אלו מקדשות כל שהן חשיב ואמר כי זה לא יהיה אלא כשיהיו שלמות כמות שהיו אבל נתפצעו וכו' : נתפרדו . עיין בפי' מ"ו פ"ק דמעשרות : נתפרסו הכברות . כתב הר"ב האי סתמא כר' עקיבא דהלכתא כותיה . ותימה דלעיל פסק דלא כרבי

מלאכת שלמה

מחצת וקולסא דנחצא . כברות של בעל הבית דחשובין הן הדא דסלתו מגופה הרבה מה שא"כ בנחתום דאין סלתו מגופה כ"כ ועוד דאינם גדולות כ"כ . וכתוב בספר אגודה וחתיכה של נחם הפנים אע"ג דאינה שלימה כיון דסלת מקיים היא חשיבא ראוי' להתכבד לפני האורחין ע"כ . ואיתה בה"ר שמשון ז"ל . ירום' ר' יוחנן ורים לקים חד אמר לדברי ר"מ עשרה דברים מקדשין וחריבא אמר לדברי ר"מ כל הדברים מקדשין וכתב הר"ם שיריל"ו ז"ל ונראה דתחייס דר' יוחנן הוא דאמר עשרה דברים דר' יוחנן אמר בגמרא דילן את שדרכו לימות שנינו דבר שהוא מיוחד לימות אבל חתיכה ועגול פעמים שהן נמכרין באומד ובפ' המפרש שתם לן תנא כמ"ד דוקא את שדרכו לימות מקדש ופוסל מתבטל במאה פומין ורים לקים דאמר התם כל שדרכו לימות הוא דאמר דלר"מ כל הדברים מקדשין וקשה לר"י דהא תנן בפ' בתרא דע"ז ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך וע"ז ושורות לבונין ואמרינן התם דהוא תנא דתרתי אית לי' דבר שבמנין ואיסורי הנאה ופריך עלה וליתני אגוזי פרך וכו' ומשני הא תני לי' התם אלמא דאיכא כל הני מלבד הני דמתני' והיכי קאמר ר' יוחנן עשרה דברים ותירץ ז"ל דהכא לא חשיב ר' יוחנן אלא אותן הסמוכין כאן במסכת ערלה ואתני איכא טובא ואינו נכון אלא דהתוא הנא סבר דאין פדיון נע"ז ואנן קיימא לן דיש פדיון נע"ז כדאיתא התם הלכך הנהו אינם מקדשין כמו הני ור' יוחנן אליבא דהלכתא קאמר ושור הנסקל ונגנב ערופה דעליפא מינה קתני דסיע של אמר חשיב כ"ש בעל חי גופי' עכ"ל ז"ל : אגוזי פרך . ירושלמי הא שקדי פרך אף על גב דנסין הן לא חשיבי כאגוזי פרך : וחביות סתומות . דוקא חביות סתומות אבל לא קיתונות סתומות שהן קטנים ולא הוי דבר שבמנין הכי מוכח מהר"ן ז"ל פ' בתרא דע"ז דף שפ"ז ע"א . וירושלמי מתני' בסתומה בין הסתומות דכולהו חשיבי אבל סתומה בין הפתוחות ונפתחה* לו הנהה פי' ואין מכירין אותה כיון דנפתחה יש לה נטול ואזדא פתוחה בין הסתומות ונפלה לריכין ליזער אחר לגומר ונפלה בא' ומאתים חשיבותה : והתם מפ' היאך אפשר לפתוחה אבל הסתומות להתערב דאי הדר וסתמה הדרא לחשיבותה ומשני בפתוחה אבל חטיט שהיא כסתומה אבל בעל הבית שמגופה שלה אינה אדוקה ומחוברת בפיה אלא רפופה ומונחת על פיה לגבי חנוני חשיבא פתוחה דאזיל ריח היין ולגבי בעל הבית חשיבא סתומה בין

תוספות חדשים

מ"ו [הר"ב ד"ה] והראוי לבלאי כו' ואין הלכה כר"מ ולא כר"ע עכ"ל . ונשולמן עכוך י"ד סי' ק"ו פסק כר"ע ומ"ל פסק כר"מ דסיינו מה שמוכרים תמיד במנין ושאתרונים כתבו דעתהגין אפילו מה שמוכרים לפעמים במנין אינו בטל . (ממהורש"ם ז"ל) . ועיין בר"ם שהאריך בפי' משנה ו ז ח :

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"ם ד"ה] נתפרסו הכברות. כר"ע דהלכתא כוותיה ותימה דלעיל פסק דלא כר' עקיבא כו'. ואפשר באחת משתיה' מ"ם או שצ"ל שם אלא כר"ע או שצ"ל כאן האי סתמא כר"ע ולית הלכתא כוותיה :

משנה ראשונה

דמסדרי לר"מ לא כתו שאתה אומר את שדרכו למות אבו אין לו אלא עשה דכרים ולר"ע שבעה . וסיינו דתני הכא ור"ע בו"ו: אגוזי פרך . פי' מאומו מין שבקלאים אגוזי פרך אגוז א' מהן מקדש ולא בטל לעולם וכן כל הני דחשיב אחד מהם לגבד מקדש וכ"כ הר"ב בהדיא פי"ז דכלים מ"ה ופ"ב דמפסר שני מי"ב ופשוט הוא : ח נתפצעו האגוזים . ולא תני היו פלוגים והיו פרודים קמ"ל דאפי' נתפצעו אחר הסתכונת בעלי אפ"פ שאחתו בעצם תמכונתן וכ"כ הפוסקים :

ציונים

הראוי לערלה . פ"ו בכל. ופי' בשונה הכשב"ל ז"ל פיומן ל : ח נתפצעו . פי' פפ"ח מפלגות מ"ל הי"ל שור ושו"ע יו"ד סימן קל סעיף ו :

חלופי גרסאות

ואלו ניומלמי דשום כלן מ"ו ובל"ם לשום כלן מ"ח ים נפרק זה יו"ד מגיות. רמוני בכה"ם המצויים ורמוני . בדן בגיליה ובגזחים באדן וכן הוא בל"ם . והולפות בכה"ם המצויים וחלפי . וקולסי בכה"ם המצויים וקולחי . ר"ע ביגמות ור"ע . אומר בכה"ם המצויים מוסיף . הראוי ביגמות הראויין . לבלאי בגיליה ובגזחים הראוי לבלאי. ח כיצד ניומלמי ל"ג וכ"ה בל"ם . נתחתכו ניומלמי נחתכו .

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

יכין תפארת ישראל יכין

חשיבי ביותר : כ) י"ל קרלף מאמדלן וי"ל קלקוסיסטע : כא) שם מקום : כב) עלים ולגלגות של ווייסקאהל : כג) קרויט שווידע שבא"ל שהם גדולים וטובים בטעם : כד) מעלאנע שבארץ יון : כה) דמתוך שהן שלו מתקנים יפה יותר מהנחתום : כו) ר"ל בו' המצויין יש מהן דשייכן בערלה כגדולי אילן דין התערובות בערלה : כז) דמיני ירקות שבשאה הא"ל דין התערובות ככלאי כרם : כח) ר"ל בא"ה אופן אמרינן בהנך דלעיל שיהיו אוסרים בכל שהן . ובים ספרים ל"ג כילד : כט) עי' פרק א דמעשרות מ"ה : ל) סתמא כרבי עקיבא לעיל . וקיימא לן כרבי מאיר דכל ז' הא"ל לא שאר דברים חשובים מל"ע לא מלד מקומן לא דברים שתמיד נמכרים במנין

כרבי עקיבא. וכן כתב שם הרמב״ם אבל פסק דהכא עיקר. דהא מחלוקת ואח״כ סתם היא דהלכה כסתם וכן חזר בו הרמב״ם בפט״ז מהל׳ מאכלות אסורות ופסק כר׳ עקיבא: ט ספק ערלה. פי׳ הר״ב כגון עובד כוכבים שיש לו נטיעות וכו׳. כבר כתבתי בזה במ״ב פ״ק: כרם נטוע וכו׳. הכי נמי בספק כלאי כרם. והכי מייתי לה לענין ספק בסוף פ״ק דקדושין דף לח. וכ״כ הרמב״ם בפ״י מהל׳ מאכלות אסורות: החדש אסור בכל מקום. וכירוש׳ קאמר ובלבד שלא ילקוט ביד (לח). סתמא כרבי עקיבא דהלכתא כוותיה: ט ספק ערלה. כגון עובד כוכבים שיש לו נטיעות של ערלה בגינתו ובידו פירות ואין ידוע אם משל ערלה אם משל זקנה: בארץ ישראל. דהוי ספיקא דאורייתא לחומרא: בסוריא מותר. דכבוש יחיד הוא ולאו שמיה כבוש והתמירו בו קלת: ובחוצה לארץ יורד ולוקח. בתוך הגינה וקונה מן העובד כוכבים מאותם שליקט כבר ובלבד שלא ירחצו לוקח: ובחו״ל יורד ולוקט. העובד כוכבים יורד ולוקט בפני הישראל וישראל קונה ממנו ובלבד שלא ילקוט ישראל ביד: בכל מקום. ואפילו בחו״ל דכתיב ויקרא

יעלו באחד ומאתים: ט ספק ערלה (לא). בארץ ישראל אסור (לב). ובחוצה לארץ יורד ולוקח (לג). ובלבד שלא יראנו לוקט (לד). כרם נטוע ירק (לה) וירק נמכר חוצה לו. בארץ ישראל אסור. ובסוריא מותר. ובחוצה לארץ יורד ולוקט (לו). החדש אסור מן התורה בכל מקום (לז). והערלה

מלאכת שלמה

והא דלא תני הותרה התבילה של הלפות תרדין או של קולחי כרוב לא תני אלא מידי דמנו רבנן ע״כ. אמר המלקט בע״ד אינו מבין מה מסיב ונלע״ד דלא תני אלא הני דברותא לאפי׳ שבורין גרמה שהן חשובין יותר מחלפות תרדים וקולחי כרוב שלימין ואפ״ה בעלי וכ״ם אם חלפות תרדים וקולחי כרוב שבורין דבטלה חשיבותן מכל וכל ולא אינמריך למתניתה ומיהו לפי פירושו ז״ל שפירש לעיל דמיירי בחבילין של חלפות תרדים קשה קצת: ט ספק הערלה וכו׳. עיין במ״ש בספ״ז דמסכת שביעית. והני׳ ה״ר יוסף ז״ל בסולה מתני׳ ובתוך נאמרן אכן מלת וירק נמכר חולה לו לא נגע בה והטעם פשוט. וכתב ביה יוסף ביורה דעה סימן רל״ד דה״פ דמתני׳ לדעת הרמב״ם ז״ל ספק ערלה דהייט כרם שהוא ספק אם עברו עליו שלש שנים אם לאו או כרם שהוא ערלה ודאי ופירות ממכרין חולה לו ספק ממנו הוא ספק מכרם אחר בא״י אסור ובסוריא מותר ואין צריך לומר בחו״ל ואם הוא ודאי ערלה בחו״ל יורד ולוקח וכו׳ ועל כרחנו צריך לומר כן דאלה״ם כיון דקתני בסוריא מותר דמשמע דמותר ליקח מכרם שהוא ספק ערלה וכ״ם בחו״ל מאי דאי דקתני ובחו״ל יורד ולוקח וכו׳ ומה שפירש רש״י ז״ל דהא דקתני בסוריא מותר בשלקט כבר אבל אינו אומר לו לכתחלה רד ולקוט אינו נראה להרמב״ם ז״ל משום דלישנא דמותר סתמא לגמרי משמע דאי כפירש״י ז״ל לא הוה שתיק הנא מלמיתני הכי בהדיא הלכך משמע לי לפרושי מתני׳ כדפרישית ע״כ בקיצור. וכן כתב ג״כ בכסף משנה פ׳ עשירי דהלכות מ״א סי׳ י״ח. ובירושלמי תניא איזהו ספק ערלה נפן של ערלה בכרם ועגבים ממכרין חולה לו בא״י אסור ובסוריא מותר א״ר יהודה אף זה ספיקו אסור בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא וכרם אחר בגדו ועגבים ממכרין חולה לו בא״י אסור ובסוריא מותר ואיזהו ספק כלאים כרם שהוא נטוע ירק וירק נמכר חולה לו בא״י אסור ובסוריא מותר א״ר יהודה אף זה ספיקו אסור בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם שהוא נטוע ירק ושדה ירק אחר בגדו וירק נמכר חולה לו בא״י אסור ובסוריא מותר וכתב הר״ם שירלי״ז ז״ל ואיכא למידק לתנא דמתני׳ נמי ספק ערלה ממון ס״ל ובכלאי הכרם נקט מילתא דרבנן וי״ל דשמא סבר תנא דמתני׳ כר׳ יהודה בספק ערלה ובספק כלאים דמדרבנן מקיל בי׳ ע״כ. ומתני׳ בערלה דעובד כוכבים מיירי דאי בערלה דישראל אסור למכור דלמי ערלה אסורין: ובלבד שלא ילקוט ביד. דאי הישראל לוקט מן המחובר דמי לבעל הבית וכאילו יש לו חלק בקרקע וכולי האי לא הקלו ובקדושין פירשו שם תוספות רי״ד יורד ולוקח ובלבד שלא ילקוט ביד פי׳ יורד ישראל ולוקח מן הכלאים ומספק ומותן לחברו כדאמר לי׳ לוי לשמואל ספק לי ואנא איכול ובלבד שלא ילקוט האוכל בידו ויאכל מפני שהוא ודאי ודאי ודאי אסור בחו״ל אבל ספיקא מותר ואע״פ שהוא ודאי אבל חברו המאכיל ע״כ ואח״כ כתב בספך מזה ובלבד שלא ילקוט ביד פי׳ שלא ילקוט ישראל בידו מן הכלאים ויספק ויתן לחברו ישראל כדאמרי׳ ספק לי ואנא איכול שאע״פ שאבל חברו הוא ספק כיון שהוא ודאי ביד ישראל אסור דטולי אאי לא שרו לי׳ רבנן ע״כ אלא דנראה שמה שכתב באחרונה מיירי בערלה וצריך להני׳ ערלה במקום כלאים וצריך יעוב ע״ש. ושם מר בר׳ דרבינא מתני בתרוייהו לקולא זה וזה יורד ולוקח ובלבד שלא ילקוט ביד והכי איתא נמי מאן דתני בירושלמי אבל ר׳ יוחנן ס״ל דערלה חמירא משום דהלכה למשה מסיני היא אבל כלאים דרבנן קלי: החדש אסור מן התורה בכל מקום. ירושלמי מתני׳ ר׳ אליעזר היא דתנן בספ״ק דקדושין חוץ מן הערלה והכלאים ר׳ אליעזר אומר אף החדש. וכתב שם בית יוסף

יכין תפארת ישראל יכין

במנין לא בטלי [י״ד ק״ו וע״ז שם סק״א]: לא) כפירוש עובד כוכבים שיש בגינתו גם אילני ערלה: לב) דבא״י הא״ל ס׳ דאו׳: לג) דהתמירו בסוריא קלת לאסור רק ס׳ הקרוב לוודאי: לד) ר״ל יורד אל הגן וקונה שם הפירות שאפשר לחשוב שהן מעצי ערלה שבגן ותולין שהובאו מבחוץ מאילנות זקנות. אף דקרוב לוודאי שלקטן העובד כוכבים מהערלה. אפ״ה שרי. דאף דגם בחו״ל הא״ל הלממ״ם דהא״ל כדאמר׳. הכי נמסר הלממ״ם דספיקו כל דהו מותר [והכי קיי״ל י״ד רל״ה ס״ע]: לה) דאז הו״ל ודאי ערלה: לו) דאסור ודאי והוא הדין ס׳ כ״כ. מיהו נרוב פוסקים דרק קנבוס ולוף אסור מדאו׳ בכרם. אבל שאר ירקות אסורים רק מד״ס ע״כ הכא בקנבוס ולוף מיירי דאל״כ הרי ספיקא דרבנן הוא. אבל להום׳ מנחות [דף ט״ו ב׳] ולהר״ן [חולין ס״ח ב׳] כל ירקות הנאכלים לאדם אסורים מדאו׳ בכרם א״כ מאי מיירי הכא בכל מיני ירקות הנאכלים: לז) ר״ל יורד עובד כוכבים ולוקט בפני ישראל וישראל מותר לקנותו: לח) ר״ל שלא ילקט הישראל בעצמו נזירה שמא יזרע: לט) אפי׳ בחו״ל ועי׳ פ״א דחלה

משנה ראשונה

ט ספק ערלה. פי׳ הר״ב עובד כוכבים שיש לו נטיעות של ערלה ושל זקנה ובידו פירות וכו׳ וכ״כ הר״ם כלומר וידוע שלקטן מגינה זו של ספק וכן פי׳ רש״י בקידושין עובד כוכבים שליקט מספיקות ספק וכו׳. מ״מ אפי׳ אין ידוע שלקטו מזו הגינה כיון שהוא בעל הגנה מסתמא מגינתו הם כדאמרי׳ פ״ו דדמאי מי״ח. ואיפה הסתא אמאי בא״י ספק אסור ונ״ל בתר דוד גיונות דבעלמא בכסם זקעת דהא אפי׳ בקורבא דמוכח אחרי׳ כפ׳ לא יתפור לאשלגון בתר רובא ולא בתר קורבא אלא דהכא כיון שהוא בעל הגנה הוי כידוע שמגינתו הבית. אבל הר״ן לא כתב שידוע שמלקטן בחו״ל ונם לא שביד בעל הגנה הם אלא שהפירות נמכרות בפתח הגן אולה לו בא״י אסור דמוכחא מלתא דמפירות הגן הם ולכא אלא חד ספיקא ע״כ וקשיא דהכי דמוכח הא קורבא דמוכח לא מהני לגבי רוב. וי״ל דלא בריר לן שרוב כרמים אינם של ערלה שדרך הגנים ליטע ולהגניך הרבה בכל שנה. ועוד י״ל כיון דבפתח הגן הם הרי הם כאילו הם בתוך הגן וכה״ג עדיף מקורבא דמוכח דקרוב ומלוי הוא דכאן נמצאו וכאן היו וכמ״ש הרמב״ן הביאו הפר״מ בי״ד סי׳ ס״ג וכתב שם כמה גדולי הפוסקים שסוברים כן. ומ״ש הר״ב ספק ערלה שיש בגינתו ילדות וזקנות. לכאורה כ״כ כ״ם אם יש ספק בגינה עצמה אם עברו עליה שלש שנים וכ״כ המור דכיון דלא אתחזק

ט ספק ערלה. גלטות ט. קדושין לח: לט. מיי׳ שם פ״י מ״ל יב סמג לאוין קמד טור ושו״ע שם סימן נלל סעיף ס״ י: כרם נטוע. גלטות שם. קדושין שם. מיי׳ שם ופ״ח מהלכות כלאים הי״ל טור ובש״ע שם סימן רלו סס״ע: החדש. קדושין שם. מו״כ סוף פרשה י דש׳ אמור ומיי׳ נקי״ל שם. מיי׳ פ״י מהלכות מ״א ה״ב:

חלופי גרסאות

ט ערלה בל״ג וה״ה הערלה וכ״כ במשב״ג וירושלמי. ישראל נקדו׳ ל״ג וכן נסמוך. ובסוריא בקדושין בסוריא וכן נסמוך. ובחוצה בקדושין בחוצה וכן נסמוך. נטוע בל״ם שהוא נטוע וכ״ה ירושלמי ובקדושין הנטוע.

תוספות רע״ק

משנה ט [אות יט] במשנה יורד ולוקח) והא דאמר רבנ״י בע״ז (דף לה ע״ב) דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שבעמידין אותם בשרף ערלה אף דספק ערלה בחו״ל מותר כיון דאסור בארץ ואסרו גבינתם מחמת כן בארץ לא חלקו בגזירתם ואסרו אף בחו״ל ריטב״א קידושין (דף לח ע״ב ד״ה תנן התם) נ״ל ביאור הדברים דגבינה דאין שמנו ידוע ומש״ה כשיאכלו גבינה בחו״ל יאכלו גם בא״י דלא ידע דיש בו חשש ערלה מש״ה חמיר גבינת מפירות עצמן שהן ספק ערלה והנה מדכתבו התוס׳ בקידושין ובע״ז (דף לה ע״ב) דמהתיא דרבנ״י הנ״ל טוכח דערלה נוהג בשל עובד כוכבים ע״כ דלא ס״ל כהריטב״א דהא ליכא ראיה די״ל דס״ל לרבנ״י כמ״ד אין קנין לעובד כוכבים בא״י ואסרו גבינתם בארץ ולא חילקו בגזירתם וא״כ לתוס׳ ישאר קושיית הריטב״א הנ״ל. אמנם אחר כך ראיתי שהריטב״א בקידושין (דף לו ע״ב) הביא נ״כ ראיה זו דתוס׳ דערלה נוהג בשל עובד כוכבים והא לדברי הריטב״א הנ״ל אין ראיה די״ל דלא חלקו בגזירתם. ואפשר דדחיקא ליה להריטב״א בזה דא״כ יקשה לרבנ״י להגדתנאי דס״ל דיש קנין לעובד כוכבים בא״י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים דמשמע דדינא דגבינות עובדי כוכבים לכ״ע הוא. ומה דאמרי׳ שם בע״ז כמאן כי האי הנא דתני וכו׳ אפילו תימא ר׳ יהושע ז״ל דבאמת הוא בדרך קושיא כמאן כי האי הנא וא״כ לר״י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

(ויקרא כד) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' בכל מושבותיכם: והערלה הלכה. למ"מ *) שאסור בחו"ל ואעפ"כ ספקה מותר שכך נאמרה ההלכה למשה בסיני שיהיה ספקה מותר בחו"ל: והבלאים מדברי סופרים. דוקא כלאי הכרם כיון דבארץ חמירי ואסרי בהנאה מן התורה בחו"ל גזרו בהו רבנן. אבל כלאי זרעים דבארץ שרו בהנאה בחו"ל לא גזרו בהו רבנן. והרכבת האילן אסורה בחו"ל מן התורה דכתיב (שם יט) בהמתך לא תרביע כלאים. שדך לא תזרע כלאים. מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה. ומה בהמתך בין בארץ בין בחו"ל אף שדך בהרכבה בין בארץ בין בחו"ל: סליק מסכת ערלה

והערלה הלכה מ). **והבלאים מדברי סופרים** מא):

קאמר דמהני' כר"א דסוף פ"ק דקדושין. הר"ם. ["ועיין מה שכתבתי לני שם בסוגיתא דשמיא. וכן מ"ש במ"ד פ"ז דמס' תמורה]: ["והבלאים מדברי סופרים וכו'. פי' הר"ב מה בהמתך בין בארץ בין בחו"ל. מימרא דשמואל ספ"ק דקדושין דף לט ופי' רש"י דהא חובת הגוף היא]:

סליק מסכת ערלה

*) בד"ו שאסורה.

מלאכת שלמה

יוסף עוד בשם הר"ן ז"ל דמתני' כולה ה"פ בא"י אסור כגון שיש בתוך הגן נטיעות של ערלה וכגיעות המותרות ופירות נמכרין תולה לו בפתח הגן בא"י אסור משום דמוכחא מילתא דמפירות הגן הם ולכל אלא חד ספיקא וכסורית מותר לפי שלא נאסר ספיקא אבל ליכנס לתוכו וליקח מהפירות התלושים בו אסור ובחו"ל יורד ולוקח אפי' מהפירות שבגן תלושים ובלבד שלא ירחלו לוקח מן הפירות אע"פ שאינו יודע אם משל איסור או משל היתר הם ובספיקא נמי כלאים מקילין אפי דכל שאינו לוקח ביד מן האיסור לו שאינו רואה את העובד כוכבים לוקח מן האיסור ממש מותר לומר לו שילקוט מן הפירות בפתח עכ"ל בשם אחרים מפרשים בקיצור. אבל רש"י ז"ל פי' שם בקדושין יורד העובד כוכבים ולוקח מן הכלאים ממש ומוכר לחבר ע"כ. עוד גרסי' בירושלמי ר' יוסה בעא קומי ר' יוסי ולמה לא תיגן אף התלה עמהון פי' לאפי' היא מדרבנן הרי שונה כלאים שהם מדרבנן ומשני לי' ר' יוסי לא תני אלא ערלה וכלאים דבר שהוא נוהג בחו"ל בישראל ובעובד כוכבי' דהא ערל' נהגא בארץ אפי' נטעו עובד כוכבי' כדתנן בפ"ק וכן כלאי הכרם משא"כ גבי תלה דגנגול העובד כוכבי' פוסר לכתיב לאשית עריסותיכם ולא של עובדי כוכבים משמע דערלה וכלאי הכרם וחדש מותרין בחו"ל אף בשל העובד כוכבים וכתבתיו ג"כ בספ"ק דקדושין:

ציונים

והערלה. מיי' שם ה"י וביו"ד סימן רלד סעיף ה: ובכלאים. מיי' שם ה"ח וגמ"ש מהלכות כלאים ה"ב ומיו"ד סימן רלו סעיף א:

חלופי גרסאות

והערלה. בל"ם. הערלה ונקטוקין ערלה:

תוספות חדשים

משנה מ [הר"ב ד"ה] והבלאים. ט' וסרכנה האילן אסור בחו"ל כו' עכ"ל. עיין מ"ש על הגליון לעיל בדיני כלאים בשם הרא"ש והפוסקים:

סליק פירקא וסליקא לה מס' ערלה. ובעה"י נתחיל מסכת בכורים ובשמו המבורך באורים העתיד לקבץ נדחי ישראל הפזורים:

יכין — תפארת ישראל — יכין

דחלה סי' ז': מ) הלממ"ם: מא) ודוקא כ"כ. דבא"י אסור בהנאה גזרו בחו"ל אפי' באכילה. [מיהו לא גזרו רק בזרען במשלא יד זרע הגפן וכ' מיני זרעים אחרים ביחד אבל א"ל הרחקה זמ"ז פנ"] דלף על גב דלכתחלה גם זה אסור בחולה לארץ אפילו הכי דכיון דבכה"ג בארץ ישראל אינו לוקח בחוץ לארץ מותר באכילה. וי"א דגם בכה"ג אסור בהנאה גם בחו"ל [י"ד רל"ו] אבל כלאי זרעים דמותר בא"י באכילה. בחו"ל שרי לזרוע לכתחילה אבל הרכבת אילן גם בחו"ל אסור מדאו'. ועי' ספ"ק דכלאים סי' ע"ו: סליק מסכת ערלה

משנה ראשונה

מייני וכגון בנטוע בשם ג"כ ירק של היתר או שזה הירק עצמו בפסק שמא לא נזרע באיסור וכ"כ המור סי' רל"ו והקולא בכלאים בחו"ל יותר מבערלה דאילו בערלה אסור ליקח בתוך הגן אלא אומם שנתלשו מקודם אבל אם יודע שנתלשו ולאי מן הגן אסור. ובכלאים מותר לומר לעובד כוכבים לקוט לו מן הפירות בפתח שאינו יודע אם לוקח מן האיסור ואין אסור אלא אם לוקח ולאי מן האיסור לא מיבעיא הוא עצמו שלוקח ביד מן האיסור אסור אפי' רואה שהעובד כוכבים לוקח מן האיסור הוי לוקח הוא בידו כ"כ הר"ן. אבל רש"י מפרש סיפא זו דכלאים בולאי כלאים מייני ובחו"ל אפי' לוקח לו העובד כוכבים ולאי כלאי מותר רק שלא יקוט עובד כוכבים בידו. וכרמב"ם בתמורו גם הוא גלאה שמפרש לה בולאי כלאים ולא עוד אלא שמפרש ריפא בערלה ג"כ אפי' ולאי מותר בחו"ל דומיא דסיפא והב"י סביא לו ראיה מן הגמ' אלא שבזה מסכים הרמב"ם עם הר"ן שבין בערלה ובין בכלאים צריך שלא יראה את העובד כוכבים לוקח וכ"ש שלא יקוט ביד: והערלה הלכה. פי' הר"ב שכך נאמרה ההלכה שספקה מותר. לשמעת הרמב"ם שקובר שכל הספקות מותרין מה"ת ולמה הולרך לפרש בערלה שספקה מותר י"ל לענין ספק שיש לו חזקת איסור שמתולה הרמב"ם שאסור מה"ת כגון ספק בשחיטה או ספק גידולין וכערלה ספק עבדו שני ערלה: סליק מסכת ערלה

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א אפי' קליפי ערלה שצבעו בו בגד. ישרף. ובנתערב באחרים בטל בר' היתר:

משנה ב ולא עוד אלא הים כאורך סים שצבעו בקליפי ערלה. ונארג בבגד ולא ידע מקומו בטל בר' הותר היתר. אע"ג כשילבשנה ודאי יהנה מערלה:

משנה ג ניתן בכור אפי' בע"מ. אע"ג דהצמר אסור רק מד"ס. אפי' נתערב רק דום כאורך סים אינו בטל אפי' באלף. וכן דומם משער נזיר. או משער חטור אחר שנערף. כולן אסורין בהנאה. וכשהחוט הוא כאורך סים. שהוא דבר חשוב אפילו באלף לא בטל. אבל צמר קדשי בדק הבית או קדשי מזבח. מרהן דשיל"ם. להכי אפילו חוט כ"ש לא בטל אפילו באלף:

משנה ד תבשיל שנתבשל בקליפי ערלה. והיתה האבוקה כנגדה. ישרף התבשיל. אף שדופן הקדרה הפסיק בין נחלי האיסור ותחתיתר. ובנתערב באחרים בטל בר':

משנה ה וכן כשאפה פת בתנור שהפסיקו בקליפי ערלה. ישרף הפת. וכשנתערב בר' בטל. כשאינו ברר בעה"ב התחשוב ול"נ ברר נתחתום אפו ברר בעה"ב:

משנה ו אגודת ירק שמכלאי כרם. אע"ג שאסור ירק בכרם רק מד"ס. ישרפו. ובנתערבו אפילו תלתן דחשוב. אפ"ה בטל בר'. אף שלפעמים יסכרום במנין. אפ"ה כשנמכרים לפעמים בלי מנין. לא מחשב דבר שבמנין דלא בטל:

משנה ז אבל אגוזי פרך וירמוני בדן. וחבית משקין סתומות. וקלחי תרדין. קרויים שטוידע. ודלעת יונית. וכבר של בעל הבית. כשא' מז' דברים האלו הוא מערלה או כלאי כרם. אינו בטל אפי' באלף:

משנה ח אילם רק כשהם שלמים אינן במילים. אבל בנתפצעו או הובקעו הפירות אף שלא נחסר מנופן כלום. או כשנפתח החבית. במילים בר':

משנה ט ספק ערלה בא"י הו"ל ספק דאורייתא וחזקת איסור דמעיקרא ואסור. ובסוריא אסור רק בטפתבר טפי לאיסור. הולה באפשר בחיתר. ורק בוודאי ערלה אסור גם בחו"ל. דכך הלממ"ם בחו"ל. ירקות הנאכלים הנזרעים בכרם דאסור. וארתו מין נמכר בסמוך חוצה לגן בא"י אסור. ובסוריא מותר. ובחו"ל אפילו ראה שעובד כוכבים לקם אותן שקנה מותר. ורק שלא ילקטם הישראל בעצמו. וזה כדי להזכירו שאסור לישראל לזרע. נהגו דאין חדש נוהג בחו"ל. אמנם כ"כ אסור בחו"ל מד"ס. ותרלח בחו"ל אסור בהלממ"ם. אמנם כלאי זרעים שרי בחו"ל לגמרי:

נשלמה מסכת ערלה

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org